

Petar Vlašić
O. PETAR VLAŠIĆ
I. CIKLUS PROPOVIJEDI PO SVETOME PISMU

ZIVOT LJUDSKI

Ciklus propovijedi po Svetome Pismu.

DRUGO IZDANJE

DUBROVNIK
TISAK I NAKLADA KNJIŽARE „JADRAN“
1923.

Br. 89.

P. O. PETRU VLAŠIĆ

Lektoru sv. Bogoslovlja.

Veoma rado dozvoljujemo Vam, da šampate propovijedi „o ljudskom životu po Svetome Pismu“, koje ste držali ove korizme u našoj crkvi „Male Braće“, a koje smo i sami čuli, te ih nadosmo posve u skladu sa najnovijim odredbama u propovjedništvu Nj. Sv. pape Benedikta XV.

Dubrovnik svrhom ožujka 1918.

(L. S.)

O. ANTUN KAZILARI
Provincijal

Br. 324.

Imprimatur.

Od Biskupskog Ordinarijata

Dubrovnik 27. travnja 1918.

(L. S.)

† JOSIP biskup

PREDGOVOR.

Kad je (na 15 lipnja g. 1917) izišla znamenita okružnica sv. Oca pape Benedikta XV. o propovijedanju riječi Božje, presvij. dubrovački biskup Dr. Josip Marčelić, imenova posebni odbor, koji ima bditi, da se u biskupiji sv. Vlaha vrše propisi sv. Oca u pogledu propovjedništva. U taj odbor bi imenovan i niže potpisani, koji je u tom smislu obradio niz propovijedi o ljudskom životu i izrekao ih u Dubrovniku kroz korizmu t. g. 1918.

Što ove propovijedi izlaze na javu, zasluga je i opet istoga presvij. dubrovačkog biskupa, koji je osim poticanja dao i obilnu novčanu pripomoć, na čemu visokomu crkvenom dostojanstvaniku i ovim putem duboka hvala.

U sastavljanju ovih propovijedi držao sam se na putaka slavno vladajućeg pape, koji hoće da se propovijeda, kako je to već apostol naroda naglasio: non in persuasibilibus humanae sapientiae verbis, sed in ostensione spiritus et virtutis“ (I. Kor 2 4). Toga radi nje sam hotio, da se poslužim drugim vrelima osim Svetoga Pisma i sv. Otaca. Pouke i primjere iz Svetoga Pisma uzimljem bilo po Vulgatinom prijevodu bilo po izvorniku (za St. Z. hebrejski tekst; za N. Z. grčki) već prema tome kako mi se činilo zgodnijim. Nijesam svugdje slijedio doslovni (literalni) smisao; na raznim mjestima poslužio sam se „sensu accomodatitio“, kako to puno puta sv. Oci čine, a i sv. Crkva u svojoj

liturgiji. Redovno sam imao pred očima tumačenja sv. Otaca i novijih vrsnih egzegeta (poimence „Cursus Scripturae Sacrae“), no to tekom propovijedi ne navodim, dočim svagdje navodim točno biblijski tekst, kojim sam se poslužio.

Tko bi htio u kraće irreći pojedine propovijedi, može uzeti samo ono, što je štampano krupnijim slovima, jer cjelina propovijedi ostaje i bez onoga, što je sitnijim slovima štampano.

Dubrovnik, početkom svibnja 1918.

O. P. Vlašić.

PREDGOVOR II. IZDANJU.

Prvo izdanje ovog ciklusa propovijedi bilo je raspačano kroz sami mjesec dana. Pošto ga još mnogi traže priredih evo i II. izdanje. Sve je ostalo nepromjenjenu, samo izostavih nacрте, da ne zapreme prostora kojeg u današnjoj skupoći treba štediti. Ono što je u I. izdanju bilo tiskano sitnijim slovima, ovdje je tiskano običnim kao i sve drugo. Propovijedi su dosta opširne, pa se svaka može izreći i u dva ili tri navrata. Refleksije obzirom na život svojih župljana lasno će umetnuti svaki dušobrižnik već prema potrebi. Zato ja u svojim propovijedima ne ulazim u pojedinosti.

Dubrovnik na blagdan Serafskog Naučitelja sv. Bonaventure (14 srpnja) 1923.

O. P. V.

DJETINJSKO DOBA.

I.

Na početku Korizme sveta Crkva podsjeća nas na prolaznost ljudskoga života. Svećenik posiplje glave vjernika pepelom govoreći: »Spomeni se, čovječe, da si prah i da ćeš se u prah obratiti«.

U istinu i nijesmo drugo, braćo predraga, došaka praha i pepela. Gospod Bog, kad htjede stvoriti čovjeka, uze malo praha zemaljskoga i od njega zamijesi čovjeka te udahne u nj duh životni. I posta čovjek živa duša. (Gen. 2 7). Od iste smo građe i mi svi. Rastvorite onu ledenu ploču onamo na grobištu, zavirite u onaj grob, da vidite, što je od onoga tijela, koje ste gledali, dok je još bilo u životu: i nećete naći drugo do malo praha i nešto suhih kostiju, koje će također s vremenom istruhnuti i u prah se obratiti.

A i kratak je naš život na zemlji. Sveto Pismo poređuje ga vjetru. »Vjetar je moj život«, tako čitamo u Jobovoj knjizi. (7 7.) Vi znadete, braćo draga, kako vjetar hitro ide. U malo vremena prođe čitave predjele. Tako i život naš prolazi časovitom brzinom. Sv. Jakov u svojoj (4 17) poslanici još nam

izrazitije prestavlja prolaznost našega života. »Jer što je vaš život« pita on one, koji se odveć bave zemaljskim poslima, zanemarujuć Boga, pa odgovara: »On je para, koja se za malo pokaže a potom je nestane«.

Toga radi i nema naš život u sebi prave trajne vrijednosti. Njegova je vrijednost u toliko, u koliko nas uvodi u drugi, pravi, na vjeke trajni život. Taj drugi život poređen sa ovim sadašnjim na zemlji jest kao zlatna, draguljima urešena čaša prema krhkoj čaši od prostoga stakla; ili kao sjajni oblak, pozlaćen sunčanim zrakama prema crnom tmastom oblaku, punom krupe.

Koliko u sebi vrijedi taj drugi vječni život, razabiremo odatle, što je sam jedinorođeni Sin Božji sišao s neba na zemlju, da nas uvede u taj život. »Ja dođoh, da život imadu i to potpuno da ga imadu«. (Iv. 10₁₀). Isti Isus nazivlje se vratima toga života. »Ja sam vrata, koje ude krozame, spasit će se«. (Iv. 10₉). Pače On je isti taj život: »Ja sam put, istina i život« (Iv. 14₆).

Na koji način iz ovoga zemaljskoga života možemo unići u taj vječni blaženi život? Iz vršivanjem svojih dužnosti. Tko dužnosti svoje izvršuje ovdje u vremenitom životu, dobija pravo na vječni život.

Te su dužnosti različite već prema različitoj dobi života. Vi znadete, braćo predraga, da imade više doba ljudskoga života: imade djetinjsko doba, mladenačko doba, muževlje i roditeljsko doba, pa doba udovačko i napokon staračko. Prema tim različitim dobima ili fazama ljudskoga života, različite su i du-

žnosti, koje se moraju ispunjavati, da se zadobije vječni život.

Mi ćemo, braćo predraga, nekoliko puta redom promotriti te dužnosti, da vidimo, kakove su i na koji ih način moramo ispunjati. Ta promatranja, kako i sami možete uvidjeti, veoma su korisna i zanimiva, pa zahtijevaju svu vašu pažnju. Ne ćemo se upuštati u ko zna kakovo mudrovanje ili zaludno istraživanje: zadubit ćemo se samo u naše Sveto Pismo, u to nepresušivo vrelo zdrave nauke, i odatle ćemo crpsti božanskih istina, korisnih pouka i privlačivih primjera za pojedine dobe života našega. A nadasve upirat ćemo svoj pogled u uzor naš, u početnika života našega, u Onoga, koji samo daje pravi život, u Gospoda i Spasitelja našega Isukrsta. I Njega ćemo moliti, da nam dade tu veliku milost, da život svoj upriličimo prema Njegovom svetom životu, pače da živimo Njegovim životom, te uzmogremo klicati sa Pavlom Apostolom: »Živim ja, ali ne ja, već u meni živi Isukrst«.

II.

Prvo doba ljudskoga života jest djetinjstvo. To je zlatno doba, doba bezbrižnosti, mira i veselja. Ko se i pod stare dane ne sjeća ugodnošću onih vedrih djetinjskih dana, krasnih kao najkrasniji san, zamamljivih kao najčarobnija priča iz davnine?

Dvije su glavne oznake djetinjskoga doba: nevinost i poniznost. Djetinjska duša oprana vodom sv. krštenja čista je kao kap rose na rumenom cvijetu; vedro i umilno gleda dijete u svijet

neznajući za jad i zlobu, za strast i grijeh. Božanski Spasitelj više puta istakao je jednu ili drugu tu djetinjsku oznaku i baš radi toga djecu je On u velike volio, ruke svoje na njih polagao, blagosivljao ih, milovao pa i u naručaju nosio te grlio. (Mr. 9²⁶). On je kazivao, da je takovih kraljevstvo nebesko. (Mt. 19¹⁴) da svi mi moramo postati kao djeca, ako hoćemo unići u kraljevstvo nebesko (Mt. 18³). Ko primi jedno malahno dijete, isto je kao da Isusa primi, a koji sablazni jednoga od malahne djece, bolje bi mu bilo da se objesi veliki kamen o vratu njegovu i da se potopi u dubinu morsku. (Mt. 18⁶).

Promotrimo časkom, braćo predraga, samo dva prizora iz života Isusova, u kojima Ga vidimo s djecom. Evo bož. Spasitelja s one strane Jordana! Završio je svoje propovijedanje u Galileji, pa otišao preko Jordana, da malo otpočine. Ali Mu počinka ni ondje nema. Svijet doznao za Nj i nagrnuti oda svih strana, da Ga vide i čuju. A došle i mnoge majke sa svojom sitnom dječicom u naručaju i stiskahu se oko Isusa moleći Ga, da položi svoje ruke na njihovu djecu, te ih blagoslovi. Videći to Apostoli stadoše prekoraćivati majke i tjerati ih od Isusa. Apostoli su držali, da nije vrijedno, da se Isus zabavi sa djecom; ima On i prečeg posla, da se bavi oko odraslih, kojima može koristiti, a kod nerazumne djece što može dobra polučiti? A opet znali su, da je njihov Učitelj umoran, pa su s toga razloga stali odalečivati matere i djecu od Isusa. A bož. Spasitelj? Mjesto da prikori matere On prikara svoje učenike, kako to izrijeком spominje Evāndelist Marko, i veli im: Pustite djecu, da dođu k meni, i ne priječite im: jer je takovih kraljevstvo nebesko.

I stade ih grliti i blagosivljati. (Mt. 19¹³⁻¹⁶ Mr. 10¹³⁻¹⁶). Eto koliko cijeni bož. Spasitelj nevinost dječiju!

Promotrimo drugi prizor! Evo vam bož. Spasitelja u poznatom vam gradu Kafarnaumu na sjeverozapadnoj obali genezaretskog jezera. U jednoj je kući. Došao je čas prije zajedno sa svojim učenicima. Putem je hodio ispred svojih učenika, koji nešto malo zaostadoše. Tom prigodom razvila se među njima živahna prepirka. O čemu? Ko će biti od njih najveći u kraljevstvu Isusovu. Na apostole još ne bijaše sišao Duh Sveti, još nijesu razumjeli svoga bož. Učitelja pa su mislili poput ostalih Židova, da će Isus uspostaviti kraljevstvo izraelsko, popet se na slavni prijesto Davidov i zavladatai cijelim svijetom. A oni će biti njegovi doglavnici, biti će knezovi i velmože toga slavnoga i mogućega kraljevstva. Ali ko će među njima biti prvi? To su oni željeli znati, jer je svaki za sebe želio prvenstvo. A opazili su, da Isus nekoje učenike većma odlikuje od drugih: kad se slavno preobrazio na Taboru, poveo je sa sobom samo trojicu: Petra, Jakova i Ivana; kad je imao platiti porez, platio ga je samo za sebe i za Petra: eto odmah radi toga nenavisti kod ostalih učenika, jer su u svom nerazumijevanju tajna Božjih držali, da su to znakovi prvenstva u budućem kraljevstvu Isusovu. I o tomu su se putem prepirali. Isus je znao za tu njihovu prepirku i odmah ih upita, kad dodoše u kuću u Kafarnaumu, o čemu su se putem prepirali. Oni su se isprvice stidili istinu priznati, no kad su vidjeli, da njihov učitelj sve znade, nije bilo druge nego otkriti sve. Pače usmjeliše se, te na Isusa upraviše upit: »Što misliš, ko je najveći u kraljevstvu nebe-

s k o m ?« Čudno u istinu pitanje, zar ne? Vanredno je zanimivo, što će Isus na to odgovoriti. Kako li će neustrpljivo biti očekivali učenici odgovor svoga Učitelja! Ali kako su morali ostati i zastidjeni! Jer kako Isus odgovara? Posve drugojačije nego što oni misljahu. On uze jedno malo dijete, zagrlj ga i postavi ga među učenike i reče: U istinu vam kažem: ako ne budete kao djeca, ne ćete unići u kraljevstvo nebesko. Koji se dakle ponizi kao dijete ovo, onaj je najveći u kraljevstvu nebeskom. I koji primi jedno takovo dijete u ime moje, mene prima. (Mt. 18¹⁻⁶, Mr. 9³⁶⁻³⁷). Eto koliko bož. Spasitelj cijeni poniznost djetinjul

Iz tog odnošaja bož. Spasitelja prama djeci i iz riječi njegovih o djeci slijede za nas ove dvije važne pouke: 1. Prva je, da moramo biti nevini i ponizni kao djeca, ako želimo zadobit vječni život. Bož. Spasitelj to je jasno naglasio: »Ako ne budete kao djeca, ne ćete unići u kraljevstvo nebesko«. — 2. Druga je, da se moramo pred djecom vazda dobro vladati, da moramo izbjegavati sve, što bi u čemu god moglo povrijediti nevinost djetinje duše, što bi moglo djetetu biti prigodom na grijeh. To se svakoga nas tiče, a napose vas, o roditelji! Vi osobito morate biti oprezni u svom govorenju i vladanju pred djecom. Teško vama, ako ih sablaznite, ako u čemu natrunite čistu nevinost njihove mladahnje duše. Bolje bi vam bilo, da vam se objesi veliki kamen o vrat, te potonete u dubinu morsku. Jer djeca imaju svoje anđele na nebesima, koji uvijek gledaju lice Božje. (Mt. 18¹⁰)

* * *

Kao u svakoj dobi ljudskoga života, tako i u djetinjskoj imade posebnih dužnosti, koje se moraju vršiti. Sveto Pismo spominjući djetinje dužnosti redovno spominje samo one, koje dijete ima prema svojim roditeljima. To je i shvatljivo. Dijete je pod neposrednom pažnjom svojih roditelja, s drugima malo dolazi u dodir; glavno dakle, što se od djeteta ima tražiti jest, da bude dobar odnošaj njegov prema roditeljima.

Tri su glavne dužnosti djeteta: Ono mora svoje roditelje: 1. štovati, 2. slušati, 3. ljubiti.

Sve te tri dužnosti temelje se na tijesnom odnošaju, koji je po naravi među djetetom i roditeljima. Kakav je to odnošaj? Sličan odnošaju čovjeka prema Bogu. Bog je onaj koji je stvorio čovjeka i život mu dao: a tako su isto roditelji oni, koji daju na svijet dijete i ovo preko njih prima od Boga život. — Bog je uzdržavatelj ljudskoga života. Kad je stvorio prvoga čovjeka, postavio ga je gospodarom zvjerinju poljskom i pticama nebeskim i ribama morskim i dao mu je sve zelje poljsko i sva stabla rodna za hranu (Gen. 1²⁸): tako isto roditelji su oni, koji uzdrže život svoga djeteta. Ko ne zna, koliko se otac trudi u raznim poslima, u raznoj službi, da zadobije čim će prehraniti svoju djecu? Ili ko ne zna, koliko brižljiva majka nastoji, da djeci njezinoj ništa ne pofali? Ona ih u početku hrani i mlijekom iz svojih prsiju, od svoga života dava im dio. Bog čovjeka ljubi, ljubio ga je od vijeka, a i roditelji ljube svoje dijete. Ta može li se i pomisliti mržnja na vlastiti porod? Pa eto, kao što je čovjek dužan Boga štovati, slušati i ljubiti, jer je On njegov stvori-

telj i jer ga ljubi, tako s istih razloga i dijete mora štovati, slušati i ljubiti svoje roditelje.

Promotrimo, braćo predraga, svaku tu dužnost napose. Ponajprije dužnost štovanja.

Poštuj oca i mater! to je, kako vam je predobro poznato, zapovijed Gospodnja i to velika zapovijed, jedna od temeljnih zapovijedi. Ta ona je među onim deset velikim zapovijedima Božjim, koje je Gospod Bog u davno doba objavio sa brda Sinaja i napisao na pločama. Četvrta je po redu, a prva na drugoj ploči, izrečena odmah poslije onih triju zapovijedi prve ploče. I što je u prvoj ploči u trima različitim zapovijedima kazano, da se Boga mora štovati mislima, riječima i djelima, to je ovdje sve kazano jednom samom zapovijedi: **P o š t u j o c a i m a t e r!** — Imade opet jedna osobitost u ovoj IV. zapovijedi, koja se ne nalazi u prvim trima, a koju naglasiva Apostol naroda (Efež. 6₂) a ta je, da je ovo prva zapovijed s o b e ć a n j e m. Sve ostale zapovijedi Bog je na-prosto kazao, a ovoj je pridodao obećanje: da ti se produlje dani na zemlji, koju ti da Gospod Bog tvoj. Ex. 20₁₂). Vidi se, koliku važnost isti Gospod Bog daje ovoj zapovijedi, vidi se, da hoće, da se po svaki način izvršuje.

Važnost ove zapovijedi odskočit će nam još većma, kad promotrimo okolnosti, sred kojih je dana.

Bilo je trećega mjeseca pošto izadoše sinovi Izraelovi iz Egipta. Toga mjeseca dođoše u pustinju Sinajsku, a to je u južnom dijelu današnje Arabije. Tu je i glasovito brdo Sinaj, sa kojega se već Gospod bio pokazao Mojsiji. Pred tim brdom stadoše sinovi Izraelovi i utaboriše se. I javi se Gospod u slavi i veli-

čanstvu sa brda Sinaja i naredi sinovima Izraelovim, da se priprave na veliki događaj. Tri dana morali su se spravljati, živeći u čistoći i baveći se pobožnim djelima. I moradoše oprati haljine svoje, te tako čistom dušom i čistim tijelom dočekati veliki dan Gospodnji. I kad svane treći dan, jutrom rano gromovi zagrmije i munje zasijaše i posta oblak na gori i zatrebi truba veoma jako, da zadrhta vas narod, koji bijaše u okolu. A brdo se Sinajsko sve dimljaše, jer side na nj Gospod u ognju; i dim se iz njega podizaše kao dim iz peći, i sve se brdo tresijaše veoma. I nitko ne smjede blizu pristupiti osim Mojsije, sluga Božjega. I trublja sve jače trubljaše, ali jači od glasa trublje začu se glas Gospoda Boga višnjega, koji kazivaše deset zapovijedi svojih, a među tima na četvrtom mjestu: »**P o š t u j o c a s v o j e g a i m a t e r s v o j u, d a t i s e p r o d u l j e d a n i n a z e m l j i, k o j u t i d a G o s p o d B o g t v o j.**« (Ex. 19 i 20).

Ta je znamenita zapovijed i drugdje u Svetome Pismu puno puta ponovljena. Mudri Sirah opominje: »**P o š t u j o c a s v o j e g a i z s v e g a s r c a i n e m o j z a b o r a v i t i b o l o v a m a j k e s v o j e. S p o m e n i s e, d a t i b e z n j i h n e b i b i o r o d e n, z a t o i m d o b r a č i n i, j e r s u i o n i t e b i č i n i l i.**« (Crkv. 7_{29, 30}). Starac Tobija među drugim lijepim uputama, koje daje pred smrt sinu svojem, daje i ovu: »**P o š t u j m a t e r s v o j u s v e g a v i j e k a n j e z i n a, j e r t r e b a d a s e s p o m e n e š, k o j e i k o l i k e j e p o g i b l i p o d n i j e l a s t e b e u u t r o b i s v o j o j.**« (Tob. 4₃). Osobitu važnost ove zapovijedi istaknuo je više puta sam naš bož. Spasitelj. On ju spominje među zapovijedima velikim, koje mora opsluživati svaki cnaj, koji se želi spasiti. (Mt. 19₁₆).

Sveto Pismo pruža nam i mnogo lijepih primjera djetinjeg štovanja svojih roditelja, koja krasno rasvijetljaju četvrtu zapovijed Božju.

Eno vam Josipa Pravednoga! On je u Egiptu na dvoru Faraonovu u moći i slavi. Faraon ga je uzvisio nad sve druge ljude u njegovom carstvu, obukao ga u carske haljine od tankoga platna, objesio mu zlatnu verižicu o vrat. I posadi ga na kola, koja bijahu druga za njegovim i zapovjedi, da ga voze gradom kličući: klanjajte se. I postavi ga nad svom zemljom egipatskom, samo prijestoljem bijaše Faraon veći od njega. Pa ipak u tom velikom dostojanstvu Josip ne zaboravlja oca svojega, koji je prosti čobanin bio. I netom doču, da mu otac još živi u zemlji Kananejskoj i da je ondje u bijedi zbog velikog glada, posla mu iz zemlje egipatske kola sa skupocjenim haljinama i svakojakim darovima te zaželi, da starac k njemu dođe i kod njega žive. Posla, kako izrijeком kaže Sveto Pismo, deset magaraca natovarenih najljepših stvari, što ima u Egiptu, i deset magaraca natovarenih žita, kruha i drugog jestiva ocu na put. Nije mario Josip, što će reći Egipćani, kad doznadu, da je on sin prostog čobanina, (službe kod njih niske i prijezirne), njemu je glavno bilo, da iskaže počast starom ocu svojemu. I kad starac Jakov bi u blizini zemlje egipatske, upreže Josip sjajna kola svoja i izađe na susret Izraelu ocu svojemu i pade mu oko vrata, izgrli ga i izljubi i plaka od milošte dugo o vratu njegovu. Pa ga predstavi Faraonu, a zatim mu dade na obitavanje plodnu zemlju egipatskog carstva — Gesen. Pa i poslije kad javiše Josipu: eno otac ti je na umoru, potrča brže od sve braće k njemu sa

sinovima svojim, da iskaže zadnju počast svojemu dragome ocu. (Gen. 45-48).

Ili eno vam slavnoga kralja S a l a m u n a ! Vi ste svi čuli za nj. On je jedan od najmudrijih, najslavnijih i najbogatijih vladara, što ih je ikada na svijetu bilo. Sam bož. Spasitelj uznosi slavu i bogatstvo Salamunovo. Pa gledajte, kako on časti svoju majku Betsabejul Jednoga dana imala je njegova majka doći k njemu, da ga za nešto zaprosi. Salamun je sjedio u sjaju i veličanstvu na svome zlatnome prijestolju. A bijaše običaj na istoku, da svatko, ko dođe pred kralja, pade ničice na zemlju i pokloni mu se. Tako htjede i Betsabeja učiniti. Ali kad to vidje Salamun, siđe sa svoga prijestolja, potrča u susret svojoj starici majci i on se njoj pokloni. Pa onda sjede na prijesto i zapovjedi, da namjeste sjedalicu materi njegovoj, i postavi ju da sjede njemu s desne strane. I kaza joj; Pitaj, majko, što hoćeš, ne ću te odbiti! (III. Kralj. 2^{18-20.})

A nadasve uzvišeni primjer sinovskog štovanja daje nam sam bož. Spasitelj. On, koji je bio Bog, stvoritelj i gospodar svega, imao je pravo tražiti, da bude od svakoga štovan, pa i od svoje majke i od svog othranitelja Josipa, a On sam nije bio dužan nikoga štovati! Pa ipak gle, koliko štovanje On iskazuje svojoj presvetoj Majci, akoprem bijaše siromašna nazaretska Djevica, i svome othranitelju Josipu, koji mu je mjesto Oca bio, akoprem bijaše prosti drvodjelac! Pobožna predaja ističe, da je bož. Spasitelj bio prisutan smrti svoga Othranitelja sv. Josipa, i iskazao mu zadnju počast, koju su židovi svetom dužnosti smatrali: zaklopio mu je naime svojim svetim rukama vjeđe na očima, kad starac Josip ispusti svoj

duh! Toliko je bio bož. Spasitelj brižan, da i tim činom ispuni četvrtu Božju zapovijed, na koju On ipak nije bio dužan! Koli divan primjer svoj onoj djeci, kojima su roditelji jošter u životu!

* * *

Druga djetinja dužnost jest: slušati roditelje! »Vi djecol« naglašiva Apostol naroda, »vi djecol! slušajte svoje roditelje u svemu, jer je to milo Gospodu« (Kol. 3²⁰) Kako da ne bude milo Gospodu, da djeca slušaju svoje roditelje, kad je to nužni zahtjev naravnoga reda, od Boga ustanovljenog? Roditelji su Božji zastupnici, oni posjeduju Božju vlast nad svojom djecom, oni su njihovi starješine, uzgojitelji, gospodari, djeca ih dakle moraju slušati. Na poslušnosti djece temelji se poslušnost društvenoj vlasti, a na tome poredak, opstojanje društva.

Ne ću vam nabrajati, djeco predr., mnoge navode Svetoga Pisma, koji govore o ovoj dužnosti; radije ću vam prikazati jedan primjer, iz kojega odsijeva djetinja poslušnost a ujedno i nagrada sa strane Božje za tu poslušnost.

Eno vam maloga Davida u očinskom domu u Betlehemu! On je imao sedmero braće, od kojih trojica (najstarija) bijahu u vojsci Saulovoj. A tada se bio boj među Izraelcima i Filistejcima, te u boju bijahu i braća Davidova. Starac Izaj, otac Davidov ne znajući za dugo, što je od njegovih sinova u vojsci, pozva Davida najmlađega svoga sina, te će mu reći: »uzmi za braću svoju ovo malo prženoga žita i ovih deset hljebova i odnesi brže u oko braći svojoj. A ovih deset siraca odnesi tisućniku, i vidi braću svoju, kako stoje

i donesi od njih znak«. Pogibeljna stvar: otići k vojsci i tražiti braću u doba, kad se bije ljuti boj. Što se hoće, da David padne u ruke neprijateljskih stražate ga ove zarobe ili pogube? No na to nimalo ne promišlja poslušno dijete. Sveto Pismo kaže, da mali David usta rano i otide, kako mu zapovjedi otac i dođe na mjesto gdje bijaše vojska i potraži, te nađe braću svoju i zapita ih za zdravlje. A što se dalje dogodilo? Mladi David tom prigodom pobi se sa gorostasom Golijatom i nadvlada ga, te se povratio slavan kući svojoj. »I kad se David vraćаше ubivši Filistejina, izlazahu žene iz svakoga grada Izraelova pjevajući i igrajući na susret kralju Saulu s bubnjima i veseljem i s harfama. I otpjevajući žene jedne drugima uza svirke govorahu; »Saul pogubi svoju tisuću, ali David pogubi svojih deset tisuća«. Eto poslušnost Davidova bijaše sjajno nagrađena! Skroman i ponizan otide, da ispuni očevu volju, a uzvišen i slavan vraća se, pošto je ispunio očevu zapovijed. Nije li to sve Bog tako odredio, da nagradi sinovlju poslušnost?

Sve kad i ne bi bilo izričite zapovijedi, sam primjer našeg bož. Spasitelja dovoljan je, da potakne svako dijete na poslušnost prema svojim roditeljima. On je oko trideset godina obitavao u skromnoj kućici u Nazaretu; oko trideset godina proveo je u društvu sv. Josipa, svoga Othranitelja, i prečiste Djevice, svoje presv. Majke. Mnogo je dobra kroz to doba On učinio, svima krepostima bijaše urešen, a ipak samo nam jednu krepost sv. Evandjelje na Njemu kroz to doba ističe: krepost poslušnosti: »Et erat subditus illis = i bijaše im poslušan«. (L. 2¹¹) On, gospodar neba i zemlje, bijaše poslušan stvorovima zato, jer bijahu ovdje na zemlji njegovi

roditelji. Pravom kliče na ovo sv. Bernard: *Disce homo oboedire, disce terra subdi* = nauči se, čovječe, slušati, nauči se, zemljo, biti podložnom. Bog se ponizuje a ti se hoćeš uzvisiti? Bog se pokorava ljudima, a ti ne ćeš? Ako ti je mučno slijediti primjer čovjeka, neka ti ne bude mučno slijediti svoga Spasitelja. (Hom. 1. supra Missus est).

III.

Treća dužnost djece jest, da ljube svoje roditelje.

Ljubav se u čovječjem srcu sama po sebi pobuđuje prema onome, koji i njega ljubi. No ko ne zna, kako je očinsko i materinsko srce puno ljubavi prema njihovoj djeci? Može li se i pomisliti, da će roditelji mrziti na svoj porod? Onaj znoj, što curi sa očeva čela, oni žuljevi, što se vide na njegovim rukama, one brige, koje ga danju i noću muče, što su drugo do znakovi ljubavi prema djeci, za koju se on žrtvuje i pregara? Ili pogledajte majku, to ljubljeno biće! Kako ona žarko ljubi svoj porod! Koliko noći probdjevenih, koliko suza prolivenih, koliko uzdisaja ispuštenih, kad joj dijete bolesno! Što ne bi dala, da joj ozdravi? Dala bi i krvi iz svojih prsiju, kao što mu mlijeko dava? Pa ne ljubiti tu ljubljenu osobu? Ne ljubiti oca i majku? Bio bi to čin najgrđe nezahvalnosti, čin prezira vrijedan.

Značajno je, da se u Svetome Pismu rijetko gdje opominje djecu na ljubav prema roditeljima. Mi to možemo tumačiti tako, da se ta ljubav predpostavlja kod svakoga djeteta, pa da je suvišno i poticati na to. A opet ona se sadržuje u onoj velikoj zapovijedi: *Ljubi bližnjega svojega.*

Vi znadete, dj. predr., da je zapovijed »ljubi bližnjega« pored zapovijedi »ljubi Boga« najviša u zakonu. To nam sam bož. Spasitelj izriekom kaže. Kad su Ga jednom pitali, koja je najveća zapovijed u zakonu, On je bez okolišanja odgovorio: »Ljubi Gospoda Boga svojega svim srcem svojim i svom dušom svojom i svom pameti svojom. Ovo je najveća i prva zapovijed. A druga je slična ovoj: *Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe.* O ovim dvjema zapovijedima ovisi vas zakon i proroci«. No pazite dobro na onu riječ bližnji! Ona je za naše pitanje od osobite važnosti. Nije kazano: ljubi u opće sve ljude (premda se nitko nesmiije isključiti od naše ljubavi), no u prvome redu naša se ljubav mora protezati na one, koji su naši bližnji, koji su blizu nas. Tako Gospod hoće. A pitam vas, ko je djetetu bliži od njegovih roditelja? Njih dakle mora u prvom redu i nadasve ljubiti; poslije Boga otac i majka moraju biti prvi predmet svačije ljubavi. To je zapovijed Gospodnja, velika zapovijed, druga po važnosti u zakonu.

I ta ljubav mora biti kao i ljubav prema Bogu: unutrnja i izvanjska; mora biti ne samo u riječima nego i u djelima: kako ko sebe ljubi, tako mora i roditelje svoje ljubiti.

Sveto Pismo i u ovom pruža nam dirljivih primjera. Iznosim vam samo jedan. Vi ste bez sumnje čuli za starca Tobiju. To je bio sveti čovjek, koji je živio u sužanjstvu asirskome u gradu Ninivi i svakom zгодom dobro činio. A pod starost svoju oslijepi i razne ga nevolje bijahu. A srodnici i znanci podsmijevahu se životu njegovu; pa i ista žena njegova prekoravaše ga. Ali je utjeha njegova bila sin njegov, mladi Tobi-

ja, koji ga iz srca ljubio i u svemu mu pri ruci bio. Kad ga otac šalje na daleki put, u Rages, grad Medijski, radi nekog novčanog posla, mladi Tobija uza sve da znađe, kakove ga nepriilke čekaju na putu, hoće ipak da iskaže tu ljubav starome svojemu ocu. I kaže mu: »Sve ću učiniti, oče, što god si mi zapovjedio«. (Tob. 5.) Bog je nagradio djetinju ljubav i posla mu za pratioca po neznanom putu Rafaela Arkandela u prilici lijepa mladića. A i sa tog puta Sveto Pismo zabilježilo nam dirljivu crticu, koja svjedoči veliku ljubav mladog Tobije prema njegovu ocu. Kad se vraćao sa ženom svojom, (a pratila ih družba velika i mnogo stoke, pa se brzo nije moglo hoditi,) pobrza on sa Arkandelom Rafaelom naprijed, samo da čim prije dode k ocu, uze po savjetu anđelovu riblje žuči i namaza čči ocu svojemu. I glè! starac progleda, te hvaljahu Boga svi, koji ga poznavahu. (Tob. 11.).

Dokaz vrhu svakoga dokaza kako vi, djeco, imate ljubiti svoje roditelje, daje vam sam bož. Spasitelj. Koliko je On ljubio svoju presvetu Majku! Promotrite Ga samo na drvu križa! On je u strašnim mukama, razapetih ruku i nogu, trpi od silne žeđe, blizu je smrti, pa ipak ni u tim časovima On ne zaboravlja svoje mile Majke. Vidi ju podno križa, i sinovlje srce zaboravlja svoje boli a brine se za svoju Majku: preporučuje ju brizi ljubljenog učenika Ivana!... Takova briga za majku sred takovih okolnosti udivljenja je vrijedna. Taj čin bož. Spasitelja više nego ijedna zapovijed mora vas poticati, da svakom zgodom iskazujete ljubav onima, od kojih ste život dobili. I blago vama, činite li to: čeka vas velika nagrada na ovom a još veća na drugom svijetu.

MLADENAČKO DOBA.

L

Proljeće je najljepše doba godine. Sve se tada u prirodi budi na novi život, baca klice, cvjeta. Kao krasni šareni sag prostiru se livade pred našim očima. Sunce ljepše sjaje i jače grije zemlju. Veselo pjevaju ptice pjevačice hvalospjeve Svevišnjemu. Čini nam se, kao da se u malenoj slici odrazuje veličanstvena priroda, kako je izišla iz ruku višnjega Tvorca šestoga dana stvorenja; onda kad »se dovrši nebo i zemlja i sav ukras njihov« (Gen. 2¹); »kad pjevahu zajedno sve zvijezde jutrnje i svi sinovi Božji klikovahu« (Job. 38⁷), kad »pogleda Bog sve što je stvorio i glè! bješe veoma dobro!« (Gen. 1³¹).

I čovjek ima svoje proljeće. To je mladost. Kako li je krasno ovo doba ljudskoga života! Sve puno života, sve je cvatno pred očima. Krv kola življe žilama, misao hitrije leti, noge i ruke idu brže na posao. Ko se ne sjeća u starosti veselih dana mladosti?

No mladost je i odlučno doba života ljudskoga. Od cvijeta očekujemo ploda. Što će ljepota, miris, raznobojnost stabla, ako odatle nema ploda? Što će svježina, živahnost, veselost mladenačke dobi čovjeka, ako ne ostane što god trajno dobra? Rođeni smo ne da u mladosti ruže beremo, nego da u životu svome dobrog ploda donesemo. A već u mladenačkoj dobi mora se pokazivati taj plod.

Za to Gospod Bog veli:

»Opominji se Tvorca svojega u danima mladosti svoje prije nego dođe doba nevolje, i prispiju godine, za koje ćeš reći: nijesu mi mile... Prije nego se prekine uže srebrno i čaša se zlatna razbije (uže i čaša ovdje označuju život)... I vrati se prah (t. j. tijelo) u zemlju od koje je postalo, a duh se vrati Bogu, koji ga je dao«. (Prop. 12₁ i d.).

I opet: »Raduj se mladiću (i djevojko) za mladosti svoje i neka je veselo srce tvoje dok si mlad i hodi kuda te srce tvoje vodi i kuda oči tvoje gledaju; ali znaj, da će te za sve to Bog dovesti na sud. Ukloni dakle gnjev iz srca svojega i odstrani zlo od tijela svojega, jer je mladenačko doba taština.« (Prop. 11₃ i 10).

Mladići i djevojke! Vama su upravljene ove Božje riječi. Ozbiljnije je vaše doba, no što mislite, za to i nastojanje vaše za kreposnim življenjem mora biti veliko. Mudrost je velika znati dobro upotrebiti vrijeme mladosti. Pitat će vas starost, gdje vam je bila mladost. Zaustavite se večeras samnom, da zajedno promotrimo koja je o z n a k a vaše dobi i što v a m je č i n i t i, da Bogu svome ugodite i tim dane svoje mladosti posvetite.

II.

Psalmista kaže: »Gospodnja je zemlja i što god je u njoj, krug zemaljski i svi koji prebivaju u njoj«. (Ps. 23₁). Time se ističe pripadnost svega stvorenja Bogu. Njemu pripada sve što se vidi i što se nevidi, živo i neživo. Njemu pripada

dan i noć, jutro i večer. Pripada Mu proljeće sa svojim cvijećem i jesen sa svojim plodom; ljeto sa sunčanom pripekoma i zima sa ledom i snijegom.

Bogu pripada, br. predragoga, i sav naš život; svi časovi našega života: i svi ti moraju biti Njemu posvećeni. Dosljedno tome i mladenačko doba Bogu pripada i Njemu mora biti posvećeno. Pače ovo doba na osobiti način mora biti posvećeno Gospodu. Iz Svetoga Pisma naime razabiremo, da je Gospodu veoma ugodno što je mlado, i On to za sebe traži.

Tako je Gospod tražio od Židova, da sve prvine od zemlje, od stoke i od ljudi budu Njemu posvećene. »Nemoj se zatezati, da prineseš prvine svoje, prvenca između sinova svojih meni da daš«. (Izl. 22₂₀). »Poštuj Gospoda prvinama od svega dohotka svoga«. (Pr. Sal. 3₁₀).

Žrtve, koje su se u Starome Zavjetu Bogu prinisile morale su biti redovno mlade životinje: mlada telad, od tri godine i niže, mladi janjčići i kozličići od godine i niže, te ptičice. (Isp. Lev. 9₃ dr.) Vazmeno jagnje, koje je Isusa predstavljalo, moglo je imati samo godinu dana.

I božanski Spasitelj imao je osobitu sklonost prema mladenačkoj dobi. Iz Evanđelja razabiremo, da je On uskrsnuo mnogo mrtvaca, uskršavanje od mrtvih, jest jedan od dokaza Njgovoega božanskog poslanstva. (Mt. 11₉) a ipak, značajno je, da nam Evanđelisti potanje opisuju uskrsenje samo trojice, od kojih svi pripadaju mladenačkoj dobi: mladića Lazara, mladog sina udovice iz Naima, i dvanaestogodišnje kćeri Jairove.

Značajno je također i ovo: Kad se anđeli Božji prikazuju ljudima, redovno im se prikazuju u prilici lijepa mladića. Tako arkandeo Rafael, pratilac mlado-
doga Tobije, bijaše u očima ljudi kao krasan mladić. (Tob. 5°). Tako i anđeo, koji po uskrsnuću Isusovu siđe u grob, u kome je do tada ležalo presv. Tijelo Isusovo, bi kao mladić u sjajnoj bijeloj haljini. (Mr. 16°). Kao mladiće imamo zamisliti i ona dva anđela u sjajnim bijelim haljinama, koji kazaše apostolima, da je Isus uzašao na nebo (Dj. Ap. 1°) a i drugdje u Svetome Pismu, gdje je govor o ukazanju anđela.

Ovo odlikovanje mladenačke dobi sa strane Božje daje mladosti posebnu oznaku; daje osobitu milinu i dražest, neki osobiti čar, koji mora svetim ponosom napuniti mladenačko srce. To je ono, što je psalmista naglasio: Bog razveseljuje mladost moju. (Ps. 42°). To jest: Bog dobrotom svojom čini, da mladenačka dob, koja je i onako sama po sebi krasna i ugodna, bude još ljepšom, još ugodnijom. No ove psalmistine riječi imaju se razumjeti i o svetosti mladenačke dobi. Veselje i svetost na mnogo mjesta u Svetome Pismu dva su pojma sličnoga značenja, svetost života daje pravo veselje životu, veselo srce pretpostavlja čistu savjest.

Stanite, mladići i djevojke! da vam kažem, što Bog od vas traži. Počujte riječi Božje, koje posvećuju dušu vašu, i poljepšavaju dane mladenačkoga vašega žića. Upišite ih na ploči srca svojega, jer vam donose dug život, dobre godine i mir. (Pr. Sal. 2°). Ne odstupajte od njih i steći ćete vijenac od milina oko glave svoje i zlatnu kolajnu oko vrata svojega. (Pr. Sal. 1°).

Četiri stvari Bog od vas osobitim načinom traži, četiri uzvišene kreposti koje je sveti starac Tobija od Boga nadahnut, preporučio mladome sinu svojem, a preko njega Duh Sveti stavlja ih svima vama na srce.

1. da budete posvema prožeti duhom vjerskim: »A svega vijeka svojega na umu imaj Boga i čuvaj se, da nikada ne pristaneš na grijeh i ostaviš zapovijedi Gospoda Boga našega«.

2. da živite u čistoći: »Čuvaj se, sine moj, od svake nečistoće«.

3. da budete ponizni: »Ne dopusti, da oholost ikada zavlada tvojom misli ili tvojom riječi, jer je od nje početak svemu zlu«.

4. da gojite sveder pravu pobožnost: »U svako vrijeme blagoslivljaj Gospoda i pitaj u Njega da upravlja puteve tvoje i sve namisli tvoje, da ostaju u njemu«. (Tob. 4.)

* * *

Prvo, što se od mladića i djevojaka traži, jest, da sav njihov život bude prožet **duhom vjerskim**.

Vjera je temelj duhovnome životu, ona je ljestvica, po kojoj se čovjek sa ove prašljive zemaljske nizine penje u sjajne nebeske vedrine; ona je vez, koji nas spaja s Bogom. »Bez vjere nije moguće ugoditi Bogu« (Žid. 11°), bez nje nije moguće spasiti se. »Ko vjeruje spasit će se, ko ne vjeruje osudit će se«, kaže bož. Spasitelj (Mr. 16°).

Vjerom sveti ljudi počinise divnih djela: njom mladi Abel prinese Bogu žrtvu izvrsniju nego Kain i zadobi plaću pravednika; njom Henoh bi prenesen živ sa ovoga svijeta i ne vide smrti. Vjerom Noe načini korablju za spasenje od općeg potopa sebi i svojim; vjerom Abraham bi pripravan, da žrtvuje jedinca sina, mladoga Izaka i zadobi obećanje veliko; vjerom Mojsije, sluga Božji, izvede narod izraelski iz egipatskoga sužanjstva. I što ću još s Pavlom Apostolom da kažem? Jer mi ne bi dostalo vremena kad bih stao pripovijedati o Gedeonu i o Baraku, o Samsonu i o Jefti, o Davidu i Samuelu i drugim prorocima i svetima, koji vjerom pobjediše kraljestva, ugasiše silu ognja, okrijepiše se od nemoći, postashe jaki u borbama. (Žid. 11).

U svakoj dobi života potrebita je čovjeku vjera, no u mladenačkoj dobi na osobiti način. U mladenačkoj dobi počinje čovjek graditi zgradu svojega savršenstva, u toj dobi stavlja temeljna pravila svojemu življenju. A temelj pravoga života jest vjera. Blago dakle onom mladiću i onoj djevojci, koji se u vjeri utvrđuju i po njoj žive. Takovi su, da se poslužim poredbom našega bož. Spasitelja »kao čovjek mudar, koji sazida kuću svoju na kamenu. I udari dažd i dođu vode i dunu vjetrovi i navale na kuću onu i ne padne: jer je utvrđena na kamenu«. A svaki onaj mladić i ona djevojka, koji kolebaju u vjeri svojoj i život svoj provode po načelim oprječnim vjeri, jesu, da se opet poslužim poredbom bož. Spasitelja »kao čovjek lud, koji sazida kuću svoju na pijesku. I udari dažd i dođu vode

i dunu vjetrovi i navale na kuću onu i padne i raspadne se strašno«. (Mt. 7²⁴⁻²⁵).

Mladići i djevojke! Vi se bojite sušice, te pogubne bolesti, koja pomalo ali sigurno podgriza nit mladenačkog žića i u grob ga strovaljuje: bojte se većma bezvjerja, pa i same sumnje vjerske, koja potajno i polagano, ali sigurno podgriza nit duhovnoga života i vodi čovjeka u sigurnu propast. Čuvajte se da vas ko »ne prevari slatkim riječima« u kojima se skriva otrov; »krivom filozofijom« i praznom znanosti po nauci varavoga svijeta, nego »kako primiste Isukrsta Gospoda onako živite«, po Njegovim se načelima vladajte, »ukorijenjeni i sazidani u Njemu« i utvrđeni vjerom; »jer u Njemu živi sva punina Božanstva«, sva punina znanja i umjeća, sve ono, što čovjeka u duši sretnim čini. (Kol. 2⁵⁻⁶).

Ugledajte se u časnoga Tobiju. On, koji je u starosti svojoj davao krasne naputke sinu svojemu kako će se vladati za svojega života, sam se je u mladosti svojoj tako vladao. Sveto Pismo ističe nam nasve duh žive vjere, kojim je bio Tobija prožet u mladosti svojoj. O njemu se kaže, da je bio najmlađi među svojim suplemenjacima u asirskome sužanjstvu, a ipak na njemu nije bilo »ništa djetinskoga«, to jest ništa zazorna u vjerskom pogledu. Drugi Izraelci idahu klanjati se zlatnim teocima, što ih bješe načinio bezbožni kralj Jeroboam, ali ne tako mladi Tobija. On se uklanjaše od društva sviju opakih, te išaše u Jeruzolim k hramu Gospodnjemu i ondje se klanjaše Gospodu Bogu Izraelovu prinoseći vjerno sve prvine svoje i desetine svoje. Dalek je put bio iz Ninive do Jeruzalema: nekoliko dana hoda; no mla-

dić pun žive vjere, lako ga je prevalio i rado je podnosio sve putne tegobe, kad se radilo o tom, da se dade čast pravome Bogu. »To i tako činjaše kao mladić po zakonu Božjemu«, tako ga hvali Sveto Pismo. (Tob. 1⁴⁻⁸.)

Duhom vjerskim bila je prožeta i skromna djevojčica imenom Rode, koja se spominje u Djelima Apostolskim. Rode je grčka riječ, koja na našem hrv. jeziku znači ruža. Bila je ta djevojčica u istinu prava ruža radi žara svoje vjere. Sv. Luka zabilježio nam je o njoj jednu dirljivu crticu, koja otkriva vjerski žar ove djevojčice. (Dj. Ap. 12¹²⁻¹⁶). Kad je Petar Apostol bio u tamnici, nekoji novoobraćeni kršćani sakupiše se u kući Marije, matere Marka Evandelište, te se moljahu Bogu za poglavicu Apostolskoga. A među tima bješe i djevojčica Rode. Dok se oni tako moljahu, eto netko pokuca na vrata dvorišta. Rode potrča, da vidi, tko je. Bijaše glavom Petar Apostol, jer ga anđeo Gospodnji izvede iz tamnice. Rode ču glas Petrov i njezino srce napuni se vanrednom radosti. Od puste radosti zaboravi otvoriti vrata, i potrča brže bolje, da javi tu radosnu vijest svima u kući. Otkle ta radost u srcu djevojčinom? Petar nije bio u nikakvom srodstvu sa Rodom, on za nju nije imao nikakove važnosti pred svijetom. Ali dà! Mlada djevojčica bješe prožeta duhom vjerskim, u Petru Apostolu gledala je ona prvaka apostolskoga, gledala je namjesnika Kristova, stup Crkve, oca svoga duhovnoga i eto za nju velike radosti, kad ga vidi oslobođena od tamnice. Kamo sreće, kad bi i u srcima naših djevojaka bilo toga vjerskoga žara, toga osjećaja za Crkvu, za sve ono, što je Božje.

Divan primjer vjerskoga žara pružaju mladićima toliki hrabri mladići i mučenici Staroga i još više Novoga Zavjeta: sedam braće Mahabejaca, Stjepan Prvomučnik, Lovre, dječak Tarcizij, trinaestgodišnji Pankracij i drugi, koji radije smrt pretrpiše, nego da se o vjeru svoju ogriješe.

Divan primjer vjerskoga žara pružaju djevojčicama one, udivljenja vrijedne, kršćanske junakinje djevice: Agneza, Lucija, Cecilija, Agata, Katarina i druge, koje muževnom odvažnosti braniše pravu vjeru i za nju mladenačko čisto svoje žiće žrtvovaše.

Te divne uzore slijedite, mladići i djevojke, te po vjeri svojoj živite, i za nju budite spravni i žrtvovati se, kad to bude potrebno.

* * *

Drugo, što se od mladića i djevojčica traži, jest, **da žive u čistoći.**

Čistoća je krepost u Svetomu Pismu veoma slavljena. »O kako je krasan čisti naraštaj sa slavom; neumrla je uspomena njegova, jer je poznat Bogu i ljudima«. Tako govori Duh Sveti u knjizi Mudrosti (4¹). Što se kaže, da je poznat čisti naraštaj Bogu i ljudima, kaže se time, da je od Boga i od ljudi cijenjen. To na drugom mjestu Sveto Pismo jasnije ističe: »Nema cijene, kojom bi se mogla procijeniti vrijednost čiste duše«. (Crk. 26²⁶). Vrijednost zlata i bisera daleko zaostaje za vrijednošću čistoće.

Bož. Spasitelj kazao je u gorskoj besjedi: »Blago onima, koji su čista srca, jer će Boga vidjeti«. (Mt. 5⁸). Boga gledati u smislu Sve-

toga Pisma ima značenje: Boga uživati. Koli dakle vanredno veliku prednost ističe bož. Spasitelj za one, koji čisto žive! Oni će stajati u neposrednoj blizini veličanstva Božjega, gledat će Ga licem u lice i u tom gledanju uživat će blaženstvo neizrecivo. Kao što oni, koji su čistih očiju jasnije vide boje, tako koji su čista srca jasnije će Boga gledati i više će Ga uživati. Pače to se već na ovome svijetu događa: jer oni koji čisto žive sposobniji su od drugih, da Boga u duhu gledaju, dublje znanje o Njemu imaju i više milosti od Njega primaju. Kao što zrcalo, kad je čisto prima u sebe jasne slike, tako i čista duša prima u se sliku Božju, znanje Pisma i otajstva Božjih. (Teof.)

Imade nešto vanredno privlačiva u riječima, kojima Sveto Pismo uznosi čistoću, a imade nešto vanredno potresna u riječima, kojima se mladež odvrća od bludnoga grijeha. »Vidjeh među ludima, tako govori božanska Mudrost, vidjeh među ludima i među djecom bezumna mladića. Otide (za nečistoćom) kao što vâ ide na klanje ne znajući, bezumnik, da ga čekaju okovi. Dokle mu strijela ne probije jetru, kao što ptica leti u zamku ne znajući da joj je o život. Zato dakle, sine, čuj me, pazi na riječi usta mojih. Nemoj da zastranjuje srce tvoje na putove nečistoće, nemoj lutati po stazama njezinim. Jer je mnoge ranila i oborila, mnoge je i među najjačima pogubila. Kuća je njezina put pakleni, koji vodi u stan smrti. (Pr. Sal. 7.)

Ostaje za sve vijekove divnim uzorom čistoće Josip Pravedni. Mladić »lijepa lica i krasna stasa« a još ljepše duše i milijeg srca, nađe se u kući gospodara svojega Putifera, dvoranina Faraonova, u

velikoj napasti. Žena Putifarova, Josipova gospodarica, bezočnom smionosti poticaše čistoga mladića na grijeh. Ali se junački mladić nije dao. Znao je, da time izazivlje na sebe srdžbu svoje gospodarice, ali on nije zato mario. Volio je od nje na svijetu sve pretrpiti, nego okaljati svoju čistu dušu tako grdnim grijehom, »Kako bih mogao učiniti ovo zlo i zgriješiti Bogu svojem u?« Takvim riječima čisti mladić odbijaše besramnu žensku. Vi znadete, da je radi toga junačkoga držanja plemeniti mladić bio od iste svoje zlobne gospodarice krivo optužen, da ju je hotio osramotiti; njezinim se riječima povjerovalo, te Josip bi bačen u tamnicu. Ali vi znadete također i to, što je kasnije slijedilo. »Gospod bijaše s njime i upravljao svim djelima njegovim« i On ga izbavi iz tamnice i proslavi slavom velikom, već na ovom svijetu (Gen. 39).

Hvaljena je u velike u Svetome Pismu čistoća plemenite djevojčice Sare, jedinice kćerke starca Raguela, koji življaše u Ragesu, gradu Medijskom, u 8. vijeku prije Isusa. O njoj se kaže, da je u mladosti svojoj sačuvala dušu čistu od svake putene požude, niti je imala dio s onima, koji žive lakoumno i besramno. U nju se zaljubilo sedam mladića i htjeli ju uzeti za ženu, ali ne čistom nakanom, i toga radi po dopuštenju Božjemu svih sedam redom jedan za drugim pomriješe. Nekoji su to pripisivali u grijeh čistoje djevojčici; ista njezina sluškinja jednom ju nazove »krvnicom muževa svojih«. Ali je Gospod bjelodano dokazao koliko mu je mila djevojačka čistoća. »Jer poslan bi ondeo Gospodnji sveti Rafael«, koji k njoj dovede mladića, njezinih vrlina, mladoga Tobiju, i to dvoje čistih duša.

sjediniše se sa strahom Božjim u ženidbenom vezu i proživješe sveto dug vijek sa mnogobrojnim potomstvom, mili Bogu i ljudima, a kreposti njihove slave se još i danas u Crkvi Božjoj.

Mnogo ima u povijesti kršćanstva svijetlih primjera prekrasne kreposti čistoće; mnogo je bilo mladića i djevojčica, koji su svom pomnjom čuvali ko zjenicu oka svoga bijeli lijer cvijetak duše svoje: mnogo ih ima, koji postradaše i muke pretrpiše radi čistoće svoje. Mi ih danas na oltarima štujemo, a Gospod na nebesima okrunio ih je sjajnom krunom djevičanstva. Eto vam, mladići i djevojke, uzora, za kojima se povedite! Mnogo je na svijetu zamka čistoći srca vašega, budite veoma oprezni, da u njih ne upadnete, da ne ridate na posljatku, kad se stroši duša vaša i tijelo vaše (Pr. Sal. 5¹¹). Ne dajte slave svoje drugome ni najljepšeg nakita svojega nemilostivome i nečastivome. (Pr. Sal. 5⁹). Svrh svega što se čuva, čuvajte čistoću srca svojega. Jer je bolja čistoća od dragoga kamenja i što je god najmilijih stvari ne mogu se izjednačiti s njom. (Pr. Sal. 8¹¹).

* * *

I **ponižnost** se mladeži veoma preporučuje u Svetome Pismu. »Sine moj, ne dopusti, da oholost ikada zavlada tvojom misli ili tvojom riječi, jer je od nje početak svemu zlu«. Tako je starac Tobija opominjao mladoga sina svojega; tako Duh Sveti kroz vijekove opominje mladiće i djevojke. Potrebno je ovo naglasiti napose u današnje rastrovano doba, kad u mladež ušao neki buntovni duh, koji ne priznaje nikakove vlasti nad sobom, ni roditeljske, ni učiteljske,

ni državne, ni crkovne, pa ni Božije. Potrebno je danas napose doviknuti mladeži: više, više duha ponižnosti.

Ta ponižnost mora biti u prvome redu **ponižnost srca**. Mora se ponizno o sebi misliti, ne precijenjujući samoga sebe, svoje sposobnosti, ne misleći, da se je Bog zna što, kad se nije ništa. U tom smislu kaže Duh Sveti mladeži preko usta starca Tobije: »ne dopusti, da oholost ikada zavlada tvojom misli«. U tom smislu kaže Duh Sveti na drugom mjestu: »Sine moj, ponizi se u svemu i naći ćeš milost pred Bogom. Ne traži ono, što je povrh tebe, ne ispituj, što nadmašuje sile tvoje: nego što ti Gospod zapovijeda ob onome vazda misli, a ne budi znatiželjan u istraživanju mnogih djela (otajstva) Njegovih«. (Crkv. 3²⁰⁻²²). Kako krasno pristaje ova božanska opomena današnjoj mladeži, koja bi htjela da sve znade i koja bi htjela da u privatnom i javnom životu vodi prvu riječ, pa se diže nad starije i ovima zakone stavlja!

Tu ponižnost srca istaknuo je riječima i djelom bož. naš Spasitelj. »Učite se od mene, jer sam blaga i ponizna srca«. kazao je On. (Mt. 11²⁹). Kazao je to u prvom redu, da istakne kako je On učitelj dobar i blag, te se nitko nema plašiti, da dođe k Njemu, da Njegovu nauku zagrlji i uzljubi. Ali je kazao i zato, da pokaže, čemu se imamo naučiti od Njega: krotkosti, ponižnosti srca. Zato sv. Agustin na ovo dodaje: Naučite se od mene ne kako se svijet stvara, ne kako se na svijetu čudeca tvori, mrtve uskrisuje, nego kako valja biti krotak i ponizan u srcu.

Pogledajte bož. Spasitelja u danima Njegove mladosti, sve do tridesete godine! Koliko poslušnosti, koliko duboke poniznosti! Nigdje se ne ističe u javnome životu, živi u skromnoj nazaretskoj kućici pripomagajući svome othranitelju sv. Josipu u radu. Sve do tridesete godine živi bož. Spasitelj u zabit, u skromnosti, nepoznat svijetu, da se onda, kad dođe Njegov čas, pojavi svijetu kao vjesnik mira, kao tvorac divnih djela, kao Spasitelj čovječanstva. Slijedite ga i vi, mladići i djevojke! te u skromnosti, u poniznosti srca provodite svoje mladenačke dane pripravljajući se za budući rad na slavu Božju a na korist svojega naroda.

III.

Od životinja, koje su se u Starome Zavjetu Gospodu žrtvovali, a te su bile redovno mlade životinje: junčiči, janjčići i kozličići, žrtvovali su se obično oni dijelovi, na kojima je bilo pretiline. Svećenik bi izabrao te dijelove i sažegao na oltaru. Miris, koji se širio sa spaljene pretiline, bijaše, kaže Sveto Pismo, »ugodan miris Gospodu«. (Lev. 3₅ i dr.)

Nema se ovo tako razumjeti kao da bi u istinu onaj miris od pretiline sam po sebi Bogu ugodan bio. Sveti Oci suglasno nas uče, da su sve žrtve Staroga Zavjeta samo u toliko imale vrijednost, u koliko su označivale buduća otajstva našega otkupljenja ili u koliko su bile odrazom vjere i pobožnosti prinosioca

žrtve. Napose, što se tiče onoga mirisa od spaljene pretiline, govore sveti Oci, da je bio ugodan Gospodu, jer je bio odrazom duha pobožnosti onih, koji prinošahu žrtve. Taj duh pobožnosti, a ne baš miris od pretiline, ugodan je miris Gospodu.

I vaše mlado žiće, o mladići i djevojke, Gospod za sebe traži; On hoće, da Mu ga žrtvujete, a nada sve da mu žrtvujete najizabraniji dio njegov: mladenačko srce. Iz tog srca Bogu posvećenog, mora se širiti blagi miris pobožnosti. Taj miris bit će vanredno ugodan Gospodu. Za to vam i preporučuje Duh Sveti preko starca Tobije, a i na mnogo drugih mjesta u Svetom Pismu, da gojite pobožnost: »U svako vrijeme blagoslivljaj Gospoda i pitaj u Njega, da upravlja putove tvoje i sve namisli tvoje, da ostanu u Njemu« (Tob. 4₂₀).

Na dvovrsnu pobožnost potiče vas ovim Duh Sveti: Prvo na zahvalnu pobožnost (»u svako vrijeme blagoslivljaj Gospoda«). Dužni ste Bogu svomemu hvale davati radi tolikih dobročinstva, što ih danomice primete iz Njegove darežljive ruke; za tolike divne milosti u naravnom i vrhunaravnom redu, kojima razveseljuje mladost vašu (Ps. 42₄). — Drugo: na prosnu pobožnost (»i pitaj u Njega« itd.). A imate što i prositi u Gospoda. Mnogo je pogibelji, u kojima živite; a koje vam neprijatelj ljudskoga roda stavlja, da vas vremenito i vječno upropasti. U nijednoj dobi svojega života nema čovjek toliko pogibelji, toliko napasti, koliko u mladenačkoj dobi. Kao što Bog hoće za sebe mladenačko žiće, tako bi ga hotio i davao, taj stari neprijatelj Božji i neprijatelj ljudskoga roda. Za to davao stavlja mnogo zamka

mladosti, da ova postane njegovom žrtvom. Za to toliki nasrtaji vražji na neiskusnoga mladića i djevojku. Baš toga radi mladićima i djevojkama potrebno je uspješno oružje, kojim će svladati neprijateljske napadaje. Jakost tjelesna ne koristi u tom ništa, mora se biti oboružan duhovnim oružjem, a to je pobožnost. Zato Pavao Apostol mladomu svojemu učeniku Timoteju piše: »Vježbaj se u pobožnosti, jer vježbanje tjelesno malo koristi, a pobožnost je za sve korisna imajući obećanje života sadašnjega i budućega« (I. Tim. 4⁴).

U dolini Terebintskoj, koja je kraj Betlehema, odigrao se otrag kakove tri tisuće godina znameniti događaj. S jedne i s druge strane te doline svrstale se u bojni red dvije vojske. Jedna je bila izraelska, druga filistejska. No prije nego će se započeti bitka iziđe iz vojske filistejske velika ljudska, gorostas u pravome smislu riječi i stade psovati Boga izraelskoga, pravoga Boga i pozivati na mejdan svakoga Izraelca. Izraelci su nerado slušali psovke na svojega Boga, ali se nitko ne usmjeli, da iziđe suprot golemoga Filistejca. Ko da se i usudi s tim gorostasom uhvatit se u koštac? Sveto Pismo kaže, da je taj gorostas, zvao se Golijat, bio visok šest lakata i pô, dakle preko tri metra (jer je i hebrejski lakat iznosio po metra). A na glavi bješe mu kapa od mjedi i oklop pločast na njem od mjedi »i bijaše oklop težak pet hiljada šekela.« Svaki hebr. šekel težio je oko 16 grama: oklop dakle na ovom gorostasu težio je oko osamdeset kilograma. I nogavice od mjedi bjehu mu na nogama i štit od mjedi na ramenima. A kopljača od

koplja bješe mu kao vratilo, a samoga gvožđa u koplju mu bješe šest stotina šekela t. j. oko deset kilograma. Ka da se usudi dakle izaći mu na mejdan? — Kad gle! iz vojske izraelske izlazi na sredinu mlado momče »rumen i lijep na pogled« s torbom pastirskom preko ramena, sa štapom u jednoj ruci a praćom u drugoj. Taj ide, da se pobije s Golijatom!... Čudno li se nekud moraše zagledati jedni u druge: Izraelci i Filistejci. Taj mališ, da se pobije s onim gorostasom? Nije li to očita preuzetnost? I nije li izvan svake sumnje stalno, da će snažni Golijat samim zamahom svoje ruke smrviti mališa?... To bi se bilo bez sumnje i dogodilo, da nije David bio oboružan oružjem, kojim je lako svladati najvećeg protivnika. David naime hodeći proti silnom Golijatu oboružao se pobožnosti: on je sazivao u pomoć Boga svojega. »Ti ideš na me«, kazao je on Filistejcu »s mačem i kopljem i sa štitom; a ja idem na te u ime Gospoda vojskâ, Boga četâ izraelskih. Gospod će te dati meni u ruke, i ubit ću te i skinut ću glavu s tebe i dat ću danas tjelesa vojske filistejske pticama nebeskim i zvijerima zemaljskim; i poznat će sva zemlja, da je Bog u Izraelu.«... I David na to izvadi iz torbe kamen i baci ga iz praće i zamahnuvši pogodi Filistejina u čelo, i uđe mu kamen u čelo, te pade ničice na zemlju... Eto maleni David oružjem pobožnosti svlada gorostasa Golijata!

U borbama, koje vas čekaju, obucite se, mladići i djevojke, u oružje pobožnosti, i tim oružjem oboružani odoljet ćete najbjesnijim napadajima neprijatelja svojih: svijeta, vruga i püti. Vi ćete nad njima pobjede slaviti, a Gospod će vas za to sjajno nagraditi na drugome svijetu. Jer »k o j i p o b j e d i d a t

ću mu da blaguje od stabla života, koje je nasred raja Božjega« govori Gospod svemogućí. (Otkr. 2 7).

MUŽ I ŽENA.

I.

Mladenačko doba, brzo prođe. Prođe kao jedan lijepi san, od kojega ne ostane ništa do ugodne uspomena. Mladić i djevojka nakon nekoliko godina veselo sprovedenih nađu se pred ozbiljnim časom: red im je ustaliti zvanje.

Dvostruka je tada mogućnost: ili će prigrliti redovnički odnosno svećenički stalež, da se Bogu posvema posvete, ili će ostati u svijetu, te se oženiti odnosno udati.

Prva je mogućnost rjeđa; na savršeni stalež redovnički odnosno svećenički zove Bog samo nekoje, odabrane među tisućama; dočim je druga mogućnost sasna obična.

I ženidbeni stalež po sebi je sveti stalež i Bogu ugodan. Ta sam Bog ga hoće. Kad je Gospod Bog stvorio čovjeka, »muško i žensko stvorí ih«, kaže Sveto Pismo. »I blagoslovi ih Bog i reče im: »Rađajte se i množite se i napunite zemlju«. (Gen. 1 27).

Božanski Spasitelj svojom prisutnošću posvetio je ženidbeni vez u Kani Galilejskoj; On je pače tom ili kojom drugom prigodom uzdigao ženidbu na do-stojanstvo Sakramenta.

Sv. Pavao o ženidbi kaže: »Sakrament je ovo veliki, a ja kažem za Isukrsta i za Crkvu«. (Ef. 5 32). Ženidbeni naime vez predstavlja onaj uski spoj, koji je među Isukrstom i Njegovom Crkvom, pače koji je među božanskom i čovječanskom naravi Isukrstovom. I kako je taj vez nerazriješiv tako je i ženitbeni vez nerazriješiv. To je jasno naglasio naš bož. Spasitelj. Kad su Ga jednom farizeji pitali: smije li čovjek otpustiti ženu svoju, On im odgovori: »Nijeste li čitali, da je Onaj, koji je u početku stvorio čovjeka, muško i žensko stvorio ih? I reče: zato će čovjek ostavići oca i mater i pridružiti će se ženi svojoj te će biti dvoje u jednome tijelu. Tako nijesu dvoje, nego jedno tijelo. Što je dakle Bog združio, čovjek neka ne razluči«. (Mt. 19 3-6).

Ženidbeni život, to znadete najbolje vi muževi i žene, imade svojih ugodnosti, ali imade i svojih neugodnosti, imade svojih križeva i to velikih križeva, da se jedva podnositi mogu. Puno puta muž je križ, i to veliki, svojoj ženi i obratno: puno puta žena je križ preteški svome mužu. Zato je stvar velika znati kako se mogu oblakšati te neugodnosti, dignuti ti križevi. — Na koji će se način to postići?

Savjesnim ispunjavanjem međusobnih dužnosti.

Zaustavimo se, braćo predraga, večeras u promatranju tih dužnosti i kako da ih se ispuni. Za ženidbene drugove ovo je pitanje od vanredne važnosti.

II.

Poglavite dužnosti ženidbenih drugova u kratko ali veoma lijepo crta Apostol naroda sv. Pavao u krasnoj poslanici Efežanima.

Efez je grad u Maloj Aziji. U vrijeme sv. Pavla bijaše veliki i znameniti grad. Sv. Pavao došao je u taj grad prvi put za svoja drugog apostolskog putovanja i tom prigodom tu utemeljio kršćansku općinu. Za trećega svoja apostolskog putovanja sveti Apostol boravio je u Efezu dugo vremena nadopunjujuć ono, što je prigodom prvog boravka bio zasadio. Kad je pak bio utamničen u Rimu napisao dirljivu poslanicu kršćanima u Efezu, u kojoj im daje lijepih pouka i potiče na kršćansko življenje. U toj poslanici znamenite su napose pouke upravljene ženidbenim drugovima.

Što sv. Apostol ženidbenim drugovima propisuje? Obraćajući se na muževe kaže im:

»Muževi! ljubite žene svoje, kao što je i Krist ljubio Crkvu i sebe samoga predao za nju, da ju posveti očistivši je pranjem vode u riječi života, da sam sebi pripravi slavnu Crkvu, koja nema mane ni mrlje ili što slična, nego da bude sveta i neoskvrnjena. — Tako su dužni muževi ljubiti žene svoje kao svoja tjelesa. Koji ljubí svoju ženu sebe samoga ljubi. Jer nitko nikada ne mrzi na tijelo svoje, nego ga brani i grije kao i Krist Crkvu: jer smouđi tijela njegova od püti njegove i od kostiju njegovih. Toga radi ostavit će čovjek oca svojega i mater svoju i pridružit će se ženi svojoj i bit će dvoje u jednom tijelu. Sakrament je ovo veliki, a ja govorim za Isukrista i za Crkvu. Ali i vi svaki, da ljubi

onako svoju ženu, kao i sebe samoga«. (Ef. 5²⁵⁻³³).

Ženama pak sv. Apostol kaže: »Žene, budite podložne muževima svojim kao Gospodu; jer je muž glava ženi kao što je Krist glava Crkvi: On, Spasitelj tijela njezina. No kao što je Crkva podložna Kristu tako i žene da budu muževima svojim u svemu«. (Ef. 5²²⁻²⁴).

Zaustavimo se, br. predraga, u promatranju ove krasne Pavlove opomene. Iz nje razabiremo ponajprije jednu temeljnu međusobnu dužnost ženidbenih drugova: Ta je ljubav. Muž je dužan ljubiti svoju ženu, žena je dužna ljubiti svoja muža. Do te dužnosti sveti Apostol toliko drži, da ju do sedam puta izrijeком naglasuje, kad govori muževima, a kao nešto, što se samo po sebi razumije, predpostavlja ju, kad govori ženama. (Jer.).

Ljubav uistinu i jest temeljna dužnost ženidbenih drugova. Na ljubavi čistoj, plemenitoj, svetoj ljubavi temelji se sreća bračnoga života. Pogledajte kuću, u kojoj se muž i žena ne ljube: eto vam slike pakla. Pogledajte drugu, u kojoj se muž i žena istinski međusobno ljube: i eto vam slike raja. Sveto Pismo kaže, da je bolje jesti malo zelja u miru i ljubavi, nego ugojena vola u svađi i mržnji. (Pr. Sal. 15¹²). To se ima primijeniti osobito na ženidbeni život. Na drugom mjestu Sveto Pismo kaže: da je žena svadljiva (a isto se ima kazati i o svadljivom mužu) kao neprestano kapanje, kad je veliki dažd. (Pr. Sal. 27¹⁵). Vi znadete, kako je neugodno stajati u kući za vrijeme kiše, a krov je popucao, te kroza nj kaplje. Tako je i u kući, gdje se

sa strane muža ili sa strane žene porađaju svade. Toga radi Apostol toliko naglašuje ljubav.

On daje i snažnu pobudu na međusobnu ljubav. Hoće, da se kršćanski supruzi ugledaju u uzvišenu, svetu ljubav, kojom Isukrst ljubi Crkvu i Crkva Isukrsta, pa da i oni tako ljube jedan drugoga. Koliko je uzvišena i koliko sveta ta ljubav!

Isukrst je jedinorođeni Sin Božji, koji je u slavi i veličanstvu na nebesima, ali ipak iz ljubavi prema Crkvi, prema udima Crkve, a to smo mi, sišao je s neba na zemlju, poprimio je ljudsku put, rodio se u siromaštvu, 30 godina u tišini proveo, tri godine po Palestini hodio i napokon na Križu za Crkvu svoju umro. »Sebe samoga predade za nju«. To je ljubav, od koje veće nema.

Isukrst ljubi Crkvu i sada i kroz sve vjekove. »Eto ja sam s vama po sve dane života vašega«. — On daje vlastito Tijelo svoje udima Crkve za hranu, On ljubi i grješne članove te Crkve; ustrpljivo podnaša nesavršenosti pojedinih članova. Sjetimo se samo kolikom je strpljivosti bož. Spasitelj s apostolima postupao, napose s Judom. Eto divnoga uzora mužu, kaže Sv. Pavao, kako će ljubiti svoju ženu.

Ili pomislite koliku ljubav ujedno sa štovanjem Crkva goji prema svom bož. Zaručniku Isusu! Rad Crkve od njezina utemeljenja sve do danas proteže se samo na to, da proširi slavu Isukrstovu, da što više ljudi k Njemu privede i da ti budu što bolji sljedbenici Isusovi. — Svake godine ona se sjeća poglavitih zgoda života svoga bož. Zaručnika i novom se ljubavlju razgrijeva prema Njemu: Na Božić ona se

veseli Njegovom svetom Porodenju, na Veliki Petak tužuje radi Njegove smrti, na Uskrs kliče od radosti radi slave Uskrsnuća Njegova. Sav život Crkve nije drugo do život ljubavi prema Isukrstu. Eto divnog uzora, kaže Apostol naroda, za sve žene, da i one tako ljube i štiju muževe svoje.

Da potakne ženidbene drugove na međusobnu ljubav ističe sv. Apostol i jednu drugu važnu istinu: a ta je, da su muž i žena kao jedno tijelo. Ko će mrziti na svoje tijelo? Ili ko će nautiti u čemu kojem udu svojega tijela? Nitko nije tako bezuman, da će odsjeći bez razloga ruku ili nogu ili da se neće brinuti za svaki dio svoga tijela ili da će se za jedan brinuti više, za drugi manje: eto tako se i ženidbeni drugovi moraju ljubiti, kaže Apostol, jer su oni dvoje u jednom tijelu.

Sveti Apostol spominje u ovoj opomeni i roditelje, (kao što je to već prvi čovjek Adam spomenuo) baš zato da se dokaže kolika ljubav mora vladati među ženidbenim drugovima. Vi znadete, br. predr. da ljubav kojom se roditelje, oca i majku ljubi, mora biti velika, žarka ljubav, koja iz srca proizlazi: a ipak ljubav muža i žene mora biti još veća: »Jer će čovjek ostaviti oca svojega i mater svoju i pridružiti će se ženi svojoj« a isto će tako žena ostaviti oca svojega i mater svoju i pridružiti će se mužu svomeu.

Dobri kršćanski supruzi u svako doba držali su se ove divne Pavlove opomene i po njoj se ravnali. Zato je i bilo njihovo bračno stanje sretno. Povijest Kršćanstva pruža nam na izobil krasnih primjera. Sjetite se n. pr. s v. Ljudevita kralja francuskoga, koga III.-i svjetovni red sv. Frana slavi svojim Pokroviteljem. Kroz duge godine i teške brige svoga kra-

ljevanja ostao je vazda svejednake nježnosti prema svojoj ženi Margariti, a ova opet sa svoje strane prema njemu. Ljudevít je nosio uvijek na ruci jedan prsten, na kom bi urezano: »Bog, Francuska, Margarita«, i milom prostodušnošću govoraše: »Izim ovog prstena, ja druge ljubavi nemam«.

Ili pomislite na pokroviteljicu istoga III. svjetovnog reda sv. Frana, na sv. Elisabetu Turinšku. Kakva je sveta ljubav vladala među njom i njezinim mužom, plemenitim grofom Ljudevítom Turinškim! Elisabeta je bila željna pokorničkoga života i nošenja prostog siromašnoga odijela, ali iz ljubavi prema svome mužu blažila je duh pokore. Ljudevítu bilo drago grofovski živjeti, ali iz ljubavi prema svojoj ženi uzdržavao se od bučnih zabava. Jedan drugome gledali vazda ugoditi u svemu.

* * *

Veliki apostol dava i posebne upute muževima i ženama, kako će uzdržati međusobnu ljubav i time uzdržati zadovoljstvo u ženidbenom stanju. Promotrimo to, br. pr. malo potanje, jer je od velike važnosti za ženidbene drugove.

»**Muž je glava ženi**«, kaže Apostol, »kao što je Isukrst glava Crkvi«. Kao takav on ima vladati svojom ženom. Ne bi bilo časnó ni lijepo za muža, da se pušti voditi od žene. To bi značilo izvrnuti red, koji je sam Bog postavio. Muž je postao prije žene: ta znadete, da je Bog prije stvorio Adama pak Evu. Eva je pače jedan dío čovječjega tijela; ona je naime postala od čovjeka, i to ne — zapamtite žene vrlo dobro, — ne od glave Adamove, nego od rebra. Čitamo naime u Svetome Pismu: »I Gospod

Bog pušti tvrd san na Adama, te zaspá; pa mu uze jedno rebro i popuni mesom. I Gospod stvorí ženu od rebra, koje uze Adamu«. (Gen. 2₂₁). Odatle sv. Oci izvode, da je žena nešto niža od muža, jer je rebro ispod glave čovječje.

A nema se odatle zaključiti ono, što su neki stari zaključivali: da žena imade jedno rebro više od čovjeka. Jer kao što je Bog velikom lakoćom od jednog Adamovog rebra načinio Evu, tako je istom lakoćom nadomjestio Adamu uzeto rebro.

No ako muž ima vladati sa svojom ženom, ima ipak vladati s ljubavlju. I to slijedi iz povijesti postanja žene: ona je postala od rebra Adamova. No vi znadete, gdje je rebro. Nije gdje na nozi ili ispod pete nego u prsima, kraj srca. A srce je sjelo ljubavi: muž je dakle dužan ljubiti svoju ženu. Nepravica bi po tom bila velika, kad bi ju smatrao sluškinjom ili ropkinjom: ona je njegova drugarica.

Pošto je muž glava ženi po nauci Apostolovoj, to se on ima brinuti za svoju ženu: za njezinu hranu i odijelo i sve što joj je potrebno za život, isto kao što se glava brine za čitavo tijelo. Nije do duše dužan muž ugađati svim hirima ženskim i naba-
vljati joj stvari suvišne i bezpotrebne, koje samo laskaju taštini ženskoj: dužan je samo na ono, što joj je potrebno za život i za pošteno uzdržavanje, primjereno njezinome staležu.

A potrebno je i da ju s ljubavlju podnaša kao što glava strpljivo podnosi bolesni ud tijela. Ženska je slabijega sustava od muškarca i u tjelesnom i u duhovnom pogledu, ne rijetko mušičava, kadgod i zlobna: mužu treba srčane strpljivosti, da

se ne prenašli i učini koji nesmotreni korak, radi kojega bi se poslije kajao.

Primjer muževlje podnošljivosti i strpljivosti pruža nam Sveto Pismo u svetom starcu Jobu. Vi ste čuli za ovoga velikog patnika. Bog pripusti na nj veliku kušnju; bi udaren žestokom bolesti, nekom vrsti kuge. Veliki patnik sjedaše u pepelu, strugaše se jednim crijepom i jadicovaše. A žena mu bila još u životu. Svak bi mislio: eto bar ona će doći, da ga tješi i da mu bude u pomoći, kad ga svi ostaviše. Ali Jobova žena bijaše čudna žena, opaka žena; nije bila, kako bi morala biti po riječima Svetoga Pisma »vijenac mužu svojemu«, nego mu bijaše »kao trulež u kostima«. Ona sama rugala se mužu svojemu u nevolji njegovoj i prikarala ga, pače i smrt mu željela. Sveto Pismo veli, da je ona govorila zlobno mužu svojemu: »Hoćeš li se još držati dobrote svoje? Blagoslovi Boga, pa umri!« Zaslužio je, da Job uzme kamen, pa da ju njime udari. Ali gle! kako se sveti muž vlada prema njoj. On ju samo blago prikara govoreći joj: »Govoriš kao luda žena! Dobro smo primali od Gospoda, a zla da ne primamo?« I ne sagriješi Job usnama svojim. (Job 2). Eto krasnog uzora kršč. muževima, kad imaju što trpjeti od svojih žena.

* * *

»Žena pak mora biti podložna mužu svojemu«. To slijedi iz onoga, što kazasmo. A i sam Gospod tako je naredio. Kad je Eva sagriješila, Gospod joj kaza: »Volja će tvoja stajati pod vlašću muža tvojega i on će ti biti gospodar«. (Gen. 3¹⁹). U tome nema za ženu nikakvoga poniženja, kao što za Crkvu nema poniženja, što pri-

znaje Isusa svojom glavom. U Starome Zavjetu najuglednije gospođe nazivale su muževe svojim gospodarima i rado ispunjavale njihove zapovijedi i želje, a da u tom nijesu nazrijevale nikakova poniženstva. Takove Sveto Pismo u velike uznosi.

Eno vam glasovite Sare, žene Abrahamove, »majke mnogih kraljeva i mnogih naroda«. Vi ste za nju bez sumnje čuli. Bila je ugledna, bogata gospođa, imala je u svojoj kući mnogo sluga i sluškinja. Pa ipak koliko poštovanje iskazuje Sara svojemu mužu Abrahamu i kako ga rado sluša u svemu! Ona ga redovno nazivlje svojim gospodarom, i kad on što želi, ne traži Sara sluškinje, da to obave, nego sama obavlja. Jednom dođe Abrahamu tri ugledna gosta (bijahu Božji vjesnici), a on da ih pogosti potrča u šator k ženi svojoj i kaza joj: »Brže bolje zamijesi tri mjerice bijela brašna i ispeci pogače«. Ne znam, da li bi u naše doba koja visoka gospođa rado poslušala muža svojega, kad bi joj što slična naredio; znam samo to, jer Sveto Pismo kaže, da je Sara odmah poslušala, te zamijesila tri mjerice bijela brašna i ispekla pogače, da njima njezin muž pogosti svoje goste. (Gen. 18). Tako je radila Sara, slavna žena, od koje se s vremenom porodio Spasitelj svijeta. Sv. Pavao Saru u velike uznosi; on vidi u njoj sliku (tip) Crkve Isusove (Gal. 4²⁴), a sv. Petar stavlja ju krščanskim ženama za primjer poslušnosti. (I. Petr. 3⁶).

Ta podložnost žene mužu, ne smije biti ropska podložnost. Pavlova zapovijed ne isključuje ženinu ljubav prema mužu, nego u podložnosti podrazumijeva ljubav; kao da je htio kazati: Zapovijedam, da žena ne samo ljubi muža svojega, nego da ga se boji i da ga štuje kao gospodara svojega i glavu svoju i da

se čuva, da ga ne uvrijedi. Da su žene dužne ljubiti svoje muževe, to je Apostol drugoga puta jasno naglasio. (Tip. 2₄).

Tu ljubav spojenu sa štovanjem iskazivat će žena svomemu mužu, uznastoji li, da mu u svemu priručni bude: u tjelesnim i duševnim potrebama. Ona će plaštem ljubavi pokrivati pred sobom i pred drugima možebitne njegove nesavršenosti, podnositi će možebitne njegove prijekore, ne će mu srdito odgovarati, ne će se tužiti susjedima na tobožnja progona, ne će biti sumnjičava, ljubomorna i t. d. Milom riječi, ljubeznim vladanjem, revnim kućnim radom nastojat će za nj, kad je tjelesno bolestan, a ne manje, kad je duševno bolestan. Tada treba da se žena pokaže prema mužu svomemu puna ljubavi i štovanja, nastojeći da mu povratiti zdravlje tjelesno, odnosno nastojeći, da ga odvratiti od zla i upravi na kršćanski život. Takova žena »vijenac je mužu svojemu« (Pr. Sal. 12₄). Ona će mu biti »kao košuta mila i kao srna ljupka«. (Pr. Sal. 5₁₀).

Čudit ćete se, kršč. žene, što vam za uzor stavljam jednu poganku. Ali u istinu zaslužuje, da se u nju ugledate, te po njezinom primjeru uznastojite odvrćati od grijeha muževe svoje. To je čin najveće ljubavi, što im možete iskazati. Vi ste čuli za tu ženu. Svake godine preko Velike sedmice čujete po crkvama našim pjevanje Muke Isusove, a u toj Muci spominje se i Pilatova žena. Priповijeda nam sv. Evandjelje (Mt. 27₁₉): kad je Pilat imao izreći osudu nad Isusom, poručiti mu njegova žena: »Prođi se ti pravednika toga, jer sam mnogo danas podnijela u snu radi njega«. Tim je riječima nastojala Pilatovica odvratiti svoga

muža, da ne izreče nepravednu osudu. Nije uspjela, no Bog je nagradio samo njezino nastojanje. Starodavna kršćanska predaja kaže, da je Pilatovica kasnije postala kršćanka i sveto živjela. Istočna Crkva slavi njezinu uspomenu na 28. listopada. Kažu, da se zvala **Klaudija Prokula**.

Još jednu, nasljedovanja vrijednu ženu, da vam spomenem. Spominje vam ju veliki crkveni Naučitelj sv. Agustin i divnim načinom opisuje njezin odnošaj prema njezinome mužu. To je glavom majka Agustina, sv. **Monika**. »Odgojena u stidu i u umjerenosti, kako bje djevojkom na udaju, dadoše je čovjeku, koga slušaše kao gospodara i nastojaše, da ga predobije za Boga... (jer je bio pogani). Bračnu mu nevjernost tako je podnosila, da se s njim nije nikad za to karala... On pak koliko bijaše dobre naravi, toliko bi se lako raspalio. Ali je ona znala ne opirati se razljućenome mužu, ne samo djelima, nego ni riječima. Kad bi se on pak ohladio i umirio i njoj se činilo zgodno, kazala bi mu svoje razloge, ako se on slučajno bio bez potrebe rasrdio. Donapokon, kad bi mnoge gospode, kojima je muž bio puno krotkiji, na nagrđenom obrazu nosile tragove udaraca, i u prijateljskom se razgovoru tužile na muževlji život, ona bi im rekla, nek se prije potuže na svoj jezik...« (Ag. Isp. IX. gl. 9.).

Isti sv. Naučitelj pripovijeda, da su mnoge žene pitale njegovu majku, kako to, da ona onako lijepo živi sa svojim mužem, premda je ovaj bio naprasite naravi: a plemenita Monika kazivala im način svoega vladanja, koji smo kazali. »One, koje su ga se držale svojim iskustvom uvidješe koliko je koristan i

njoj (Monici) su zahvaljivale; a koje ga se nijesu držale, ostale bi i nadalje izvrgnute udarcima».

Zamislite se, kršć. žene, u ovo, što veliki crkveni Naučitelj pripovijeda i primjenite na svoj život i vidjet ćete, da je u istinu tako!

III.

Osim međusobne ljubavi ženidbenih drugova i osim posebnih dužnosti muža i žene, koje preporučuje veliki Apostol naroda, potrebno je još nešto, da ženidbeni drugovi provode život u sreći i zadovoljstvu. To naglasuje Apostol Pavao, a još više prvak Apostola sv. Petar (I. 3₁₋₇). Što je to? Jest **međusobno poštovanje**. Muž neka štuje svoju ženu, žena neka štuje muža svojega. Bez toga međusobnoga štovanja nije moguće zamisliti prave trajne sreće u ženidbenom staležu.

U tu svrhu potrebno je da jedan u drugome gleda ono, što je od trajne vrijednosti, a ne ono što nema trajne vrijednosti. Ljepota, bogastvo, visoki rod i tome slično dobra su prolazna, na koje se ne smije vele računati, njih s vremenom lasno nestane, a onda nestaje i ljubavi i zadovoljstva, ako se samo to na svoje drugu gledalo. »Ljupkost je tašta i ljepota je prijevarna, kaže Sveto Pismo, žena samo (i muž samo) koja se (ili koji se) boji Gospoda zaslužuje pohvalu«. (Pr. S. 31₃₀).

Muž u ženi, a žena u mužu neka gleda sliku Božju, jer je to od prave trajne vrijednosti i to gledanje poticat će ih svakom zgodom na dužno pošto-

vanje. Svaki čovjek nosi na sebi sliku Božju. Gospod Bog, kad je stvorio čovjeka, kaže nam Sveto Pismo, da ga je na sliku svoju stvorio, muško i žensko stvorio ih, oboje na sliku svoju. No tko će se od vas usuditi obeščastiti sliku kojega sveca ili koje svetece? Ili tko će se od vas usuditi obeščastiti sliku Isukrstovu ili sliku Božju? Među kršćanima takova nije moguće zamisliti. No pa dobro! Muževi! eto vaše su žene slike Previšnjega Boga; žene! vaši su muževi slike višnjega; poštujujte dakle jedan drugoga, čuvajte se, da ni mislima, ni riječima, ni djelima ne okaljate u čemu god Božje slike.

Savršeni primjer međusobnog poštovanja pruža vam presv. Djeвица i njezin čisti zaručnik sv. Josip. Sv. Brnardin kaže, da je bl. Djeвица Marija prvo mjesto u svome srcu ustupila svojemu svetome mužu, a isto tako i sv. Josip sa svoje strane iza Boga najvećma je štovao i ljubio prečistinu zaručnicu. Oni bijahu, veli isti svetac, jedno srce i jedna duša; oni su živjeli u istome duhu, u istoj ljubavi, u istome Bogu. Oni su smatrali jedan drugoga kao sebe, jer su i bili donekle jedno. U toj međusobnoj ljubavi i izmjeničnom štovanju napredovali su oboje sve većma. Među njima je vladala savršena ljubav, potpuni mir, posvemašnja sloga, dobrotivost, krotkost i jedinstvo bez svađe, bez srdžbe i bez sjenke nezadovoljstva ili kakova zla.

Eto idealnih ženidbenih drugova! Eto sjajnoga ogledala, koji slavni papa Leon XIII. u svojoj znamenitoj okružnici o sv. Josipu (15. kolov. 1889.) stavlja pred oči kršćanskim supruzima, da se na nj ogledaju.

OTAC.

I.

Muž i žena vremenom postanu o t a c i m a j k a. Dva su to nova naslova u životu čovječjem, dva naslova vanredno važna i časna. Dva imena veoma mila svakome srcu, dva sveta imena, koja se sa štovanjem izgovaraju od svakoga. Ta dva imena uključuju u sebi velike odlike i važne dužnosti. Te su odlike i te dužnosti tako važne, da se ne usuđujem, br. predr. predočit vam ih u jednom promatranju, te ih zato u dva puta iznosim: danas odlike i dužnosti kršćanskoga oca, drugi put odlike i dužnosti kršćanske majke.

Ime o t a c uključuje u sebi pojam dostojanstva i časti. Ocem se kod svih naroda nazivalo onoga, koga se htjelo osobitim načinom počastiti. Onaj, koji je iskazao velikih usluga domovini, napose, koji ju je izbavio od neprijatelja nazivao se »ocem domovine«. Kraljevi i vladari zovu se ocem svoga naroda. Rimski senatori, oni časni starci, koji se stranim poslanicima pričinjahu kraljevske osobe, imali su časni naslov oca (»patres patriae«).

U Svetom Pismu otac se spominje veoma mnogo puta; ako se nisam prevario u računanju, ništa manje nego 1493 (hiljadu četirista i devedeset i tri) puta.

Ocima se nazivlju oni davni časni patrijarsi: Abraham, Izak, Jakov, kojima bijahu dana Božja obećanja. Židovi još u Isusovo doba nazivahu Abrahama svojim ocem i njime se poносиše; oni pače htjedoše kamenovati Isusa zato što je kazao, da je On veći od oca Abrahama.

U Novom Zavjetu ocima se nazivlju biskupi i svećenici, a u prvom redu tako se nazivlje vrhovni pastir Crkve, rimski Papa, koji je Otac svega kršćanstva. Sveti Oci zovu se oni časni muževi, koji su u prvim vijekovima kršćanstva sjali svetošću i učenošću.

Pače isti B o g nazivlje se ocem. Ne toliko u Starom Zavjetu, jer je tada više vladao zakon straha; ali u Novom Zavjetu, u zakonu ljubavi, redovno se Bog zove ocem. Božanski Spasitelj najbolje nas je upoznao sa višnjim Bogom, pa nam i On Boga prikazuje kao dobroga, ljubeznog Oca sviju nas. On je pače naredio, da se u tom smislu Bogu molimo i da Ga tim slatkim imenom nazivljemo: »O č e n a š, k o j i j e s i n a n e b e s i m a«.

Sv. Pavao uči, da je Bog početak, izvor svakoga oćinstva na nebu i na zemlji (Ef. 3¹⁵); dosljedno tome pojam oca usko je spojen sa pojmom Boga.

Vidite li, dakle, braćo predr. koliko uzvišenoga značenja u sitnoj riječi: o t a c!

Ali koliko ona donosi i velikih dužnosti!

Zaustavimo se, br. pr. u promatranju tih dužnosti. Pitanje je ovo od osobite važnosti za vas, kršćanski ocevi!

II.

Iz Svetoga Pisma razabiremo trojaki odnošaj oca prema njegovom porodu: Otac je djeci svojoj: a) mjesto Boga; b) mjesto svećenika; c) on je glava svoje obitelji. Iz tog trojakog odnošaja proizviru trovsne dužnosti. Promotrimo ih časkom!

Otac je u obitelji svojoj **mjesto Boga.**

Što je Bog za sav svijet, to je otac za svoju djecu. Od Boga je sve postalo: tako i djeca imaju da zahvale svoj postanak ocu. Bog sve uzdrži i za sve se brine: tako je i otac dužan uzdržati i brinuti se za svoj porod.

Promotrite, kršć. ocevi, kolika je briga višnjega Boga za Njegovu zemaljsku djecu. Božanski Spasitelj to nam je mnogo puta naglasio, a osobitim načinom u uzvišenome govoru na brdu blaženstva. On nam kaže, da ne smijemo biti zabrinuti za život svoj, što ćemo jesti ili što ćemo piti, ni za tijelo svoje, čim ćemo se odijevati: zna Otac naš nebeski, da nam treba sve ovo, pa će nam i dati. Ta pogledajte na ptice nebeske kako ne siju, niti žnju, ni sabiraju u žitnice; a ipak Otac vaš nebeski hrani ih. A nijeste li vi mnogo pretežniji (veće vrijednosti) od sitnih ptičica? Ili pogledajte na ljiljane u polju kako rastu: ne trude se, niti predu: eto ni Salamun u svoj slavi svojoj ne bi odjeven kao jedan od njih. Kad dakle travu poljsku, koja danas jest a sutra se u peć baca, Bog tako odijeva, koliko će većma vas, malovjerni? (Mt. 6²⁵⁻²⁶). Tako nam bož. Spasitelj prikazuje brigu višnjega Boga za ljude na zemlji. Toga radi i naziljemo višnjega Boga svojim Ocem: dobrim, ljubežljivim Ocem.

Bož. Spasitelj iznosi i poredbu iz običnoga života, da pokaže koliko se višnji nebeski otac brine za Svoju djecu na zemlji: »Koji je među vama čovjek u koga ako zaište sin njegov kruha, da mu da kamen? Ili ako ribe zaište, da mu da zmiyu? Kad dakle vi, koji ste zli, umijete dobre davati djeci svojoj, koliko će više

Otac vaš nebeski dati dobra onima, koji Ga mole?« (Mt. 7¹¹).

Eto, kršć. ocevi, koja je prva dužnost vaša prema djeci vašoj: vi se morate brinuti za njihovo uzdržavanje. Sve svoje umne i tjelesne sile, morate upotrijebiti u to, da koristite ne samo sebi, nego i svomu porodu. Bio bi grijeh veliki pred Bogom i pred ljudima, kad bi se otac brinuo samo za sebe, a za djecu svoju ne bi mario; ili što je gore, kad bi u nedopuštenim zabavama, igrama, društvima, u vino ili u druge kakove grješne ili samo bespotrebne stvari trošio svoje imanje, a djeca njegova da skapavaju od glada. Takav ne bi ni bio dostojan slatkog imena: otac.

No možda se u ovom toliko ne pogrešuje, koliko u drugom pogledu. Mnogi otac misli, da je ispunio sasvim očinsku dužnost, kad je obezbijedio materijalno stanje svojoj djeci, kad im je stekao čim mogu udobno živjeti, i onda se za drugo nimalo ne brine. A ipak ima neka druga dužnost očinska, koja je važnija od one prve: otac se mora brinuti i za duhovni život djece svoje. Ta je dužnost u toliko važnija od prve, u koliko je duhovni život važniji od tjelesnoga života; u koliko je vječno spasenje važnije od vremenitoga spasenja. Otac, koji je djetetu svomu dao vremeniti život, mora nastojati svim silama, da mu i vječni život pribavi.

Vidite li, kršć. ocevi, nebeskoga Oca? On se brine za naše zemaljsko uzdržavanje, ali se brine puno više za naše duševno spasenje. Jer sve što Bog čini, čini u prvom redu, da čovjeka spasi; da ga kroz vrijeme dovede u blaženu vječnost. Gospod i Spasitelj naš Isukrst, kad nam je predočio skrb nebeskoga Oca našega za nas, djecu Njegovu, istodobno kazao nam

je, da se višnji naš Otac u prvom redu brine za naše duševno spasenje. Njegova je volja, da najprije tražimo kraljevstvo Božje i pravdu njegovu, to jest da nastojimo sveto živjeti, a sve drugo, dakle briga za zemaljski život, dolazi iza toga; to će nam se sve dodati. (Mt. 6³³). Eto tako i vi, kršć. ocevi, morate u prvome redu nastojati oko duševnog uzgoja svoje djece: da vam se djeca uklanjaju grijehu, da vrše kršćanske dužnosti, da sveto žive. To je puno važnije, nego li hrana, odijelo, bogatstvo i tome slično.

Sveto Pismo pruža nam više lijepih primjera očinske skrbi za tjelesno i duševno dobro djece.

Eno vam starca Jakova! On je imao mnogobrojnu obitelj: dvanaest sinova i nekoliko kćeri. A za svih se brižno brine, premda nekoji od sinova njegovih bijahu oženjeni i već u godinama, te su se radije oni merali brigati za starca oca svojega. Kad pritisnula glad velika u zemlji, u kojoj je starac Jakov živio sa djecom svojom — u Palestini — brižni starac gleda, kako bi žita djeci svojoj nabavio. I čuvši da ima u Egiptu žita šalje sinove svoje u Egipat, da ga nabave. Iz riječi, kojima ih šalje, čini se kao da sinovi Jakovljevi nisu bili voljni onamo poći, ali ih otac sili: »Što gledate jedan drugoga? Eto čujem, da u Egiptu ima žita. Idite onamo, te nam kupite ondje žita, da ostanemo živi i ne pomremo«. (Gen. 42). No dobri otac brine se također i za duševno spasenje svoje djece. Kad ču, da dva njegova sina Šimun i Levi, teško sagriješise pobivši Sihemske građane ostrim mačem, ne zatvara časni starac ustiju svojih, nego ih otvara, da prikori sinove svoje govoreći im: »Smetoste me i omraziste me narodu ove zemlje«. (Gen.

34). A kad je bio na smrtnoj postelji, dozivlje sve sinove svoje i unučad svoju, da im dade lijepu upute, kako će se vladati u životu bojeći se Boga i da im sa strane Božje javi, što ih čeka u budućnosti, te da ih blagoslovi. (Gen. 49.).

Ili pogledajte onoga oca, kojega nam spominje sv. Luka u 9. poglavlju svoga Evandelja. Imao je jedinca sina, opsjednuta od đavla. Nemilo ga je mučio nečastivi duh. Kad bi ga obuzeo, bacao bi ga na zemlju, lomio bi ga, te bi se jadno dijete pjenilo od boli. Sveto nam Evandelje ističe, koliku je skrb imao oko tog jadnog djeteta njegov otac. Kušao na sve moguće načine, da ga ozdravi. Molio je i učenike Gospodnje, da bi mu oni pomogli. A na posljatku privede ga Isusu moleći ga: »Učitelju! molim Te, pogledaj na sina mojega, jer mi je jedinač!« I ne ostade zaludna molba očinska. Bož. Spasitelj istjera iz onog djeteta duha nečistoga i ozdravi momče. Sveto Evandelje pridodaje: »i dade ga ocu njegovu«. Tim riječima ističe se nagrada očinske skrbi. Upamtite ovo dobro, kršć. ocevi, i kad drugčije ne možete pomoći djeci svojoj u tjelesnim ili u duševnim bolima, privedite ih bož. liječniku Isusu, i On će vam povratiti djecu vašu izliječenu u svakom pogledu. Ta On je baš zato i poslan bio od višnjeg Oca nebeskoga, da zemaljskoj djeci Božjoj bude pomoćnikom i Spasiteljem.

* * *

Otac je nadalje u obitelji svojoj **mjesto svećenika.**

Što je svećenik u Crkvi Božjoj, to je otac u kući svojoj. Vi znadete, braćo predraga, što čini svećenik u Crkvi Božjoj. On se postavlja na službu Bogu, kako kaže Apostol naroda (Žid. 5.) »da prinosi dare

i žrtve za grijeh«. Vi ga vidite svakog dana, kako uzlazi na oltar Gospodnji, odjeven svetim ruhom, da prikaže Svevišnjemu žrtvu Njemu prijatnu i Njega dostojnu; prikazuje ju za grijeh svoje i svoje-ga puka. A i drugda preko dana mora obavljati neke posebne službe i molitve, koje mu je Crkva naredila, da se moli Svevišnjemu za sebe i za sav narod.

Vi vidite opet svećenika kako zalazi u ispovijedaonicu, da liječi nevidene rane svojih duhovnih sinova i kćeri, da iščupa iz njihova srca korov strasti, a posadi tu cvijeće kršćanskih kreposti.

Vidite nadalje svećenika kako se uspinje na propovijedaonicu, da vam proglašuje zakon Gospodnji, da vam tumači vjerske istine, da u ime Božje prijeti kaznom opakima, a obećava nagradu pravednicima.

Eto, kršć. oče, tako se i ti imaš vladati prema svome porodu. Jer ti si djeci svojoj namjesto svećenika. Ti moraš za njih Svevišnjemu žrtve i prinose prikazivati, to jest skrušene molitve, kojima ćeš na sebe i djecu svoju pritegnuti sveti Božji blagoslov. Ti moraš liječiti njihove duševne rane; ako opaziš, da je koje tvoje dijete krenulo stazom zla, moraš ga navratiti na dobru stazu; ako vidiš na njemu sklonost na koji grijeh, moraš tu sklonost navrnuti prema kojoj kreposti. — Ti nadalje, kršć. oče, dužan si podučavati u Božjem zakonu djecu svoju; sam moraš biti prožet duhom vjere, pa tu istu vjeru u njihovim dušama utvrđivati. I kad se nađeš u skupu svoje obitelji, progovori kadgod djeci svojoj očinskim svojim glasom o Bogu, o vjeri, o zapovijedima Božjim i svete matere Crkve, te ih potakni na svederno ispunjavanje tih zapovijedi.

Duh Sveti, putem Svetoga Pisma, kao svećeniku, tako i tebi, kršć. oče, stavlja u usta zgodne, božanske riječi, koje od prigode do prigode možeš upraviti djetetu svome: »Slušaj, sine moj, i primi riječi moje, i umnožit će ti se godine života. Učim te putu mudrosti, vodim te stazama pravednosti. Ne idi na stazu bezbožničku i putem opakih ljudi ne stupaj. Ostavi ga, ne hodi po njemu, ukloni se od njega, mimoidi ga. Put je pravednički kao sjajno svjetlo, koje sve većma svijetli, dok ne bude dan. A put je bezbožnički kao mrak, ne znaju na što će se spotaknuti. — Sine moj, slušaj riječi moje, prigni uho svoje besjedi mojoj. Svrh svega što se čuva čuvaj srce svoje, jer iz njega izlazi život. Ukloni od usta svojih opačinu i od usana svojih nevaljalstvo udalji. Oči tvoje neka gledaju upravo i vjede tvoje neka se upravljaju pravo pred tobom. Mjeri stazu nogama svojim i svi putovi tvoji neka su poravnjeni. Ne svrći ni na desno ni na lijevo, odvraćaj nogu svoju oda zla«. (Pr. S. 4).

Sveto Pismo iznosi i primjera, koji nam pokazuju dobre oče, kao kakove svećenike kako se mole za djecu svoju i lijepih im opomena davaju.

Takav je bio starac Job. Vi ste čuli za ovog svetog čovjeka. Živio je u davno doba, koju hiljadu godina prije Isukrsta. Možda za doba Abrahamovo, dakle oko 2000 god. prije Is. A bijaše veoma bogat. »Čovjek najveći od svih ljudi na istoku« kaže Sveto Pismo. Promislite, što nam Sveto Pismo o njegovom bogatstvu kaže: Imadaše Job 7000 ovaca, 500 jarno-

va volova, 300 deva i 500 magarića. (Što se i magarice spominju među bogatstvom Jobovim ne smijete se tome čuditi; te su životinje na istoku bile veoma korisne i u velikoj cijeni). A imao je Job četiri sina i tri kćeri. Sinovi njegovi, kô sinovi bogatoga oca, ugodno se zabavljahu i gozbe činjahu naizmjenice jedan za drugim. Gozbe bi njihove trajale do kasno doba noći. A Job, otac njihov? Sveto Pismo ističe udivljenja vrijedni čin: Job ustajao rano, te poput svećenika (u onoj doba mogaše svaki otac obitelji žrtve prinositi) prinosaše žrtve paljenice prema broju svojih sinova. Jer govoraše Job: »može biti, da su se ogrješili sinovi moji i pohulili na Boga u srcu svom«.

Jedan takav otac bijaše i Tobija. I ovaj vam je sveti čovjek poznat. On je živio za vremena asirskoga sužanjstva u poganskom gradu Ninivi. A imao je sina Tobiju, kojega, kako izrijekom naglasuje Sveto Pismo, nauči iz malena bojati se Boga i uklanjati se od svakoga grijeha. Kad jednom časni starac mišljaše, da će umrijeti, doзва k sebi Tobiju sina svojega i dade mu krasnih pouka. (Tob. 4). — Sveti čovjek ozdravi od bolesti i poživje jošte četrdest i dvije godine i vidje sinove unuka svojih. A kad bi u dubokoj starosti, u dobi od 102 godine, te mu se približi čas smrti, on opet pozva preda se sina svojega i unuke svoje, te im časni starac stade besjediti: »Čujte, djeco moja, oca svojega: Služite Gospodu uistinu i gledajte, da činite, što je Njemu po volji; a djeci svojoj zapovijedajte, da tvore pravdu i daju milostinju, da spominju Boga u istini i svom snagom svojom«. (Tob. 14¹⁰⁻¹¹). Sveto Pismo spominje i učinke tih krasnih

očinih opomena: »Sav rod Tobijin i svi potomci njegovi ostaše dobri u životu i sveti u vladanju tako, te omiliše i Bogu i ljudima i svima, što življahu u zemlji«. (Tob. 14¹⁷).

Kamo sreće, da bismo i u naše doba imali tako dobrih otaca!

III.

Otac je suviše glava obitelji.

Vi znadete, braćo predraga, što je glava tijelu čovječjemu. Glava je najvažniji dio čovječjega tijela. Čovjek može živjeti i bez ruke i bez noge, i bez kojega drugoga uda, ali bez glave čovjek ne može živjeti. Tako je i u obitelji otac najvažniji član. Bez njega, bar u početku, nije moguće ni zamisliti obitelj.

Glava nadalje oživljuje sve tijelo: sav duševni i tjelesni život čovječjega tijela ovisi o glavi. U glavi su moždani gdje je sjelo mišljenja; čovjek glavom misli i glavom upravlja svim udima tijela svojega. Ruka se ne će maknuti, ni noža koraćnuti, bez zapovijedi, koju glava daje.

Ovo je veoma važno, da znadete vi, kršćanski očevi. Jer odatle imate upoznati važnost svoje zadaće, a ta je, da dobro upravljate svojom obitelji, svim članovima njezinim. Ovo je tako važna stvar, da Apostol naroda isključuje iz crkovne službe svakoga onoga, koji svojim domom dobro ne upravlja, ko ne drži djecu svoju u posluhu sa svakim poštenjem. Jer »ako ko ne umije svojim domom upravljati, kako će se moći starati za Crkvu Božju?« (I. Tim. 3⁵).

Gospod Bog tuži se preko Ezechijela proroka na poglavice izraelske, nevaljale svećenike njihove, koji slabo upravljahu povjerenim stvarima i prijeti im strahovito: »Teško pastirima Izraelovim!... Slabih ne krijepite i bolesnih ne liječite, ranjene ne zavijate, odagnane ne dovodite natrag, izgubljene ne tražite, nego silom i žestinom gospodarite nad njima«. (Ez. 34₂). I vi ste, ocevi, glavari u svojoj obitelji i na vas se dakle u nekom pogledu odnose ove Božje prijetnje. Upravljajte stoga djecom svojom kako Bog zapovijeda: u duhu vjerskom, sa svom pobožnosti, dobrim primjerom, korisnim opomenama, shodnim ukorima, pa i kaznama, kad to ustreba. »Ko žali prut mrzi sina svojega, a ko ga ljubi, kara ga za vremena«. (Pr. S. 13₂₄).

Glasovit je u povijesti naroda izraelskoga događaj Helijeve. Helij bijaše sudac u Izraelu za četrdeset godina. A imadaše dva nevaljala sina Ofnija i Finesa, koji činjahu zlo veliko pred Gospodom. Otac Helij doduše kadgod ih je opominjao, to Sveto Pismo izrijeckom spominje. Zvao ih je preda se, te im kazivao: »Što to radite, djeco moja? Jer čujem zle riječi o vama od svega naroda. Nemojte, djeco moja, jer nije dobro, što čujem; kvarite narod Gospodnji«. No to su bile samo blage riječi; Helij nije energično postupao, sa svom strogošću oca, kako je dužan bio, da odstrani sablazan od naroda Božjega. Pa što pod starost dočeka?

Zametnu se žestoki boj Izraelićana sa Filistejcima. Kao u doba velike pogibelji, bi ponesena u tabor izraelski i korablja Gospodnja. I dva sina Helijeve Ofni i Fines bijahu u ratu. Heli sjedaše pred kućom svojom iščekujući glasnika, da saznade svršetak bitke. A

bijaše mu 98 godina i oči mu bjehu potamjele... I dođe glasnik... Ali što najavi starcu Heliju?... »Pobježe Izrael ispred Filisteja i izginu mnogo naroda i oba sina tvoja pogiboše Ofnij i Fines, pa i korablja Gospodnja oteta je...« A kad to ču Heli pade sa stolice svoje na uznač i slomi vrat i umrije...« — (I Sam. 2-5).

Sveti Oci vide u toj nenadnoj smrti Helijevoj kaznan Božju, što nije kao otac sa svom strogošću postupao sa svojom djecom, kad je vidio, gdje griješe.

Bdijte dakle, kršć. ocevi, nad djecom svojom, ne zatvarajte očiju svojih, da ne vidite što rade, ni ustiju svojih, da ih ne ukorite sa svom strogošću, kad to ustreba. Ali prije svega vi sami dobro se vladajte. »U svemu sam sebe podaji za primjer dobrih djela. (Tit. 2₇). Znajte, da će uzaludne biti vaše riječi, ako nijesu potvrđene primjerom. Više vrijedi jednom tvorom, nego stoput govorom. I riječima dakle i djelima upućujte djecu svoju na dobro, pa ćete ih i duševno roditi kao što ih tjelesno rodiste.

MAJKA.

I.

Sa imenom otac usko je spojeno jedno drugo ime također vanredno milo čovječjem srcu. To je slatko ime: m a j k a.

Ime majka nije tako uzvišeno kao ime oca, ali je nježnije, milije od ijednog drugog imena. Prvu riječ što malo dijete promuća, kad počne tepati jest maj-

ćino ime. Prvi usklik, koji se vine iz čovječjih grudi u nenadnim radosnim ili žalolosnim zgodama jest: majko moja!

Kao ime oca tako se i ime majke spominje u Svetom Pismu mnogobrojno puta.

Majkom se nazivlje prva žena: E v a, i to »majkom svih živih«. (Gen. 3₂₀). — S a r a, pobožna žena patrijarha Abrahama nazivlje se »majkom mnogim narodima«. (Gen. 17₁₆). — »Majka u Izraelu« nazivlje se glasovita proročica D e b o r a, koja svlada Jabina kralja kananejskoga. (Sud. 5₇).

Najsvetije, najplemenitije stvoreno biće, preč. D j e v i c a M a r i j a zove se također majkom, i to majkom Isusovom, majkom Spasitelja svijeta, pače i Majkom Božjom, a i majkom našom.

I svetu C r k v u zovemo majkom svojom; sv. P a v o kaže o njoj, da je »m a t i s v i m a n a m a« (Gal. 4₂₆), a to za to, jer nas ona porađa na duhovni život, pita duhovnom hranom i brižljivo se skrbi za naše duševno spasenja.

Pače sam višnji Bog, kad se prikazuje Njegova ljubav prema ljudima, poređuje se u Svetome Pismu materi. (Iz. 49₁₅).

Vidite li, braćo predraga, koliko velikog značenja u onoj sitnoj riječi: »majka«.

Ali s tim imenom spojene su i velike, teške dužnosti, isto kao i s imenom oca. Promotrimo ih časkom!

Promatranje ovo od osobite je važnosti za vas, o kršćanske majke, zato želim svu vašu pomnju.

Vi ste srce obitelji! Vi znadete, što radi srce u čovječjem tijelu: Ono skuplja u sebe krv. pa ju iz sebe razašilje preko žila u sve ude čovječjega tijela. Kolanje krvi, to je, što podržava život. Tako i

vi morate u sebe primati dobru nauku, pa je iz sebe prelijevati u sinove i kćeri svoje. Kao što mlijekom iz svojih prsiju dajete malahnom čedu svome tjelesne hrane, tako ste mu dužne davati mlijeka duhovnoga: vjerskoga duha i života, što će mu donijeti spasenje. Od vašega materinskoga nastojanja moraju izaći dobra, kreposna djeca, kao što od tijesta, u kome je k v a s, izađe dobar, tečan kruh. Jer vi ste k v a s u obitelji svojoj.

Kako da odgovorite uzvišenoj, ali i teškoj zadaći svojoj? Slušajte pomnjivo, što će vam Duh Sveti preko Svetoga Pisma kazati i čuvajte riječi ove razabirajući ih u srcu svojem. (L. 2₁₃).

II.

Božanska Mudrost poređuje sebe dobroj majci veleći: **»Ja sam mati lijepe ljubavi i straha i znanja i svetog ufanja«.** (Crkv. 24₂₄).

U ovim riječima Duha Svetoga nalazimo četiri krasne osobine, kojima bi se morala odlikovati svaka kršćanska majka.

Kršćanska majka mora biti u prvome redu **»mati lijepe ljubavi«.**

Uopće je nerazdijeljiv pojam matere od pojma ljubavi. Majčino srce po naravi svojoj puno je ljubavi prema svome porodu. Kad nam Sveto Pismo hoće istaknuti veličinu Božje ljubavi prema nama, kaže nam, da nas Bog ljubi više nego li rođena mati. **»B u d i m i l o s t i v s i r o t i i l j u b i t ć e t e (G o s p o d) v e ć m a n e g o m a t i t v o j a.«.** (Crkv. 4₁₁).

Ali materinska ljubav ne smije biti samo naravna ljubav; to ne bi bila **»l i j e p a l j u b a v«** o kojoj go-

voru Duh Sveti. »Lijepa ljubav« je vrhunaravna, ona obuhvaća Boga a u Bogu sve stvorenje. »Lijepa ljubav« materinska obuhvaća ne samo tijelo, ona obuhvaća i dušu djetinju, pače većma dušu nego tijelo, jer je duša važnija od tijela. »Lijepa ljubav« materinska brine se za zdravlje tjelesno svoga djeteta, ali se brine još više za zdravlje duševno, otklanjajući od svoga djeteta sve, što bi mu moglo naškoditi u duhovnome pogledu.

Vi, kršćanske majke, vi morate biti sve zadahnute ovom lijepom ljubavi. Ljubav, koju nosite prema djeci svojoj mora izvirati iz svete, uzvišene ljubavi prema Bogu, koga ste dužne ljubiti vrhu svega, »svim srcem svojim i svom dušom svojom i svom pameti svojom« (Mt. 22³⁷). Morate biti zadajene ljubavlju prema svemu, što je sveto, plemenito, lijepo; prema svemu, što ima odnosa sa vjerom svetom i vjerskim dužnostima. A onda morate nastojati, da se takovom ljubavlju zagriju i srca djece vaše, da i oni već od malih nogu uzljube Boga svojega i Spasitelja dragoga, i milu Majku Mariju; da se zaljube u sve što spada na vjeru svetu, i da ljubavlju kroz cio život svoj vrše vjerske dužnosti svoje u svakom staležu, koji odaberu.

Takovom svetom ljubavlju bje zadajena majka Samuela čuvenoga proroka u Izraelu. Sveto Pismo na dugo nam opisuje kolikom je željom željela dobra Ana (tako se zvala Samuelova majka), da bi imala od srca poroda; činila je u tu svrhu zavjete i hodila svake godine k šatoru Gospodnjemu u Silo (mjesto u sredini Palestine), da se pokloni i pomoli Gospodu. Pa kad joj se rodi dijete, nadjenu mu ime »Samuel«, što na našem jeziku znači: »Isprošeni

od Boga«. Tim imenom ovjekovječi pobožna majka radost srca svojega, što joj se rodi dijete, i zahvalnost svoju prema Gospodu, što joj ga dade. Odatle možemo i sami pomisliti koliko je morala Ana ljubiti svoje dijete. Pa gle! ona je uvjerena, da će ljubav prema svojem dijjetetu najljepše iskazati ako ga Bogu posveti. Kad ga odoji, kaže nam Sveto Pismo, otiđe Ana u Silo k šatoru Gospodnjemu, noseći za žrtvu zahvalnicu Gospodu tri junčića i efu (t. j. oko 30 kilograma) brašna i mijeh vina. A povede i malog sinčića svoga i uvede ga u dom Gospodnji, pa ga tu ostavi sa svećenicima, da služi Gospodu za sve vrijeme života svojega. Znala je dobra majka, da sinu njezinu nigdje ne će biti bolje, što u blizini Gospodnjoj. I nije se prevarila. Dijete Samuel rastijaše u milosti pred Bogom i pred ljudima i postade slavan prorok u svemu Izraelu (I. Kralj. 1 - 3).

Ili pogledajte drugu majku. Majka je ta dvaju Apostola Jakova i Ivana. Jednoga dana pristupi ona k Isusu i upravi Mu čudnu molbu: »Reci, da ova dva sina moja zasjednu jedan s desne, a drugi s lijeve strane (Tebi) u kraljestvu Tvojemu«. Mišljaše priprosta žena, kô što i drugi Židovi mišljahu, da će Spasitelj uspostaviti kraljestvo izraelsko, u kome će On slavnim kraljem biti, pa željaše, da sinovi njezini budu za Isusom prvi u časti i moći. U tome je shvaćanju dobra žena dakako pogriješila, za to i kaza bož. Spasitelj njoj i njezinim sinovima: »Ne znate što pitate«. No nije pogriješila u materinskoj ljubavi, kojom je željela, da sinovi njezini budu u neposrednoj blizini Isusovoj; tã gdje, da im bolje bude? Za to i hvalite sveti Oci, poimence sv. Jeronim, u ovoj ženi

materinsku ljubav, ako i ističu njezino pogriješno shvaćanje kraljevstva Božjega. (Mt. 20²⁰⁻²²).

Nadasve svijetli primjer »lijepa ljubavi« materinske imadete, kršć. majke, u presv. Djevici Mariji. Ko da iskaže, kolikom je ljubavi i kako svetom ljubavi ljubila Marija božanskoga Sina svojega? Ljubila Ga je, jer je bio Sin njezin, »jedinac u matere svoje«, ljubila Ga je još više, jer je bio Bog njezin i Otkupitelj svega svijeta. Pogledajte ju na Golgoti podno križa! Sred divlje svjetine, koja na križ prope Sina njezina i bjesomučno Mu se ruga, stoji uzor-mati puna tuže i boli, puna neizrecive ljubavi, trpeći sa Sinom svojim. Stoji tu podno križa, da pokaže kršć. materama kako materinska ljubav mora biti uzvišena nad sjetilnosti, mora biti i puna žrtve, kad se radi da se Bogu slavu dade...

* * *

Kršć. majka mora biti nadalje »**mati straha**«. U dvostrukom se pogledu ima taj strah uzeti.

1. U prvom redu pod tim strahom razumijeva se strah Božji, koji je početak mudrosti, to jest prave svetosti. Nije to ropski strah, koji čovjeku ne da mira; to je sveti strah, koji je ljubavlju spojen i iz ljubavi izvire, a sastoji se u tom, da se čovjek boji uvrijediti Boga svoga, koji je dostojan svake ljubavi, i koji je naš dobri otac i najveći dobročinitelj. Tim svetim strahom morate biti obuzete ponajprije vi, kršć. majke, a onda morate nastojati, da taj strah utisnete u srce djece vaše, da ona iz malahna zamrže na grijeh kao na najveće zlo. U tu svrhu predočite im kadgod grdobu grijeh istaknite im težinu uvrijede Bogu nanesene, na-

site im kako teška kazan čeka onoga, koji Boga teškim grijehom uvrijedi.

2. Pod strahom, o kojem govori bož. Mudrost, razumijeva se ovdje i strogost odgajanja. Majka je dužna sa svom strogosti odgajati svoj porod. Od potrebe je ovo naglasiti, osobito u današnje doba, kad se na žalost djeci mnogo pušta, odviše ih se maže, malo se na njih pazi. Zato su i postala djeca nepodnosiva. A što će biti od njih kasnije, kad odrastu? Tko će ih onda moći trpjeti? O potrebno je, neophodno je potrebno, da se većma na djecu pazi, da ih se za rana ispravlja, da ih se ne pripusti samima sebi, jer će zla strana u njima pritegnuti, i oni su za uvijek izgubljeni. A onda će roditelji teško Bogu odgovarati, što nijesu u strogosti i strahu djecu svoju odgojili.

Bdijte za to, o kršć. majke, na prve utiske svoje djece, jer su ti neizbrisivi, za svaku ih mamu kaznite ili barem opomenite. »Ne uskraćuj kara djetetu, govori Sv. Pismo; kad ga biješ prutom, ne će umrijeti. Ti ga bij prutom, i dušu ćeš mu izbaviti iz pakla«. (Pr. S. 23¹³). Do istine, ne smijete ih uzgajati velikom oštrinom, ne odviše ih napadati, ili što je gore, kad pogriješite, proklinjati ih. Gorka besjeda uspali, srditost rastruje. No ići s djecom na lijepe ne znači biti im popustljiv; ne smijete dakle iz neuredne ljubavi popuštati njihovim neurednim željama ili zatvarati oko na njihove mane i pogrješke. »Ako ti brižno čuvaš, da ti zmiya ne ujede kćer, zašto jednakom brigom ne bi čuvala, da je ne udari malj svekolike zemlje (t. j. đavao), da ne pije iz zlatne babilonske čaše (t. j. da se ne podade neurednom življenju)? Razmaženi

uzgoj to je otrov omazan medom«. Tako vam, kršć. majke, poručuje veliki crkveni Naučitelj sv. Jeronim.

Glasovita je u povijesti Crkve sv. Monika, mati slavnoga crkvenog Naučitelja sv. Augustina. Vrline njezine divno je opisao njezin sin u svojim »Ispovjestima«, a tu nam se pripovijeda također, koliko je strogosti bila odgajana mlada Monika. »Strahu Božjemu priučila ju šiba Kristova« govori Agustin. Učili su ju mudro i oprezno, ali su i svetu strogost rabili i oštro su korili Moniku za svaku pogriješku. Maloj Monici ne bje dopušteno izvan obroka ni vode se napiti, pa i gorila od žeđe; činilo se to za to, da ju se privikne umjerenosti i da joj se zauzda mladenačku naglost. Eto kolikom strogosti bje odgojena ona, koja poslije odgoji Crkvi velikog muža, slavnoga biskupa i Naučitelja! Kamo sreće, kad bi se takovom svetom strogosti odgajala sva djeca!

* * *

Treća osobina kršćanske matere od osobite je važnosti. Kršć. mati mora biti »**mati znanja**«.

Da takova bude, traži se u prvome redu, da sama znade temeljne istine naše svete vjere; pa da po njima i živi. Samo poznavanje kakove istine vjerske u Svetome Pismu ne zove se pravim znanjem; pravo je znanje, kad se i djeluje po istini poznatoj. A onda u drugome redu traži se, da u tim istinama majka poučava djecu svoju i uznastoji, da djeca njezina kršćanski žive. Time postaje majka prva učiteljica i odgojiteljica svojega poroda. Služba vanredno časna i vanredno znamenita. Odgoj na majčinom koljenu od neizrecive je važnosti za svakoga

čovjeka. Nauk primljen na majčinom krilu ujedno sa slatkim uspomenama domaćeg ognjišta nikad se ne briše iz pameti.

Dijete je kao arak bijelog papira. Što se jednom na njemu zapiše, čita se za vazda; kakova se nauka zasadi u djetinje srce, ta ostaje i kasnije. Djetinje je srce kao mehki vosak, od nje ga može se nabaviti kip kakav ko hoće. Dijete je kao stablo, ono se savija dok je mlado. Uzalud ćeš ga u starosti ispravljati. Koliki imaju da zahvale, za sve dobro, što uživaju, dobroj majčinoj riječi, koliki usprot proklinju majčino ime, jer ih je na zlo naputila!

Kršćanske majke, koje me slušate, pregnite svim marom, da usadite u srce svoega poroda plodonosno sjeme dobra nauka, što će biti na sreću i blagoslov životu njihovome. Glavna misao nek vam je vazda pred očima, da djeca vaša, postanu uvjereni kršćani, odvažni katolici i katolikinje, značajni u svemu i po svemu; koji se ne će pregibati poput slabe trstike svakom ćuhu vjetra, nego će kao žilavi hrastovi stajati vazda nepokolebivo na svom mjestu, ispovijedajući vazda javno Isusa, vršeći revno sve kršćanske dužnosti. U tu svrhu, dok je dijete još na vašim koljenima, progovorite mu češće o Bogu, progovorite mu svojim materinskim glasom o dragom Isusu i Njegovoj presvetoj Majci Mariji; progovorite mu o potrebi vjere, o ljepoti kreposti, o grdobi grijeha. Nek već na vašim koljenima nauče razlučivati dobro od zla, pa prvo ljubiti, a drugo mrziti. Nadahnjujte ih duhom Isusovim, duhom kršćanskim, srčanim duhom, koji će znati, da gazi ljudski obzir. Nastojte svakom zgodom, da ih u dobru poučite, da ih podobrite, te se zaljube u sve što je dobro i korisno. Blago vama, bu-

dete li tako činile! Blago svakoj kršćanskoj majci, koja u dobru poučava djecu svoju. Apostol naroda sv. Pavao kaže, da će takova dobiti od Gospoda vječnu nagradu na nebesima. »Žena će se spasiti rađanjem djece, ako ostanu (uslijed majčinog uzgoja) u vjeri i ljubavi i svetosti i umjerenosti«. (I. Tim. 2¹⁵).

U jednom poglavlju Svetoga Pisma sabrane su riječi kralja Lamuela: »riječi, kojima ga je učila mati njegova«. Usklikom punim ljubavi i svete revnosti započinje dobra majka svoju pouku: »Što, dragi moj, što sine utrobe moje i što sine zavjeta mojih?« A na to nadovezuje lijepih pouka o čistoći, o umjerenosti u piću, o pravednosti, o milosrđu prema ubogima, o dobrom vladanju. (Prop. 39). — Ne znamo stalno, ko je bio kralj Lamuel: da li mudri Salamun ili pobožni Ezekija ili koji drugi kralj odabranoga naroda; ne znamo po tom ni koja je ovo majka, čije su riječi za bilježene, a koje je ona prosvjetljena od Duha Svetoga kazala sinu svojem, (»visio, qua erudit«); no to znademo, da ta hvaljena majka daje svijetli primjer kršćanskim majkama, da svom revnosti podučavaju u dobru djecu svoju.

III.

Još je jedna osobina bož. Mudrosti, što mora biti i osobina kršćanske majke: to je ufanje. »Ja sam mati svetog ufanja«.

Kao vjeru i ljubav, tako i ufanje Sveto Pismo na mnogo mjesta spominje. Ono i ističe potrebu i korist

ufanja. Bez ufanja u Boga čovjek se ne može spasiti kao ni bez vjere u Boga. »Ufanjem se spasosmo« govori Apostol (Rim. 8²⁴). Ko se ne ufa u drugi život, nije moguće, da sveto živi, niti je moguće, da podnese nepravilike zemaljskoga života. Ufanje krijepi čovjeka, ono ga potiče na revnos u dobru, ono čini, da čovjek prebrdi i najveće poteškoće na putu kreposti. Mučenike je vjera činila, a krije pilo ih ufanje u nagradu vječnu. Pogled na nebesa krije pio je Stjepana, kad ga kamenjem zasipahu i Lovrijenca, kad ga na gradeljama pecijahu, i Agatu, kad joj prsi ostrim gvoždem kidahu. Pogledom na nebesa i ufanjem u vječnu slavu krije pila je junačka majka Makabejka sinove svoje, da ne podlegnu groznim mukama, kojima ih radi prave vjere mučio bezbožni Antioh.

Promotrite to časkom! Prenite se duhom svojim u veliki sirski grad Antiokiju, da se divite junačkoj majci, majci prave vjere i svetog ufanja.

Pred okrutnog kralja Antioha, koji je u 3 vijeku pr. Is. opljačkao Palestinu dovedena je junačka majka sa sedmoricom svojih sinova. Antioh hoće, da ih od prave vjere odvrati. On ih najprije na lijepe nagovara i svašta im obećaje, ako žrtvuju krivim bogovima. Kad ne htjedoše oštro im prijeti, spravlja mjedene lonce i potpaljuje ih, spravlja svakojaka mučila, kojima će mlade Makabejce mučiti. I već ih muči. Reže jezik, ruke, noge: prvome, pa drugome, pa trećemu; meće ih u kotao pun vreloga ulja, klješćima razdire meso njihovoga tijela. A sve na očigled majke....

Groza te hvata... Čini ti se: klonut će mladi junaci, klonut će majčino srce... Al što? Majka ih

sokoli na ustrajnost, junačka majka puna žive vjere i svetog ufanja. Eto joj najmlađega muče, mezimče njezino. A ona stiska srce, a kroz usta upravlja mu udivljenja vrijedne riječi: »Sine moj, smiluj se meni, majci svojoj... Sjeti se mlijeka, kojim sam te tri godine dojila i poslušaj me! Pogledaj, sine moj, na nebesa i na zemlju i promisli, da je sve ovo Bog iz ničesa stvorio. I ti si od Njega, jer ja ne znam, kako si u utrobi mojoj postao, to je Božje djelo... Za to se ne boj krvnika, nego se pokaži dostojnim braće svoje i pretrpi smrt za Boga svoga, da te tako jednoć s Njime nađem na nebesima«. (II. Mak. 7).

Ostala je divna žena za vazda slavljena. Svećenici svake godine čitaju povijest mučeništva njezina i njezinih sinova. Uspomena joj se u Crkvi slavi na 1 kolovoza. Kostí njezine i njezinih sinova pohranjene bijahu u kasnije doba u velebnoj crkvi, a kad ova crkva bi popaljena svete kosti bjehu prenesene preko Carigrada u Rim i sahranjene u crkvi »sv. Petra u okovima«. God. 1874. pri popravku oltara ove crkve nađe se sarkofag iz 4 stoljeća sa oznakom, da u njem počivaju kosti junačkih Makabejaca.

Kršćanske majke! budite i vi matere svetog ufanja. Naučite djecu svoju, da dižu svoj pogled sa ove prašljive zemaljske nizine u sjajne nebeske vedrine. Kad naiđu na zapreke u duhovnom životu, na poteškoće i neugodnosti u vršenju svojih dužnosti, neka se ohrabre svetom nadom vječne nagrade, koja ih čeka na nebesima. I kad što trpe, nek i opet svetim ufanjem podignu oči k nebesima i nek se sjete, da stra-

danja ovoga života ne mogu se ni iz daleka mjeriti sa budućom slavom, koja će se nama objaviti na drugome svijetu (Rim 8¹⁸).

KRŠĆANSKA OBITELJ.

(Govor zgodan za blagdan sv. Obitelji u I. nedj. po Bogojavljenju i za blagdan sv. Josipa 19. ožujka).

I.

Draga braćo!

Pozivljem vas svih danas na jedan izlet. Ne čudite se tome! Izletí su u naše doba veoma česti; osobito prije rata bijahu na dnevnom redu. Otići ćemo na izlet veoma daleko, taman na istok. No ne plašite se troškova, ni neugodnosti putovanja; naš će izlet biti ne tijelom, nego duhom.

Na dalekom iztoku, u opjevanoj Palestini, leži na jednom obronku milovidno mjestance; zove se Nazaret. Na našem jeziku zvao bi se cvjetni grad. Broji danas oko osam tisuća stanovnika, a nije baš nikada ni brojio više. U tom gradiću otrag devetnaest vjekova stajala je pored ostalih jedna mala kućica. Bila je posve slična drugim nazaretskim kućama: prosta, oniska, siromašna. U njoj su stanovale tri osobe: jedan postariji čovjek, jedna mlada žena i jedno dijete. Dakle mala obitelj.

Uđimo u tu kućicu! Neki posebni život vlada u njoj. Život sretniji, nego u kraljevskoj polači u Jeru-Rimu. Dah rajskoga mira i zadovoljstva provejava tom malom kućicom, ima u njoj nešto, što nas k sebi

priteže i što nas na savršeniji, svetiji a i sretniji život pobuđuje.

Vi ste me, mislim, već razumjeli, na koga smjeram. U maloj nazaretskoj kućici življaše najsvetija obitelj što je ikada bila na svijetu: presv. Obitelj: Josip, Marija, Isus.

Stanimo br. predr. sa strahopočitanjem pred tom Obitelji! Promotrimo kakav život i kakav duh u njoj vlada, da onda takav život i takav duh uvedemo u naše obitelji!

Promatranje ovo vanredno je važno, ta i sami znate, da je obitelj važni čimbenik ljudskoga društva, bez sumnje najvažniji. Kakove su obitelji takovi će biti i narodi, jer narodi i nijesu drugo do skupina mnogih srodnih obitelji. Ako dakle želimo preporod našega hrvatskog naroda, počnimo sa preporodom naših obitelji.

II.

Dva su glavna obilježja života svete Nazaretske obitelji: rad i molitva. To dvoje — rad i molitva — mora biti obilježje svake kršćanske obitelji. Radom se održava i poljepšava tjelesni život, molitvom se uzdržava i posvećuje duševni život.

U kršćanskoj obitelji mora ponajprije vladati život rada.

Promotrite uzor-obitelj, sv. Nazaretsku Obitelj! Što vi u njoj opazate? Ono što vam obično slikari predstavljaju. Sv. Josip pladnjom u ruci obavlja čedni drvodjelski zanat, presv. Djevica sjedeći drži u ruci vreteno i prede, a bož. Dijete Isus pripomaže svojemu othranitelju u drvodjelskom zanatu.

Čudno nas se dojmilje taj prizor, ali je istinito prikazan. Temelji se na Evandeljju, iz kojega razabire-

mo, da je sv. Josip bio drvodjelac. Iz Evandelja također razabiremo, da je bl. Djevica obavljala sama kućne poslove, jer se sluškinja u kući njezinom nigdje ne spominje; a za bož. Dijete Isusa znamo, da je bio podložan svojim roditeljima u svemu, da im je morao dakle i u radu pomagati.

Sveti Oci i starodavna kršćanska predaja mnogo nam lijepa kazuju o radu svete Nazaretske obitelji. Još se i danas na istoku pokazuje kraj Nazareta jedan zdenac, koji se zove »Marijin zdenac«, a za koji predaja svjedoči, da je bl. Djevica dolazila tamo svakog dana, da zahvati vode i donese kući za kućne potrebe. Jer na istoku redovno nemaju kuće svojih zdenaca, niti posebnih vodovoda, kao u našim gradovima, nego se svi stanovnici jednog mjesta služe zajedničkim zdencem. — Sv. Justin mučenik, koji je živio u drugom vijeku, veli u nekom svojem djelu, da je Isus kao kakav šegrt pomagao sv. Josipu praviti plugove i jarmove; a još u petom vijeku, za vremena sv. Jeronima, pokazivalo se u Palestini jarmova, za koje se govorilo, da ih je načinila ruka Sina Božjega, ona ruka, za koju Sveto Pismo veli, da je kano igrajući se svijet stvorila.

Obitelj najuzvišenija, što je ikada bilo na zemlji, obitelj časti najdostojnija, vjerni odraz Presvetoga Trojstva, živi eto u radu!... A nije li pravo bilo, da je ljudi služe? Pače nije li pravo bilo, da anđeli siđu s neba i poslužuju gospodara svojega u ljudskom obličju? ... Ali ne! U otajstvu upućenja Sina Božjega sve se razvija — u koliko je moguće — naravnim tijekom, pa tako i boravak Njegov u Nazaretu valja da teče u istom smjeru.

Koliko divne pouke u ovoj sv. Obitelji Nazaretskoj za svaku kršćansku obitelj! Koliko jakog poticala za svakog člana obitelji, da život svoj provodi u radu!

Rad je, br. predr. nužno potrebit za opstanak svake obitelji, to i sami dobro znadete. Da čovjek nije sagriješio sva je prilika, da rada ne bi trebalo; zemlja bi nam sama od sebe davala sve potrebno za život. Ali otkad je čovjek sagriješio od onda zuji u ušima čovječanstva nepromjenjiva Božja odredba: »Sa znojem lica svojega jesti ćeš kruh svoj!« (Gen. 3¹⁹). I uzalud je proti tome ustajati: Božja se ne mijenja.

Sveto Pismo na mnogo mjesta oštro kudi lijenost a hvali rad; lijenost prikazuje kao grijeh, rad kao krepost; o lijenosti govori, da vodi na siromaštvo i glad; o radu, da vodi na bogatstvo i na sretan život. »Nemarna ruka osiromašava, a radišna ruka obogaćava. Ko sakuplja ožetvi sin je mudar, a ko spava ljeti (u doba žetve) sin je sramotan«. (Pr. S. 10⁴). »Ne ljubi sna, da ne osiromašiš: budi budan i bit ćeš sit kruha« (Pr. S. 20¹³). — Ljenivca potiče bož. Mudrost, da se ugleda u mrava: »Idi k mravu, ljenivče, i promatraj puteve njegove i nauči se mudrosti. Nema vođa ni upravitelja ni gospodara, a ipak pripravlja ljeti sebi hranu, zbira uz žetvu, što će jesti«. (Pr. S. 6⁸).

Iz ovih i mnogih drugih mjesta Svetoga Pisma razabiremo, da se rad preporučuje ne samo za to, jer je čovjeku potreban za vremenito blagostanje, nego

jer uključuje u sebi i pojam višega života. Za to i naglasuje Duh Sveti: ko radi mudar je, ko ne radi lud je. A mudrost u smislu Svetoga Pisma znači svetost i sve, što je spojeno s pojmom svetosti, dočim bezumnost znači zloću i sve, što je s njom spojeno. Rad dakle posvećuje čovjeka, on ga približuje višnjemu Bogu, koji i sam svederno djeluje (Iv. 5¹⁷), a odvraća ga od dangube (lijenosti), koja uči mnogom zlu (Crk. 33²⁰).

Rad posvećuje na osobiti način obitelj: podržava tjesniji vez ljubavi i sloge među pojedinim članovima obitelji. Milina je živjeti u dobro uređenoj obitelji, u kojoj se kućna čeljad diže jutrom rano i pomolivši se Bogu prihvaća se svatko svojega posla, da se o podne i pred večer opet zajedno sastanu i u miru i Božjem blagoslovu blaguju kruh, što znojem lica svojega stekoše. U takovoj obitelji teško će se poroditi svade, teško će nastati neredi, kojima je običajno glavni uzrok: danguba. Život takove obitelji teći će mirno i tiho poput onog u svetoj Nazaretskoj obitelji.

Toga radi Pavao Apostol zapovijeda, da se u kršćanskim obiteljima izbjegava danguba, a da se pri one uz poštenu rad. U tom je smislu apostolskom svojom vlasti propovijedao a otsutan pisma slao. Kad bi u Rimu zatočen, doču u tamnici, da se nekoji kršćani u Solunu dadoše na besposlicu. Sveti Apostol apostolskom revnosti odmah ih poslanicom kori i opominje na rad. »Kad bijasmo kod vas, ovo vam zapovijedamo, da ako ko ne će da radi da i ne jede. Jer čujemo, da neki neuredno žive među vama, ništa ne radeći nego bez posla idu naokolo. Takovima zapovijedamo i molimo

ih u Gospodu Isukrstu, da mirno ra-
deći svoj kruh jedu. A vi braćo, ne
prestajite dobro činiti«. (II. Sol. 3¹⁰⁻¹³).

Idealna je obitelj, koju nam crta bogoduh i pjesnik
psalma 127. Život mira, sreće i zadovoljstva u njoj
vlada. Ali taj sretni život posljedica je rada spo-
jena sa strahom Božjim. Otac obitelji pred-
njači svima u radu, od truda ruku svojih uzdržava
sebe i svoju obitelj. Ni žena ne stoji zaludu; ona je
kao loza, koja donosi obilati rod. A djeca su kao mla-
dice maslinske, koje doduše jošter ne donose roda,
ali ga rastom i zelenilom svojim obećavaju. Višnji
s nebesa izasiplje svoj sveti blagoslov na takovu obi-
telj i ona uživa dobro u sve dane opstanka svojega.
Gle! tako će biti blagoslovljena svaka obitelj, u ko-
joj se provodi život u strahu Božjemu i u radu!

* * *

Zadimo, br. predr. opet u tihu Nazaretsku kući-
cu, u kojoj prebiva sv. Obitelj. Što vidimo? Pored ra-
da, tu vlada i **život molitve**. Molitva se svederno iz-
mjenjuje sa radom. Više puta na dan, a nadasve u
svečane dane, dolazi sveta Nazaretska obitelj u tije-
sni dodir s višnjim Bogom, Njemu se klanja i hvale Mu
daje. Evandjelje je zabilježilo jednu crticu iz života
ove presvete Obitelji, koja nam osobito rječito zbori
o tom životu molitve sv. Obitelji. »Kad bi Isusu
dvanaest godina uzidoše roditelji
Njegovi u Jerusalemu po običaju blag-
dana« (L. 2⁴²). Triput na godinu moradoše se Ži-
dovi prikazati pred Gospodom na svetom mjestu
Njegovom: na Vazam, na blagdan Sedmica (Pente-
costes) i na blagdan Šatorâ (Tabernaculorum). Duž-

nost je ta veživala samo muškarce (Izl. 34²³ Deut.
16¹⁶), ali se i pobožne žene rado pridruživahu muže-
vima svojim, te idahu k svetom šatoru, odnosno hra-
mu, da se poklone Gospodu. Tako činjahu Josip i Ma-
rija. Oni »idahu u Jerusalemu svake go-
dine o blagdanu Vazma« (L. 2⁴¹), a kad
ponaraste Dijete Isus stadoše i Njega voditi. Kod Ži-
dova se smatrala dvanaesta godina ona, u kojoj za
dijete počinje dužnost dolaženja u hram, pa su u toj
godini Marija i Josip povelili Isusa u Jerusalemu i On
tom prigodom ostade tri dana u hramu razgovarajući
se s naučiteljima zakona o božanskim istinama.

Koliko u ovom činu pobožnosti sv. Nazaretske
Obitelji divnog uzora za svaku kršć. obitelj! Sv.
Nazaretska Obitelj nije bila dužna podvrći se onoj
odredbi zakona, jer ona nije spadala pod židovski za-
kon; ali eto ipak sa svom revnosti podvrgava se i u
ovom zakonu židovskom. Jesu li tako naše obitelji
revne, da ispune zakon Božji i crkveni, kojim ih veže
na pobožnost, koji im propisuje, da se često Bogu
mole, napose, da u svetačne dane prisustvuju sv. Mi-
si? Ah! na žalost koliko nehaja u tom pogledu kod
mnogih obitelji!

A ipak, br. moja predraga, morate znati, da je mo-
litva neophodno potrebna svakoj obitelji, još više ne-
go rad. Molitva podržava duševni život u obi-
telji, dočim rad podržava tjelesni život.

Pavao Apostol iza kako je Kološanima naveo
posebne dužnosti pojedinih članova obitelji: muža i
žene, roditelja i djece, gospodarara i slugâ, navodi pri
svrsi zajedničke dužnosti sviju, a od tih u prvom re-
du ističe molitvu. »Ustrajte u molitvi bdi-
jući u njoj sa podavanjem hvale«, (Kol.

4 2). Hoće sv. Apostol da se kršćanska obitelj često sastaje na molitvu, da njome od Svevišnjeg isprosi potrebne milosti; jer je molitva onaj ključ, kojim se otvara riznica nebeskih dobara; onaj kanal, kroz koji se s neba na zemlju spušta Božji blagoslov. Hoće nadalje sv. Apostol, da u toj molitvi bude uključeno davanje hvale Svevišnjemu; jer je mnogo dobročinstva, koje svagdanu primaju pojedini članovi obitelji i sva obitelj skupa od ruku Svevišnjega Tvorca. U istinu je dakle dostojno i pravedno, pravo i spasonosno, da obitelj vazda i svuda hvale podaje neizmjernome dobročinitelju svome: Gospodu svetome, Ocu svemogućemu, vječnome Bogu. Dostojno je i pravedno je, da otac obitelji, poput svećenika u crkvi Božjoj, sakupi jutrom i večerom družinu svoju, da s njome zajedno provede koji časak u tihoj molitvi, da sazove sveti Božji blagoslov na sebe i kuću svoju, na trude i baštine svoje. Dostojno je i pravedno, sveto i spasonosno, da kršć. obitelj nakon šest dana provedenih u radu, provede sedmi dan — nadjelju — u pobožnoj molitvi, pohađajući skupno crkvu, slušajući sv. Misu i baveći se drugim pobožnim djelima.

U gradu Cezariji — a taj leži u jugozapadnoj Palestini na obali Sredozemnog mora — življaše u doba Apostolsko obitelj Kornelija, stotnika rimskoga. Bila je ta obitelj jošter obavita tamom poganstva, ali kroz tu tamu već prodirahu zrake evanđeoske svjetlosti. Sveto Pismo svjedoči, da je Kornelije bio »pobožan i bogobožan sa svim domom svojim, dajući mnoge milostinje puku i moleći se Bogu bez prestanka«. I molitva poganske obitelji doprije do prijestolja Božjega i isprosi vanrednu milost. Jer anđeo Gospodnji javi

se Korneliju, dok bje na molitvi i kaza mu: »Molitve tvoje... uzidoše na spomen pred Boga«. I poduči ga anđeo, da pošlje u Jopu — grad ne daleko od Cezareje — ljude, koji će naći poglavicu Apostolskoga Petra, a taj će doći i učiniti sve što treba. I dođe glavom poglavica Apostolski k obitelji Kornelijevoj i poduči ju u vjeri kršćanskoj. I dok još Petar govoraše s Duh Sveti na sve, koji slušahu riječi. I zadiviše se vjerni od obrezovanja, koji bijahu došli s Petrom, što se i na neznabošce izli milost Duha Svetoga. I Petar pokrsti svu Kornelijevu obitelj i osta kod njih nekoliko dana (Dj. Ap. 10.). — Eto vidite koliko blagotvornih učinaka donosi pobožna molitva u obitelji!

Uznastojte, br. pr. svi redom, da život molitve zavlada u obiteljima našim! Uznastojte, da se sačuva ili uspostavi, gdje ga nema, onaj hvale vrijedni običaj naših starih, da svake večeri svaka kućna čeljad prije ili poslije jela izmoli sv. Ružarje! Oh koliko ćete time usrećiti svoju obitelj! Blagoslov Božji bdije nad onom kućom, u kojoj se Bog moli, a taj Božji blagoslov nosi sobom obilje dobara vremenitih i vječnih.

III.

Još jedan pogled u sv. Nazaretsku kućicu. Vidjeli smo kakav život u njoj vlada: život rada i molitve. Da vidimo kakav duh tu vlada.

Duh, koji u sv. Nazaretskoj kućici vlada, duh je Božji, a to je, moja mila i draga braćo, duh, koji isključuje sve, što je griješno, ružno, neplemenito, a uključuje u sebi sve, što je sveto, lijepo, uzvišeno. Duh je to, koji sve oplemenjuje, posvećuje, usrećuje.

Tà pogledajte sv. Nazaretsku Obitelj pod utjecajem toga duha, duha Božjega! Jeste li vidjeli kadgod biserima nanizanu kolajnu? Ili jeste li vidjeli kadgod pun, jedar grozd? Kao što se na kolajni biser do biseru reda i kao što se na punom jedrom grozdu jagoda do jagode rumeni: tako se sjaji vrlina do vrline na svakome članu ove svete Obitelji. A sve troje spaja jedan čvrsti vez, vez ljubavi međusobne, vez sloge nepomućene. Nikad jedno drugome gorke besjede, nikad pogleda, koji ne bi odavao posvemašnje štovanje, nikad pomisli, u kojoj bi bilo ma trunka sumnjičenja.

A promotrite koliki se mir zrcali u očima onih triju svetih osoba; koliko zadovoljstvo opažate na njihovom licu, premda žive u skrajnjem siromaštvu, premda trpe svakojake oskudice, a imale bi pravo, uzevši u obzir njihovo uzvišeno dostojanstvo, na najsjajnije udobnost! Duh zadovoljstva vlada u Nazaretskoj Obitelji, onaj duh, koji se u svemu i po svemu prilagođuje svetoj Božjoj volji; koji ne poznaje zavisti prema obilju drugih, niti se buni protiv društvenog poretka, niti mrmoši na Božju Providnost.

I premda su sve osobe ove obitelji visokoga roda, premda kraljevska krv teče njihovim žilama, ništa ipak nema u njihovom vladanju što ne bi odavalo duh duboke poniznosti, onaj duh poniznosti, koji ne precijenjuje samoga sebe, te se ne nadmeće ni nad kim, nego svakoga smatra svojim bratom i svakome nastoji doći ususret.

I što ću vam dalje, br. moja draga, govoriti o tom duhu, koji je vladao u sv. Nazaretskoj kućici? Rodovi duha Božjega jesu: ljubav, radost, mir, ustrpljivost,

čistoća (Gal. 5²²) i svaka druga vrлина; a svega toga u izobilju bijaše u sv. Nazaretskoj kućici.

Uznastojte braćo predraga, da taj duh, duh Božji i u našim obiteljima zavlada! Ne dajte se zavesti od pokvarenoga duha svijeta ovoga, čiji su rodovi: preljubočinstvo, bludnost, besramnost, neprijateljstva, svade, pakosti, srdnje, raspre, nesuglasja, razdori, zavisti, ubistva, pijanstva, proždrljivosti, sablazni i ostala ovakova (Gal. 5¹⁰), koja unose propast u obitelji. Vi znadete, br. dr., kako se na žalost taj iskvareni duh svijeta ovoga uvlači malo po malo u obitelji naše; vi znadete, da ih ima, koji vam propovijedaju sreću obiteljskog života izvan Isukrsta; kao da se i bez Njega i bez duha Njegova može sretan život provoditi. Nemojte se varati, br. dr. »Ne vjerujte svakome duhu, nego kušajte duhove, jesu li od Boga, jer mnogi krivi proroci iziđoše na svijet«. (I. Iv. 4¹), da zavaraju obitelj lažnim naukama i praznim obećanjima, da ih otuđe od Isukrsta i od Njegovih načela. Takav duh nazivlje sv. Ivan Apostol, da je duh Antikrstov, duh laži i prijevare (I. Iv. 4³⁻⁵), koji je na propast svakome. Ali vi, br. dr., koji ste od Boga, duhom se Božjim punitite i po duhu se Božjem ravnajte i po načelima Isusovim život u svojoj obitelji urediti, da se ispunite svakom puninom Božjom.

A ti, sv. Nazaretska Obitelji, uzore-obiteljji učini, da u svim našim obiteljima zavlada onakav duh, kakvim si ti prožeta bila; duh ljubavi i sloge, duh zadovoljstva i poniznosti, duh međusobnog štovanja i doživotne vjernosti, duh svetosti i zdravog shvaća-

nja, duh pravg kršćanstva, duh Božji, koji da usreći obitelji naše, a po njima i sav narod naš, vremenito i vječno.

UDOVAČKO DOBA.

I.

Život čovječji, br. m. predr., veoma je nestalan. Često se izmjenjuju radosni i žalosni časovi; kao i vrijeme, koje je sad lijepo sad ružno, sad vedro sad opet kišovito.

Eno vam djeteta! Ono bezbrižno i veselo gleda u svijet kao u ružičastu zoru. Mladić isto tako, ali je budućnost ovome već nekakvim oblačićem zastrta. Dode muževno doba i eto brige, neugodnosti, poteškoća...

Promislite na svadbeni dan! Koliko veselja bilo tada u vašemu srcu! Sve vam cvalo pred očima. Ali kasnije kolike promjene! Koliko razočaranja bilo sa strane muža, bilo sa strane žene.

A promislite koliko boli i tuge, kad vam umrla koja draga osoba: otac ili majka, brat ili sestra, sin ili kći....

No mislim, da tužnijega časa u životu ljudskom nema, što kad se ženidbeni drug preseli na drugi život, kad muž postane udovcem, žena udovicom. Težak je to udarac i od golemih posljedica; nosi sobom promjenu života.

Naviknuti na međusobnu ljubav, na zajednički život, na izmjenično radovanje u sreći i žalovanje u

nesreći: odjednom ostaje jedan ženidbeni drug osamljen. Ostaje kao polomljeno stablo; kao kuća, kojoj se dva zida srušila. Sveto Pismo kaže nam, da su muž i žena jedno tijelo; nestatkom jednoga druga, to tijelo dakle kao da biva prepolovljeno.

A takova prepolovljenja, takovi udarci česti su, veoma česti u životu ljudskom. I ovdje među mojim slušateljima imade ih možda i dosta, koji su taj udarac pretrpjeli, imade ako ne udovcâ ali svakako udovica.

O njima se rijetko kada čuje govoriti sa oltara, a ipak i ta dob života ljudskoga zaslužuje osobite pažnje.

Vama će dakle, udovci i udovice, biti upravljena danas moja riječ; t. j. ne samo vama, nego i ostalim mojim svjetovnim slušateljima, jer se lasno može dogoditi, da i oni u takovo stanje dođu.

II.

Iz Svetoga Pisma razabiremo, da se Bog osobitim načinom brine za udovce i udovice. U ps. 67 „Bog se nazivlje »sudcem udovica«. Time se hoće kazati, da će Bog strogo suditi svakome onome, koji što na žao učini udovici, koji ju ucvijeli ili joj štetu nanese. Pošto je ona ostala bez svoga prirodnog zaštitnika — muža, to je Bog u svojoj velikoj dobroti uzimlje u zaštitu.

Među drugim propisima zakona, koji je Bog dao sa brda Sinaja narodu izraelskom, bio je i ovaj:

»Nemojte cvijeliti udovice i sirote. Ako li koju ucvijeliš u čemu god i poviče k meni, čut ću viku njezinu... i zapalit će se gnjev moj i pobit ću

vas mačem, pa će vaše žene bit udovice i vaša djeca sirote».

Vidljivim načinom skrbio se Bog u Starom Zavjetu za uzdržavanje udovica. On izdade naredbe za sav izraelski narod, da desetinu od dohodaka svojih ostavi za siromahe i udovice.

»Svake treće godine odvoj svu desetinu od dohoda svojih one godine i ostavi ga u svom mjestu. Pa neka dođu Leviti i došljaci i sirote i udovice, što su u mjestu tvojem i neka jedu i nasite se, da bi te blagoslovio Gospod Bog tvoj u svakom poslu ruku tvojih, koji bi radio«. (Deut. 14²⁵).

Na drugom mjestu zapovijeda (Deut. 24¹⁰):

»Kad žanješ ljetinu svoju na njivi svojoj, ako zaboraviš koji snop, ne vraćaj se, da ga uzmeš: nego pusti, da ga pokupi došljak i sirota i udovica, da bi te blagoslovio Gospod Bog tvoj u svakom poslu ruku tvojih«.

»Kad treseš masline svoje ne vraćaj se, da pobe-reš, što je ostalo na stablima, nego ostavi došlja-ku, siroti i udovici«.

»Kad trgaš vinograd svoj ne paljetkuj ostavlje-nih grozdova, nego neka budu za došljaka, za sirotu i udovicu«.

I kad je ko prinosio Gospodu u zahvalu za primljene milosti žrtvu zahvalnicu, dio od te žrtve imao je pripasti također udovicama (Deut. 16¹¹).

Vidite li, br. predr., kako je krasne naredbe Gospod bio postavio na uhar udovica!

I u apostolsko doba posvećivala se velika briga udovicama. Prvi kršćani imadahu sve zajedničko, pa se dijelila hrana svaki dan svakomu prema potrebi. No jer se podigoše tužbe sa strane Grka na Židove,

da se njihove udovice zapuštaju, kad se dijeli hrana, to apostoli izabraše sedam ljudi, punih Duha Svetoga i mudrosti, te ih postaviše kao nadstojnike pri diobi hrane. To je prvih sedam sv. Đakona, poslužnika svećenika i biskupa (oni, koji pri svečanoj sv. misi pjevaju Evandelje), od kojih je prvi i najslavniji poznati vam prvomučenik sv. Stjepan. Tako dakle i ova sv. služba — poslije misništva najčasniji red u Crkvi — u neku ruku potekla je iz skrbi za udovice.

No važnije je znati, da se u prva vremena kršćanstva udovice uzimahu za službu u Crkvi Božjoj. Zvale su se lat. Đakonise. To razabiremo iz poslanice sv. Pavla Timoteju. Sv. Pavao piše naime Timoteju, biskupu u Efesu, kakove žene smije uzeti u službu crkvenu: »samo udovice postarije ne mlade od šezdeset godina, i koja je bila jednomu mužu žena, i koja ima svjedočanstvo u dobrim djelima, ako je gostoljubiva bila, ako je svetim noge prala, ako je nevoljnim pomagala, ako je išla za svakim dobrim djelom«. (I. Tim. 5⁹).

Nema se ovo razumjeti, kao da su te udovice imale koji sv. red. Isukrst je samo muške odredio za djelatelje sv. Sakramenata. Bile su to samo pomoćnice svećenicima pri krštenju ženskih osoba, i pri poučavanju katekumena t. j. onih, koje su se pripravljale na sv. krštenje. Bila je svakako časna služba.

Eto vidite, br. predr. koliko se Gospod skrbi za udovice! Eto vidite li, kako su one u časti u Crkvi Božjoj! Ovo je na veliku utjehu udovicama; ovo ih mora napuniti svetim ponosom. No istodobno mora ih potaknuti na sveti život. Apostol naroda sv. Pavao kaže, kakav život moraju provoditi udovice, a to se

uz neke iznimke i na udovce odnosi. Zaustavimo se br. predr. u promatranju toga što sv. Apostol udovicama propisuje. (I. Tim. 5).

* * *

Sv. Apostol razlikuje troje vrsti udovica: mlade udovice, zatim one, koje imaju djece i roditelje još u životu, te napokon postarije. Svakoj od tih propisuje sv. Apostol posebni način života, a za sve uopće veći, da budu bez prijekora. (I Tim. 5.).

Za mlade udovice kaže: da je najbolje da se udaju, rađaju djecu, kuću ređe. A to za to, da ne podlegnu raznim napastima, kojima je izloženo udovačko doba. Jer se često dogodi, opaža isti sv. Apostol, da mlade udovice neuredno žive, besposlene skiću se po kućama, jezične su i znatiželjne preko svake mjere; govore što ne treba i što se ne pristoji. Za takove bez sumnje najbolje je, da poslušaju Apostolov savjet, te nadu muža i u redu žive u svojoj kući.

»Ako li koja udovica, kaže sv. Apostol, ima djece ili unučad, neka se uči prije svega upravljati svojom kućom i zajam vraćati roditeljima: jer je ovo ugodno pred Bogom«. Hoće dakle sv. Apostol, da takove prehranjuju svoje ostarjele roditelje i da se svom pomnjom brinu oko uzgoja svoje djece. Brigu svoju oko toga moraju podvostručiti, jer djeca nemaju oca, koji bi se zajedno s majkom imao za njih brinuti. One dakle same imaju se brinuti. To je stroga njihova dužnost, koja ih već po naravnom zakonu veže. Za to je ugodno Bogu, da se to čini.

Lijepu je pouku u ovom pogledu dao sv. crkveni Naučitelj Jeronim uglednoj udovici Salvini. On joj pisa: »Imaš dakle, Salvina, one, koje ti je odgajati: misli da u njima imaš pokojnoga muža. Za jednog muža dade ti se dvoje djece; umnoži se broj ljubljenih lica. Što si bila dužna mužu, vraćaj djeci. Žalost za njim, koji ti je daleko, ublaži ljubavlju prema onima, što su kod tebe. Nije mala zasluža pred Bogom dobro odgajati djecu«.

Takova udovica bje sv. Monika. Njezin sin sv. Augustin piše o njoj, da je u svemu bila onakova, kakova po riječima Apostolovim, mora da bude prava udovica. Jer je zaista ona bila jednomu mužu žena, roditeljima je vraćala zajam, kućom svojom pobožno je upravljala, svjedočanstvo u dobrim djelima imala, djecu dobro odgojila, rađajuć ih toliko puta koliko bi ih vidjela da se odalečuju od Boga. (Isp. IX.).

Takova bje časna Marcela, bogata i ugledna rimska gospođa, koja već sedmog mjeseca nakon vjenčanja ostade udovicom. Njezine vrline pohvalom ističe sv. Jeronim. A među drugim vrlinama uznosi njezinu djetinju ljubav i poslušnost prema još živoj majci. »Materi tako bi poslušna, da kadšto činjaše, što joj je bilo i proti volji. Tako majka, ne imajući sinova ni unučadi, a ljubeći svoj rod željaše sve dati bratovoj djeci. Marcela je naprotiv željela, da se sve dade siromasima; ali opet nije htjela suprotiviti se materi; i tako sve svoje golemo bogatstvo (u vrijednosti od više milijuna kruna) dade djeci materinog brata. voleći izgubiti imetak, nego srce roditeljsko ožalostiti«. (Posl. Prin.)

Takova bje sv. Margarita, kraljica Škotska, koja poslije smrti svoga muža sva se dade na činjenje

dobrih djela, a djecu tako sveto odgoji, da većina od njih postadoše sveti. A i mnoge druge svete žene lijepim su primjerom kršć. udovicam, da štiju roditelje i djecu sveto odgajaju.

Eto što imate činiti, vi mlade udovice koje imate djece i roditelje svoje u životu. Mjesto da kradete u lijenosti Bogu dane, prihvatite se ozbiljnoga posla, kojim ćete što zaraditi za uzdržavanje djece i starih roditelja svojih. I mjesto da se skičete ko zira kojekuda, i zlatno vrijeme tratite u šuplje zabave ili u ženska pretresivanja: držite se domaćeg topraga, ne izlazite bez potrebe iz kuće svoje, pazite na djecu svoju, poučavajte ih u dobru, odvrćajte ih oda zla, učite ih moliti se dragome Bogu za njihovog pokojnog roditeljka Duša pokojnog vašeg druga radovat će se vašem skromnom životu i brizi, koju ulažete oko djece svoje, a višnji Bog primit će vam to u zaslugu za život vječni.

* * *

Sv. Apostol progovara nadalje udovicama treće vrsti, t. j. postarijima. Njima zapovijeda, da provode život u molitvi i skromnosti. »A koja je prava udovica i osamljena nek se uzda u Boga i nek ustraje u moljenju i pobožnosti dan i noć. Jer koja živi u nasladama živa je umrla«. (I. Tim. 5.).

Važna je veoma ova Apostolova opomena; važna ne samo za postarije udovice, nego i za mlade i ne samo za udovice, nego i za udovce. Zaustavimo se stoga br. predr., da ovo malo pitanje promotrimo!

Ponajprije naglasuje sv. Apostol molitvu. Uopće u svakoj dobi ljudskoga života dužnost je moliti se Bogu i potrebno je to čovjeku veoma. No oso-

bitim načinom dužne su udovice baviti se molitvom i to s trojakog razloga:

1. Jer su one ostale bez muža, koji je bio njihov hranitelj i potpora njihova. Ostale su osamljene, treba im dakle pomoći. No svijet za njih malo haje, braća i sestre zapuštaju ih, djeca su možda još nejakia ili su oženjeni, pa se imaju skrbiti za svoju obitelj. Tko će dakle uzeti u zaštitu i pod skrb zapuštene udovice? Bog će to učiniti. Čuli smo kako se On u Svetome Pismu nazivlje zaštitnikom udovica, K Njemu dakle imaju se udovice obraćati, u Nj se uzdati kako Apostol ističe, i Njemu se često moliti.

2. Udovice su izložene žestokim napastima u mnogom pogledu. Jer su bile u ženidbenom stanju i kušale slasti i udobnosti ovoga života, lako da ih davao prevari i zavede na nedopuštena djela. Potrebno je dakle, da se pobožnom molitvom oružaju proti napadajima neprijatelja duše svoje. »Moli se Bogu tako često, da ovakav štit odbija od tebe strijele pomisli, koje obično napadaju na mladež. Nije lako, ili bolje reći nije moguće, da čovjek neće osjetiti prvih duševnih zabuna, jer grješna podraživanja škaklju svaćiju krv«. Tako sv. Jeronim opominje mladu udovicu Salvinu.

3. Treći razlog zašto se udovice imaju mnogo moliti jest dužna ljubav prema svome pokojnome drugu. Ona, koja je ovdje na zemlji s njim dijelila sreću i nesreću, žalost i radost, zar da ga se sad, kad je u grobu, ne sjeti pobožnom molitvom, zar da se ne moli danomice Gospodu za upokoj njegove duše? Kad toga ne bi činila, tim bi pokazala,

da nije nikada u njezinome srcu bilo prave ljubavi prema njezinome mužu.

Svete udovice svakog doba držahu za svoj glavni posao molitvu. Sjajan je tomu primjer ona odlična udovica, koju nam spominje sv. Luka u svom Evanđelju. (L. 2³⁶ i d.) Zvala se Ana proročica, kći Fanuelova, od koljena Aserova. Bila je već u dubokoj starosti, od osamdeset i četiri godine, od kojih 55 godina sprovedenih u udovačkom stanju. Pa čime se u glavnome kroz taj dugi niz godina ona bavila? Sv. Evadelist ističe: »Ne odlazaše od hrama nego služaaše Bogu dan i noć postom i molitvom«. Eto ona provodi dane svoje u blizini hrama, tamo češće zalazi, da se Bogu moli. Nekoji sv. Oci pače kažu, da je stanovala u istom hramu, t. j. u izvanjskom dijelu hrama jeruzalemskoga, oko koga bijahu sagrađene mnoge male sobe, u kojima stanovahu pobožne duše, one, koje se posvema Bogu posvetiše. A među takovima bje i udovica Ana. (Ambr.) »Žena svederne molitve i časne starosti, koja po svemu bje dostojna, da posvjedoči za utjelovljenog Boga« (Beda). I gle! kako Gospod nagradi udovačku pobožnost! Ana bje dostojna, da prva od ženâ vidi bož. Spasitelja i da Ga proslavi. Jer kad Isus bi prikazan u hramu četrdeseti dan nakon poroda, nađe se u hramu pored starca Šimuna i ova sv. udovica, te vidje Isusa, i upoznade Ga za Spasitelja, te javi dolazak Njegov mnogim pobožnim dušama.

Ili eno vam sv. Elizabete grofice Turinške! Kad joj muž, plemeniti grof Ljudevít, poginu u križarskoj vojni, ona se sva dade na molitvu. Po čitave satove znala je provesti u razmišljanju. Moli-

tva joj bje najdražom zabavom, u njoj nalažaaše utjehe u tugama i neugodnostima, koje ju snadoše u udovačkome stanju. Pa eto tu pobožnu udovicu štujemo dandanas na oltarima!

Ili eno vam sv. Ivane Franciske Fremiot, udovice baruna de Chantal (ž. od 1572—1642). Kad joj muž bi ubijen u lovu, ona ostavi svijet i posvema se Bogu posveti. Da Bogu revnije služi ustanovi red od Pohodjenja bl. Dj. Marije i u njemu proživi punih 28 godina neprestano se Bogu moleći. Pa eto takova udovica zavrijedi, da ju g. 1767. papa Klement XIII. sveticom proglasi!

Kršć. udovice, koje me slušate! Opominjite se Apostolove zapovijedi, da život svoj provodite u molitvi. Neka vam je molitva draža od ijedne zabave; neka vam ona razgovara samoću i od Boga isprašava svaku pomoć; neka vas u duhu združuje s pokojnim vašim drugom; neka vam ulijeva u srce utjehu i radost i neka vam zaslađuje gorkosti vašega života.

III.

Sv. Apostol zapovijeda jošter udovicama, da provode skromni život.

Skromni život posvema se slaže sa udovačkim stanjem. Udovci i udovice nemaju se više čemu od svijeta nadati. Za njih je svijet izgubljen. Njihova brigada dakle mora biti samo, kako će Bogu ugoditi. Nijesu za njih zabave i rastrešenosti svjetske, nijesu skupocijene oprave ni zlatni nakiti, nijesu kazališta ni plesovi. Za njih je samoća; za njih je njihova kuća i crkva. I pred svijetom gubi puno udovica, koja se kiti i ponosito vlada kao kakva djevojčica ili mlada

nevjesta. Udovica, »koja živi u nasladama živa je umrla« govori sv. Apostol.

U poslanici, upravljenoj odličnoj udovici Salvini, ruža se sv. crkveni Naučitelj Jeronim pomašanju nekih udovica svoga vremena; kudi njihovo raskošno i razbludno življenje jedkovito kako samo to Jeronim znade. A istodobno nadoveza Pavlovoj opomeni nekoliko naputaka, po kojima Salvina da živi. Naputci veoma korisni svakoj udovici:

»Ti, koja si u muževlju grobnicu na jedanput sve slasti ukopala, koja si nad njegovim nosilima isprala suzama lice namazano rumenilom i bjelilom, te skinuvši sa sebe bijelu odjeću obukla si se u korut i obula si crne papuče; ne trebateš ničesa drugoga već da stalno ustraješ. Post, bljedoća i crnina nek su ti nakit.

»U tvojoj kući nek ne bude ništa komedijaškoga ni besramna. Nek su ti družba udovice i djevice, i nek su ti razgovor čeljad tvoga spola. Kad je uza te sveta tvoja majka i tetka, vječita djevica, ter si u njihovom društvu bez straha, ne prilikuje ti tražiti pogibeljnih sveza s tuđom čeljadi«

Tako skromni život provodila je Judita. Bit će vam poznata ova odlična udovica Starog Zavjeta. Posebna je knjiga u Svetome Pismu, u kojoj se rišu njezine vrline. Živjela je u malenom gradu Betuliji, u gornjoj Galileji, nedaleko poznatog nam Genzaretskog jezera. Muž njezin zvao se Manase, a umrije u vrijeme žetve ječmene. Jer kad stajaše u polju kod onih, što vozahu snoplje uhvati ga vrtež u glavi od sunca (sunčanica) te umrije. Tako Judita osta udovica A bijaše, kaže Sveto Pismo, još mlada, lijepa i veoma bogata. Muž joj ostavi silno bogastvo i mnogu družinu i veliko imanje, puna stada goveda

i ovaca. Mogla je dakle Judita sjajno živjeti. A ipak što čini? Navrh svoje kuće načini malenu sobicu za sebe i za svoje sluškinje. Na istoku je krov kuća ravan (kao taraca), pa je lako Judita mogla onu sobicu načiniti. I u njoj zivljaše, kaže Sveto Pismo, zatvorena sa sluškinjama svojim, te imajući oko svojih bokova kostrijet postijaše sve dane života svoga osim svećanih dana. I bijaše kod svih na dobrome glasu, jer se bojaše Gospoda veoma i ne bješe nikoga, ko bi govorio o njoj zlo.

Pa eto, tom skromnom udovicom posluži se Gospod, da učini stvar veliku. Jer ona odrubi glavu Holofermu, koji bješe poveo silnu vojsku na Izraela i tim spasi narod svoj od sigurne propasti. Sav narod izraelski proslavi ju kao svoju spasiteljicu. Sam veliki svećenik sa odabranom kitom Božjih službenika dođe iz Jerusalema, da pozdravi Juditu, te je blagoslovi govoreći: »Ti si slava Jerusalema, ti radost Izraela, ti dika puka našega«. Sveto Pismo još govori o njoj: Judita bi velika u Betuliji i najslavnija u svoj zemlji Izraelskoj I poživlje 105 godina, a kad preminu plaka za njom sav Izrael sedam dana. — Eto kako bje proslavljena skromnost udovačka!

Daleko od vas, kršć. udovice! svaka pomama za modama, za raskošjem, za uživanjem svijeta ovoga. U skromnosti provodite život svoj nastojeći, da ga ispunite molitvom i dobrim djelima. Ako vam što novca ostane od namirenja stvari potrebitih za život dajte siromasima, dajte crkvi, dajte u dobre svrhe, »da dobijete slavu Gospoda našega Isukrsta, i On da vam da utjehu«. (II. Sol. 2¹⁵).

STARAČKO DOBA.

I.

Vi znadete, br. predr., što se svakog dana događa sa suncem na nebu. Ono se jutrom rano pojavi na svodu nebeskom, onamo iza gorâ, u ružičastoj zori. Zatim se penje sve više i više po svodu nebeskom dok ne dođe o podne do najvišeg vrhunca. Tada kao da neko vrijeme popostane; ali odmah zatim počinje se nagnjati prema zapadu, spušta se sve niže i niže, dok ne uroni u dubinu morsku.

Eto vam slike ljudskoga života! Istok sunca: to je rođenje čovjeka; uspinjanje: to je mladenačko doba; suce na zenitu: to je muževlje doba. Od ove dobi naš život počinje se nagnjati k zapadu, primiče se grobu. To je starost. Zapad sunca — smrt čovjeka.

Izaija prorok slušao je jednoga dana neki tajinstveni glas. Glas govori: »vi či!« A Izaija: »šta da vičem?« I opet onaj tajinstveni glas: »Da je svako tijelo trava... Suši se trava i cvijet otpada, kad duh Gospodnji dune na nj; doista je narod trava«. (Iz. 40 7).

Dâ, br. predr., život naš sličan je cvijetu poljskom, koji brzo uvene i izgine. Brzo prođe mladenačko doba, brzo i muževlje i prispiju godine, koje nam nijesu mile. (Prop. 12 1).

Starost počinje iza 60 godine. Do šezdesete godine čovjek je još nekako svjež, iza šezdesete snaga ga izdaje. Stoga sv. Crkva oslobađa od posta one, koji prevališe šezdesetu godinu; jer je starost kao i bolest.

Mi smo, br. predr., promatrali život naš u raznim njegovim fazama: u djetinjskoj, mladenačkoj, muževljoj dobi; promatrali smo život u obitelji i život udovački: stanimo danas da promotrimo zadnju dob ljudskoga života: staračku. Možda svi ne ćemo dočekati starost, tâ znate i sami da ih mnogo i mladih umire; neće ipak biti bez koristi za sve nas ovo razmatranje, koje je u prvom redu namijenjeno starcima. Jer baš za to, što ne znamo, kad će nas smrt stići, moramo na nju vazda biti spravni svejedno kao da smo već ostarjeli.

II.

Starost je najčasnije doba života ljudskoga. Starac je kod svih naroda u svako doba bio štovan; on predstavlja veličinu čovječju, on predstavlja vlast, ozbiljnost, razumnost, mudrost. Naš narod kaže: mladost ludost — starost mudrost.

I kad mi hoćemo si predstaviti Gosp. Boga, na koji način si ga predstavljamo? Kao časnoga starca srebrnih vlasiju, sijede brade, navorana lica. Tako nam Ga redovito slikari predstavljaju. Ili kad pomišljamo na davne one patrijarke, muževe Božje: Abrahama, Izaka, Jakova, kako da ih drugojačije predstavimo, nego kao časne starce? Ili sv. Apostole: Petra i Pavla, Andriju i Jakova itd., svete biskupe n. pr. sv. Vlaha, sv. Nikolu, sv. Augustina, sv. Ambroza i dr.? I opet drukčije ih mi i ne možemo zamisliti do časnim starcima. Starost kao da pridodava nešto njihovoj svetosti, njihovome ugledu. Čini nam se, da bi bili puno manji pred našim očima, kad bi nam ih ko na slici prikazao kao mladiće.

Svećenstvo je najugledniji stalež na svijetu; svećenik, pa bio i mlad, Božji je namjesnik na zemlji. Pa vidite li: svećenik se u grčkom i lat jeziku zove presbyter, što znači starac. Čini se kao da svećenik ne može imati ugleda, ako nema nekog bar prividnog obilježja starosti.

U Svetom Pismu na mnogo mjesta uznosi se starost: »Slava je mladićima sila njihova, a starcima čast sijeda kosa (Pr. S. 20²⁹). Sijeda je kosa slavna kruna (Pr. S. 16³¹). Mudri Sirah opominje mladića: »Nemoj mimoći pripovijedanje staraca, jer su oni naučili od svojih otaca. Od njih ćeš se naučiti razumu i u zgodno vrijeme znat ćeš odgovoriti«. (Crkv. 8¹¹). A na drugome mjestu: »Stoj u društvu mnogih staraca i pridruži se iz srca njihovoj mudrosti, da možeš čuti hvaljenje Boga i da ti ne izbjegnu riječi hvale«. (Crkv. 6³⁵).

Jeremija prorok, da istakne okrutnost neprijatelja naroda izraelskog, spominje, da ni staraca nijesu poštedili. I da istakne tugu naroda svoga radi porušnja Jerusalema, plačujući kaže: »Starješine kćeri Sienske sjede na zemlji i muče, posule su prahom glavu svoju i pripasale kostrijet...« (Tužb. 4¹⁶).

Sam Bog hoće, da se poštuje starca: »Pred sjedom glavom ustani i poštuj lice starčevo i boj se Boga svojega. Ja sam Gospod«. (Lev. 19³²).

Časna je dakle staračka dob, časnija od ijedne druge dobi života ljuskoga, no baš zato ta dob mora biti veoma posvećena no ijedna druga.

Što je ko u većoj časti, taj se mora bolje vladati. Od svećenika i vi sami tražite čistiji, svetiji život, nego od jednog svetovnjaka, pa bio taj inače i u visokoj službi. Kako se odmah čudom čudite, kad čujete, da je koji svećenik u čemu pogrješio. Zašto? Jer je svećeničko dostojanstvo vrhu svakoga drugog.

Tako uopće i od starca traži se ozbiljnije, savršenije življenje. Nekoje pogrješke i lakoumnosti oprostiti će se mladiću ili mužu, nipošto starcu ili starici. »Bolje je dijete ubogo i mudro, nego kralj star a bezuman, koji se već ne zna poučiti«. (Prop. 4¹³).

»Tri su stvari, kaže mudri Sirah, odvratne duši mojoj: oholi siromah, lažljivi bogataš i starac, koji je lud i bezuman«. (Crkv. 25⁴). A ludost i bezumnost u Svetome Pismu znači opakost.

Radi triju razloga moraju starci i starice osobito svet život provoditi: 1. da poprave grijeh mladosti; 2. da dadu mlađima dobar primjer; 3. da se dobro sprave na smrt. Zaustavimo se, br. predr. u promatranju toga!

* * *

Prvi razlog zašto starci i starice moraju sveto živjeti, jest, da poprave grijeh mladosti. Svi smo mi, br. predr., ljudi slabi i nevoljni, koji lasno posrnemo na putu kreposti. Nitko od nas ne može kazati, da je bez grijeha. »Ako kažemo, da grijeha nemamo, varamo sami sebe i istine nema u nama«. (I. Iv. 1⁸). Jer i »pravednik pada sedam puta« na dan govori Sveto Pismo. (Pr. S. 24¹⁶). Bacite vi, starci i starice, jedan samo letimični pogled na svoj predašnji život, promotrite mladenačko svoje doba, ah koliko ćete mož-

da naći grijeha na sebi, koliko pogrješaka većih ili manjih. Eto sad je osobitim načinom vrijeme, da uzmete kronicu u ruke i Bogu se molite, da vam oprostí mladenačke zablude.

Tako je činio kralj David. U starosti svojoj sjećao se prijestupaka, počinjenih u mladosti svojoj, i ronio je gorke suze, i kroz plač molio je Gospoda: »Grijehâ mladosti moje i mojih prijestupaka ne pominji; po milosti svojoj Ti se mene opominji, radi dobrote svoje, Gospode!« (Ps. 24 7).

Tako je činio veliki crkveni Naučitelj sv. Augustin. On je pod stare dane svoje oplakivao mladenačke zablude i Bogu zahvaljivao, što ga je na pravi put priveo i grijeha mu oprostio. »Hoću da ostane, tako on piše, uspomena gnjusoba mojih i putenih naslada, koje bjehu pokvarile dušu moju; niti ću ih kazati za to, što njih ljubim, nego za to, da uzljubim Tebe, o moj Bože. Iz ljubavi dakle prema Tebi spominjem u gorkom promišljanju zle, ljuto zle staze mladosti svoje Jer u prvoj mladosti svojoj gorio sam od žeđe za niskim nasladama i nijesam se žacao zaći u šumu tamnog ljubakanja. Tako se nagrđí ljepota duše moje, i dok sam tražio omiliti sebi i svijetu, postadoh gnjilež i smrad pred očima Tvojim«. (Isp. II. 1).

Tako bi svaki starac i svaka starica morali promišljati na prošle dane života svoga i za oprost pređašnjih grijeha Bogu se moliti. Pače u tu svrhu imali bi Bogu prikazivati staračke boli i neugodnosti. Jer u ovoj dobi čovjek imade najviše križeva; najviše neugodnosti; eto lijepe zgode, da strpljivim podnašanjem tih nevolja dadu zadovoljštinu vječnoj Pravdi.

* * *

Pored toga moraju se starci i starice dobro vladati baš i za to, da dadu mladima dobar primjer. Oči mladih uprte su na starije i vladanje starijih nasljeđuju mladi. Sveto Pismo potiče mladića, da zalazi u društvo staraca (Crkv. 6 35), jer se predpostavlja da će čuti hvaljenje Boga, da će se naučiti svakome dobru. Koliko bi dakle griješili starci i starice, kad njihov život ne bi davao mladeži dobra izgleda. Bož. Spasitelj kazao je: Teško svakome onome, po kome dođe sablazan (Mt. 18 7), a eto u nijednoj dobi svojega života ne će čovjek svojim zlim življenjem drugoga tako lasno privesti na grijeh kao zlim životom u staračkoj dobi.

Toga radi plemeniti starac Eleazar volio je smrt podnijeti, nego dati rđav primjer mladima. On je živio u 3. vijeku pr. Is. u gradu Antiohiji, a taj je bio glasoviti grad u Siriji. Bio je, kako nam kaže Sveto Pismo, čovjek ugledan veoma i već u odmaknutoj dobi. A tada je vladao Sirijom i Palestinom kralj Antioh, čovjek okrušan i neznabožac, pa stade odvrćati milom i silom pobožne Židove od prave vjere. Uхватиše i starca Eleazara, te ga stadoše nagovarati, da jede od zabranjenog jela, da se time ogriješi o zakon Božji. Ali časni starac ni da bi čuo o tom. Silili ga, otvarajući mu usta i u njih stavljahu zabranjeno jelo, ali on mladenačkom jakosti protivljaše se i jelo iz ustiju izbacivaše. Jer je volio smrt, nego se ogriješiti o zakon Gospodnji. Tada dodoše k njemu neki prijatelji, kojima se sažali nad njegovim sjedinama, pa ga stadoše nagovarati, da se pričiní kao da jede od zabranjenoga jela, da tako prevari kralja i sebe oslobodi od smrti. Ali časni starac promisli na svoj život, promisli na duboku starost

svoju, »na uzvišeno dostojanstvo starosti svoje i na sjedine prirodene plemenitosti« pa odlučnim glasom progovori udivljenja vrijedne riječi: »Ne pristoji se našoj dobi pretvarati se, da ne bi koji mladić pomislio, da je Eleazar, starac od 90 godina, preokrenuo vjerom, te se mladi zbog mojega pretvaranja sablazne, i ja si time navučem ljagu i proklestvo na svoje sjedine. Jer ako bih i izbjegao za koje doba mukama od ljudi, ali ruci Gospodnjoj ne bih izbjegao ni živ ni mrtav«. — I poginu časni starac od krvničkog mača, ali uspomena njegova ne pogibe s njime: ona traje na vijeke. Svećenici svake godine čitaju povijest njegovog mučeništva, a u Svetom Pismu o njem stoji zapisano: »On umrije doduše ovome svijetu, ali ostavi dičnu uspomenu smrti svoje i sjajni primjer kreposti i hrabrosti ne samo mladićima, nego i svemu narodu«. (II. Mak. 6).

* * *

Osobiti pak razlog, s kojega moraju stari i starice sveto živjeti jest: da tako budu vazda pravni na smrt. Gospod i Spasitelj naš kaže: »Budite pravni, jer u čas, koji ne znate, doći će Sin čovječanski« (Mt. 24⁴⁴), da vas digne s ovoga svijeta i pozove pred svoj sud.

Čovjek, br. moja predr., u svakoj dobi života svoga mora biti spravan na smrt. Smrt je nestalna; njoj se ne zna sat ni čas. Doći će kao lupež, kad joj se najmanje nadamo (L. 12³⁹). Znaete i sami, koliko ljudi umire u muževljoj dobi, u snazi života; koliko u

svijetu mladosti, koliko i u prvoj, djetinjskoj dobi. Nema toga, koji bi mogao kazati: ja ću dočekati duboku starost, imat ću dakle vremena na smrt misliti i na nju se spravljati. Tko ti kaže, da ćeš dočekati duboku starost? Tko ti jamči, da ćeš i samo sutrašnji dan dočekati? Možda ste čuli kadgod onu lijepu priču bož. našeg Spasitelja o opakom bogatašu. »U nekoga bogatoga čovjeka, tako priča bož. Spasitelj urodi njiva veoma. I on stade u sebi misliti govoreći: Što ću da učinim, kad nemam u što, da saberem ljetinu svoju? I reče: Ovako ću učiniti: Srušit ću žitnice svoje i učinit ću veće, i ondje ću sabrati svu ljetinu i dobra svoja. I kazat ću duši svojoj: »Dušo! imaš mnogo imanje na mnogo godina; počivaj, jedi, pij, veseli se!« — A Bog mu reče: »Ludače! ovu ću noć iskati dušu tvoju od tebe, a što si pripravio, čije će biti?« (L. 12¹⁶⁻²¹). — Eto koliko je vrijedila stalnost onoga bogataša u dugo življenje! Eto koliko se možemo uzdati, da ćemo još živjeti! Svi mi dakle, klikogod nas je i u kojoj mudrago dobi života bili, moramo biti pravni na smrt.

No stari i starice nadasve moraju računati na skorbu smrt. To je prirodni zakon, kome izbjeci nije moguće. Mladić i djevojka može se donekle bar tješiti mislju, da po prirodnom zakonu ne će baš tako do brza umrijeti; muž i žena u snazi života isto tako; no nipošto stari i starice. »Mlad dakako može brzo umrijeti, ali star ne može dugo živjeti«. (Jer.).

Za vas je dakle, stari i starice, da se spravljajte na smrt. Za vas je, da se duhom svojim povučete sa ovoga svijeta, da se ostavite njegovih taština, ispraznosti i zabava. Što će to vama više? Vi ste jednom nogom već u grobu. To malo dana dakle, što vam

preostaje u životu posvetite Bogu, uložite za spas svoje duše, baveći se razmatranjem, molitvom i drugim dobrim djelima.

Pogledajte starca Berzelaja! Bilo mu je osamdeset godina, a živio je u mjestu Manehajimu s one strane Jordana. Čovjek vrlo bogat, a i veoma dobar. Kad je kralj David bježao ispred Apsaloma, sina svojega, nađe zaklonište kod Berzelaja, i ovaj ga hranjaše i svu pratnju njegovu nekoliko dana. Kad bi ugušena pobuna i kralj se David vraćao u kraljevske dvore svoje, pozove k sebi starca Berzelaja, da mu vrati milo za drago. »Ti ćeš sa mnom u dvor moj, tako mu kaza kralj, ja ću te hraniti kod sebe u Jerusalemu« — »Bog s tobom, kralju gospodaru, stade se braniti dobri starac, nije to za mene. Koliko ima vijeka mojega, da idem s kraljem u Jerusalem? Ima mi danas osamdeset godina; mogu li raspoznati dobro od zla? Može li sluga tvoj kusom razlikovati što će jesti i što će piti? Mogu li jošte slušati glas pjevačica i pjevačica? ... Pusti, da se sluga tvoj vrati, da umrem u svom gradu kod groba oca svojega i matere svoje«. (II. Kralj. 19³¹⁻³⁵). — Eto časni ovaj starac uviđa, da nijesu za nj svjetske slasti ni uživanja svijeta ovoga; za nj je, da se u samoći kod kuće svoje spravlja na sretnu smrt.

Ili em vam drugoga starca, časnijega i uglednijega od Berzelaja! U doba, kad se Isus porodio bješe u Jerusalemu neki čovjek po imenu Šimun. Bio je u odmaknutoj dobi s jednom nogom već u grobu. I taj časni starac samo je tijelom još bio na zemlji, njegov duh već se vijao nebeskim prostorjem. On se bavio neprestanom molitvom. »Bijaše pravedan i pobožan, kaže Sveto Pismo o njemu, i čeka-

še utjehu Izraelovu« t. j. Spasitelja svijeta; »i Duh Sveti bijaše u njemu«. I pobožnost njegova bje sjajno nagrađena već na ovom svijetu. Jer njemu sam Duh Sveti unaprijed kaza, da neće vidjeti smrti dok ne vidi Krista Gospoda. A četrdeseti dan po porodu bi Spasitelj prikazan u hramu. I Duh Sveti objavi to pobožnom starcu Šimunu i ovaj dođe u hram. I kad donešoše roditelji Dijetešce Isusa, da ispune za Njega zakon po običaju, uze Ga drhćući od silne uzbuđenosti starac Šimun u ruke svoje, i obuze ga rajsko veselje i zahvali Bogu i reče: »Sad otpusti slugu svojega, Gospode, po riječi tvojoj u miru; jer vidješe oči moje spasenje Tvoje. Koje si pripravio pred licem svijeta naroda: svijetlo na prosvjetljenje naroda i slavu puka Tvoga Izraelskog!« (L. 2²⁵⁻³²). Eto pobožni starac bje dostojan, da još prije smrti zagrlji Boga svojega, kojega je imao, da na vijeke uživa na nebesima!

Starci i starice! Kratko je još vrijeme vašega života. Možda samo jedna godina, možda nekoliko mjeseci, možda samo nekoliko dana. Ništa na svijetu dakle ne smije pritezati vaše srce. Nikakva isprazna misao ne smije zaokupljati vašu dušu. Ako itko to vi morate češće s Pavlom Apostolom uzdisati: Želim se rastaviti (s ovom zemljom) i biti s Kristom. (Fil. 1²³). I kako je starac Henoh u dubokoj starosti od 365 godina još svederno mladenačkim žarom hodio »po volji Božjoj«: činio, što je Bogu milo, pa za nagradu bi uzet od Boga na nebesa; tako i vi sveto živite i u sjedinjenju s Bogom provodite staračke svoje dane, da se s Njime sjedinite na nebesima nerazriješivim vezom za sve vijeke.

III.

Eto smo, br. m. predr. kroz ovo korizmeno doba u više navrata promatrali ljudski život. Promotriili smo razne faze ljudskoga života od koljevke sve do groba, od djetinjskog do staračkog doba. Promatrali smo dužnosti svake dobi, koje čovjek ispunjavajući postizava svoju zadnju svrhu: vječno blaženstvo.

Bacimo pri svrsi još jedan letimični pogled na ljudski život.

Možemo ga upriličiti jednom konjaniku. Konjanik jaše na bjesnome konju... Kasa najprije po ravnome, onda zakreće na brdo... popne se na vrhunac brda odakle puče krasan vidik na sve strane... Malo popostane, pa nizbrdo, sve brže i brže. A na putu nailazi konjanik svakoga časa na pogibelji, ponore. Ako konjanik nije oprezan lasno da s konjem propane za vazda. No zauzda li konja i njime vješto vlada, prebrdit će sretno svaku pogibao i naći se u divnoj ravnici s druge strane brda.

Razjasnit ću vam sliku:

Konj je vrijeme.

Konjanik je čovjek.

Ravnica na početku: djetinjsko je doba; uzbrdica: mladenačko doba; vrhunac brda: muževlje doba; nizbrdica: starost. Razni ponori to su svakovrsne zamke i pogibelji duševne u našem životu. Zauzdanje konja: to je vršenje dužnosti u pojedinoj dobi našega života. To vršenje naših dužnosti izbavlja nas od propasti i vodi k cvjetnastom perivoju, što je vječno blaženstvo.

Nastojmo stoga, br. m. predr., da u svako doba života našega dobro djelujemo. Vršimo savjesno sve

svoje dužnosti. »Dok vremena imamo činimo dobro« opominje nas apostol.

Gledajmo da dobrim djelima zaslužimo vječno blaženstvo. »A Bog svake milosti, koji nas pozva na vječnu svoju slavu u Kristu Isusu, On da nas, pošto malo postradamo usavrši, da utvrdi, da ukrijepi da utemelji. Njemu slava i vlast u vijek vijeka. Amen.« (I. Petr. 5₁₀).

ISUS — IZVOR ŽIVOTA.

I.

Mnogo je stvari, braćo predr., čovjeku drago i mnogo toga on želi: no ništa mu nije tako drago nit ista tako željno želi kao život. Ta što će čovjeku stvari ovoga svijeta, što će mu sav svijet, ako je mrtav? Toga radi sve blago i imanje svoje, sve sile fizične i moralne čovjek upotrebljava za održavanje i poljepšanje života. Promislite, koliko svakovrsnog rada na svijetu; koliko truda, muke i znoja kod pojedinih ljudi. A zašto? Za življenje. Ili promislite, što ne će čovjek učiniti u bolesti, da ozdravi, i što ne će potrošiti? On traži specijaliste, ide na daleka liječilišta, sva moguća sredstva upotrebljava samo da zadozdravlje i tim si produlji život.

Kad Naaman, vojvoda kralja sirskega, čovjek u časti i bogat veoma, bijaše ogubavio, otide iz zemlje sirske u zemlju Izraelsku, da potraži čovjeka Božjega, prcroka Elizeja i da ga zamoli za ozdravljenje. I

ponese na dar deset talenata srebra (a to bi bilo naših 90.000 Din.) i šest tisuća zlatnog novca (šekela — a to bi iznašalo naših 300.000 Din.), u sve dakle oko pol milijuna Din., osim drugih darova (IV. Kralj 5.). Vidite li, koliku svotu čovjek dava za život svoj.

Ili promotrite onaj dirljivi prizor, koji nam prikazuje sv. Ivan u svom Evandelju (5. 27.). U Jerusalemu za doba Isusova bijaše jedan ribnjak. U tom ribnjaku događahu se čudnovate stvari. Jer anđeo gospodnji silazaše u određeno vrijeme u ribnjak i voda se kretaše. I koji najprije silazaše u ribnjak, pošto se pokrene voda, ozdravljaše makar kakva bolest bila na njemu. Pa gle! koliko mnoštvo bolesnika ota svijeta strana kod tog ribnjaka! Sv. Evandje kaže, da ih bijaše mnoštvo veliko slijepih, hromih, usahljelih, a među tima neki čovjek, koji bijaše bolestan trideset i osam godina. I svi ti što željahu? Ah! vruće željahu ozdravljenje, produljenje života. Naravno ljudska sama po sebi to traži, za tim ide. I da ja danas priupitam vas, br. predr., želite li živjeti, svi ćete mi bez sumnje od prvoga do zadnjega odgovoriti: Dakako, da želimo živjeti. I da redom zapitam sve ljude na svijetu, svi će jednako odgovoriti; svak želi života.

A pomislite, br. predr., kako bi vam ugodno bilo, kad bih vam ja danas mogao pokazati izvor žive vode, koja bi imala tu čudesnu moć, da bi produljivala, odnosno davala život svakome onome, koji bi se iz tog izvora napio. Kako biste vi trčali k tom izvoru, pa bio on i daleko. Vi naravno mislite, da vam ja toga ne mogu pokazati, ali vam velim, i to pamтите dobro, sa svom sigurnošću vam velim, da uistinu po-

stoji takav izvor. Ne vjerujete? Čujte, što ću vam kazati.

II.

Imade u sredini Palestine, blizu glasovitoga grada Sihema, jedan zdenac, kojemu ima nekoliko tisuća godina, i još ga se i dandanas vidi. Zove se Jakovljevdzenac, jer se nalazi u polju patrijarke Jakova. Patrijarha Jakov i sinovi njegovi i stoka njegova pijahu iz toga izvora. Možete po tom i sami promisliti, koliko je star taj zdenac.

Jednoga dana popodne, otrag devetnaest vijekova, sjedaše umoran od puta na zdencu jedan, po obličju, ugledni Židov. U to dođe jedna žena Samaritanka, da zahvati vode. I onaj ugledni putnik zamoli ženu, da mu se dade napiti. A bijaše zabranjeno Židovima općiti sa Samaritancima, zato se žena začudi i reče: »Kako ti, koji si Židov, pitaš u mene žene Samaritanke piti?« A onaj putnik joj odgovori: »Da bi znala dar Božji i tko je onaj koji ti govori: Daj mi piti vode, ti bi pitala u njega i dao bi ti vodu živu«. Većma začuđena žena prihvati: »Gospodine! nemaš čime ni zahvatiti, a zdenac je dubok, odakle ti dakle voda živa? zar si ti veći od oca našega Jakova, koji nam daje zdenac i on iz njega pijaše i sinovi njegovi i stoka njegova?« Tada se onaj putnik uozbilji i pun uzvišenog dostojanstva stade besjediti sa nadnaravnim ugledom i višnjom stalnošću: »Svaki, koji pije od ove vode, opet će ožednjeti, a koji se napije od vode, koju ću mu ja dati, ne će ožednjeti do vijeka, nego voda, koju ću mu ja dati, bit će u njemu izvor žive vode, koja teče u život vječni«. (Iv. 4 14).

Taj ugledni putnik govorio je živu istinu, jer je On bio — vi ste Ga možda već prepoznali — jedinorođeni Sin Božji u ljudskoj puti. Jest, br. predr., On znade za izvor žive vode, koja teče u vječni život, i koja dava pravi život; On je pače sam taj izvor. Ta on je za to i sišao s neba na zemlju, da svijetu dade života; »Ja dođoh, da život imadu i to potpuno da imadu. (Iv. 10₁₀). On je na zadnjoj večeri svojim učenicima kazao, da je On put, istina, i život. (Iv. 14₆).

Plaćnoj Marti, koja mu javljala smrt ljublenoga brata Lazara, On utješljivo kaže: »Brat će tvoj uskrsnuti. Jer sam ja uskrsnuće i život. Koji vjeruje u mene, ako i umre, živjet će. Inijedan, koji živi i vjeruje u mene, neće umrijeti u vijekel!« (Iv. 11₂₃).

Drugom zgodom kazao je mnoštvu Židova u gradu Kafarnaumu: »Ja sam kruh života. Jer je kruh Božji onaj, koji silazi s neba i daje život svijetu. Uistinu, uistinu vam govorim: koji vjeruje u mene, ima život vječni!«.

Zaustavimo se, br. predr., da promotrimo tu važnu vijest. Zaustavimo se, da vidimo, u kojem je pogledu božanski naš Spasitelj izvor života.

On je u prvom redu kao Bog izvor svega života! Poznato vam je, da je Bog sve iz ničesa stvorio, da je on i čovjeka stvorio i u nj udahnuo duh životni. Neka zamuknu oni, koji govore, da je svijet sam po sebi postao: nebesa kazuju slavu Božju i djela ruku Njegovih glasi svod nebeski. (Ps. 18.). Mala djeca, koja još sisaju i ne znadu govoriti, progovorit će u obranu Stvoritelja i ušutkat će brbljavost Božjih

neprijatelja. (Ps. 8₂). Neka zamuknu oni, koji govore, da neživo može proizvesti živo: višnji Bog samo baca iskru duhu Svojega u neživo i ono oživljuje kao kosti, koje vide u duhu Ezekijel prorok usred polja; a bijaše ih vrlo mnogo i bijahu vrlo suhe: a Gospod Bog dunu u njih duh svoj i gle! uđe u njih duh i oživješe i stadoše na noge i bješe vojska vrlo velika. (Ez. 37₉). Tako Isukrst kao Bog jest početak svega života.

Posebnim načinom On je izvor života kao vječna Riječ Božja, kojom se sve stvori. U onoj znamenitoj riječi: »Fiat — neka bude«, koja dolazi u prvim retcima Svetoga Pisma, a kojom Svevišnji Tvorac stvori svjetlost, nebo, zemlju i sve, što je na njima živo i neživo, mnogi sv. Oci nazrijevaju drugu osobu Presv. Trojstva, jedinorođenoga Sina Božjega, Gospoda i Spasitelja našega Isukrsta. U tom smislu tumače i one psalmistove riječi: »Riječju Gospodnjom nebesa se stvoriše i duhom usta Njegovih sav ukras njihov.« (Ps. 32₆). U tom smislu Evadelist Ivan u početku svojega Evandelja ističe: »U početku bješe Riječ... I sve je po njoj postalo i bez nje ništa nije postalo, što je postalo. U njoj bijaše život i život bijaše svjetlost ljudima.« (Iv. 1₁₋₃). »I Riječ put učinjena bi i prebiva među nama i vidjesmo slavu Njegovu, slavu kao jedinorođenoga od Oca, puna milosti i istine.« (Iv. 1₁₄).

Pogledajmo, br. predr., iz dvaju primjera, kako bož. Spasitelj gospodari životom ljudskim i po miloga volji dijeli. Eno Ga u Betaniji. To je mjesto u blizini Jerusalema. Tu je umro prijatelj Njegov L a z a r. Marta i Marija, sestre Lazarove, izidoše u susret Go-

spodu i padoše pred noge Njegove plačući i naričući. A i mnogi Židovi, koji bjehu došli, da tješe ražalošćene sestre, plakahu. Gospod protrne u duši, smuti se, pa i On zaplaka. I čudahu se Židovi govoreći: »Gle! koliko ga ljubljاشة!« A neki govoraahu: »Ne moğaše li ovaj, koji otvori oči rodenome slijepcu učiniti, da ovaj ne umre?« Ali je Gospod najbolje znao, što se ima činiti i kako će se većma otkriti slava Božja. Zato upita: »Gdje ste ga položili?« A oni Ga povedoše ka grobu. Kod Židova u staro doba ne bijahu grobovi, kao što su naši u zemlji, nego bi se grob izdubio u pećini i unutra bi bio položen mrtvac stojeći ili sjedeći, a na vrata pećine stavljahu veliki kamen. Takav bijaše i grob Lazarev. Zato kaže sv. Evandjelje: »A bijaše pećina i kamen bijaše postavljen nad njom«. Tada reče Isus: »Dignite kamen!« A nastala veliko začuđenje kod sviju prisutnih. Što hoće On time? A Marta primetnu: »Gospode! već zaudara, jer su četiri dana, da je umro«. Ali joj Isus odvrati: »Ne rekoh li ti, ako budeš vjerovati, da ćeš vidjeti slavu Božju?« Digoše dakle kamen očekivajući velikom napeću, što će se dogoditi.... A Isus podiže oči k nebesima i podavši hvale nebeskome Ocu povika iza glasa: »Lazare, iziđi na dvor!« Čudna stvar! Kako On to izreče, onako se onaj, koji bješe u pećini, stade micati i iziđe na dvor. A bijaše obaviti platnom po rukama i nogama i po cijelom tijelu, a glava mu omotana ubrusom. Tako omotane pokopavahu Židovi svoje mrtvace. Tako omotan bje pokopan i Lazar a takav i iziđe na riječ Isusovu na dvor. Gospod ga je uskrsnuo, ali na njemu ostade mrtvačko odijelo, da se većma potvrdi očevidnost čuda. Onda reče Isus: »Odriješite ga i pustite da ide«. I odrije-

šise ga, te iđашe. (Iv. 11.) — Eto vam, br. predr., Onoga, koji dava život, eto vam izvor života!

Ili pogledajte bož. Spasitelja na zapadnoj obali ubavog Genezaretskog jezera. Oko Njega skupilo se mnoštvo naroda. I gle! dođe jedan od starješina sinagoge (židovske bogomolje) u Kafarnaumu, po imenu Jair. Dušu Jairovu tišti velika bol: draga njegova kćerka, djevojčica od samih dvanaest godina, bje na smrti. Mladi njezin život eto će da se ugasi. Ali ne će, jer eto u blizini izvora života, i k tom izvoru Jair hrli. Pada pred noge Isusove i suzama na očima moli Ga, da dođe i da položi čudotvornu ruku svoju na njegovu kćerku, da ozdravi i živi. Bož. Spasitelj u svojoj dobroti odazva se molbi i otide s ocem djevojčice. Kad eto, dok bijahu u putu, pustog glasa: djevojčica je umrla. I stadoše neki govoriti tužnome Jairu: »Što već trudiš Učitelja?« Kao da nije On kadar i mrtve uskrsnuti! Kao da je Njegova životna moć u čemgod ograničena. Čini se, da je i Jair počeo gubiti ufanje. Ali ga tješi bož. Spasitelj govoreći mu: »Ne boj se, samo vjeruj!« Ah! kako su ugodno morale pasti ove utješljive riječi na srce ražalošćenog oca. I dođe Isus s trojicom učenika u kuću Jairovu. A tu naroda mnogo. I bi vrevu i plač i jauk veliki. Nekoji dođoše sa sviralama, a nekoji pjevahu žalobne popijevke. Činjahu to po običaju židovskom, da utješe ožalošćenu obitelj, pa da tako na sprovedu otprate mrtvo tijelo. A ušavši Isus reče ozbiljnim, dostojanstvenim tonom: »Što bućite i plaćete? Djevojčica nije umrla, nego spava«. Prisutni se zagledaše nekako čudno jedan u drugoga. Djevojčica da spava? Ili su oni slijepi, te ju ne vide mrtvu! I podsmijevahu se Isusu čudeći se tome, što im govori. A On ih is-

tjera; pa uze oca djevojčina i mater, i učenike svje, pa uđe u sobu, gdje ležase djevojka. Čas opće nape-
tosti! Oni, što bijahu vanka, velikom radoznalosti čekahu, što će se dogoditi. a oca i majci djevojčice stade srce od silne uzbuđenosti. A Isus? Mirno prihvati mrtvu djevojčicu za ruku i izgovori tajinstvene riječi: *Talita kumi*. Što je to? To su dvije hebrejske, odnosno aramejske riječi, koje na našem jeziku znače: »Djevojčice, ustani!« I gle čuda, Bože mili! Kako On to izreče, odmah ustade djevojčica. I začudiše se svi čudom velikim. A da ne bi možda pomislili, da je po srijedi kakova tlapnja, reče Isus: »podajte joj, nek jede«. I otrag malo mrtva djevojčica, eto sada je živa, zdrava i jede. (Mr. 5²¹⁻⁴³). Eto vam izvora života! Eto onog, koji dava život!

I drugda mnogo puta pokaza bož. Spasitelj svoju vlast nad životom i smrti te potvrdi sjajnim nepobitnim svjedočanstvima, da je On izvor života.

* * *

To je On osobitim načinom u duhovnom pogledu.

Vi znadete, br. pr., da osim ovoga zemaljskoga života imade život nadzemaljski, vrhunaravni: i taj je puno ljepši, trajniji, vrijedniji od ovoga vremenitoga života. A eto i toga života izvor je naš bož. Spasitelj. Pače bez Njega nije moguće zadobiti taj život; On je vrata, kroz koja mora proći, ko želi unići u taj život. Ko ide kroz druga vrata, ulazi u tamu i smrt vječnu. Sve ako čovjek i umre, opet će živjeti u Isusu. Jer, je On Uskrsnuće i život, obnovljeni, proslavljeni vječni život.

Tà i On je umro naravnom smrću, ali vi znadete, što se trećega dana po Njegovoj smrti dogodilo. Vlastitom moći ustade iz groba. »Uskrsnu, kako reče«. A uskrsnuše s Njime i mnoga tjelesa svetih, koji bijahu u Jerusalemu; u ime Njegovo i mi ćemo jednom uskrsnuti. Jer Njegovo slavno Uskrsnuće preteča je našega uskrsnuća i uzrok istog. I On je izvor ljepšega, novoga života, kojemu svrhe ne će biti; života, koji je u duhu gledao Ivan Ap., pa o njemu kazao: »I vidjeh nebo novo i zemlju novu; i smrti ne će više biti, ni plača, ni vike, ni bolesti ne će biti više. I noćine će više biti, i ne će potrebovati svijetla od svijeće, ni svijetla sunčanoga, jer će ih obasjavati Gospod Bog i kraljevat će u vijeke vijekova«. (Otkriv. 21 i 22).

A Gospod i Spasitelj naš pokazuje nam i put, kojim da uđemo u taj pravi život.

Prvi je put: vjera: »Zaista, zaista vam kažem, koji vjeruju u mene, ima život vječni«. (Iv. 6. 47). Vjerom u Nj, koji ima doći, udoše u život pravednici Staroga Zavjeta i ulaze vjernici Novoga Zavjeta. Po toj vjeri razbojnik na križu ču slatko obećanje: Danas ćeš biti sa mnom u raju. I on, koji je zajedno s Isusom umro, zajedno s Njime otiđe u život vječni.

Drugi je put: nauka Isusova i življenje po toj nauci. Njegove riječi, riječi su života, i koji ih sluša i po njima se vlada, zadobiva život vječni. »Riječi, koje vam ja rekoh, duh su i život su« (Iv. 6. 64) t. j. koji ih prima, u njemu prouzrokuju život vječni. Takav je život zadobila

žena Samaritanka, koja povjerova riječi Gospodnjoj, da je On Krist, svijeta Spasitelj; a tako i građani Samarije, koji vjerovali su u Isusa radi besjede Njegove.

Treći je put: **blagovanje Tijela Njegova**: »Ja sam kruh života. Koji blaguje moje Tijelo i pije moju Krv, ima život vječni, i ja ću ga uskrsnuti u najposljednji dan« (Iv. 6⁵⁵). Pri lomljenju kruha i blagovanju istog učenici Emausa upознаše Isusa, i po Njemu upознаše i zadobiše život vječni.

O vi svi, koji želite pravoga, trajnoga, vječnoga života, što stojite oklijevajući? Pristupite k izvoru života, k Onomu, koji je Uskrsnuće i život, ka Gospodu i Spasitelju našem Isukrstu. Pristupite k Njemu živom vjerom i revnim opsluživanjem zapovijedi Njegovih i pobožnim blagovanjem Tijela Njegova; i zadobit ćete pravi život.

III.

Kad je jednoć bož. Spasitelj kazivao Židovima, da je On kruh života, i koji Njega blaguje, da će živjeti u vijeke, sablazniše se materijalni Židovi o tu duhovnu besjedu i ostaviše Isusa. Njima nije bilo stalo za pravi, nadnaravni život. A ostaviše Ga i nekoji slabiji učenici, govoreći: »Ovo je tvrda besjeda, ko je može slušati?« Tada bož. Spasitelj pristupi k odabranoj dvanaestorici i kaza im: »Zar ćete i vi otići?« Na to se lice Petrovo preobrazi i srce mu zakuca silno i glas mu podrhtavaše od uzbuđenja, kad u ime sviju apostola odgovori: »Gospode, komu da idemo? Ti imaš riječ vječnoga života«. (Iv. 6⁶⁸).

Da bi vas, br. predr., Gospod i Spasitelj naš danas priupitao: Hoćete li vi stajati uza me ili ćete oti-

ći od mene, — što biste mu odgovorili? Ah, ja sam siguran, da biste i vi s Petrom Apostolom kazali: »Gospode, komu drugome da idemo? Ta Ti imaš riječ vječnoga života«.

Da, Gospode Isukrste, mi nemamo komu drugome da se obratimo do Tebi. Mi smo željni života, pravoga, trajnoga, vječnoga života. Ko da nam ga dade izvan Tebe? Ti si izvor života, Ti si svijetlo svijeta, Ti si oganj, koji grije. Bez Tebe je kruta zima, tamna noć, vječna smrt. O dopusti dakle, Spasitelju dragi da budemo vazda uza Te, u milosti Tvojim, da tako živimo pravim životom, životom Tvojim

Amen.

SADRŽAJ

	Strana
Predgovor I. izdanju	
Predgovor II. izdanju	II
Djetinjsko doba	1
Mladenačko doba	17
Muž i žena	34
Otac	48
Majka	59
Kršćanska obitelj	71
Udovačko doba	82
Staračko doba	94
Isus izvor života	105
